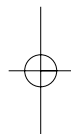

Biblioteca GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Douăsprezece
povestiri călătore

Traducere din limba spaniolă
TUDORA ȘANDRU MEHEDINȚI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Douăsprezece povestiri călătore / Gabriel García Márquez;

trad.: Tudora Șandru Mehedinți.

București: RAO International Publishing Company, 2004

ISBN 973-576-689-2

I. Șandru Mehedinți, Tudora (trad.)

821.134.2(861)-32=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda 117-119, București, ROMÂNIA

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
Doce cuentos peregrinos
© 1992 Gabriel García Márquez

Coperta seriei
CORNELIU ALEXANDRESCU

Ilustrația copertei:
JUAN GRIS
Peisaj cu case la Ceret (1913)

© RAO International Publishing Company, 2002
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial”
București, România

2004

ISBN 973-576-689-2

PROLOG

De ce douăsprezece, de ce povestiri și de ce călătore

Cele douăsprezece povestiri din această carte au fost scrise în cursul ultimilor optsprezece ani. Înaintea formei lor actuale, cinci dintre ele au fost note de presă și scenarii de film, iar una a fost un serial de televiziune. Cu cincisprezece ani în urmă am povestit alta într-un interviu înregistrat pe bandă, iar prietenul căruia i-am povestit-o a transcris-o și a publicat-o; acum am refăcut povestirea pornind de la versiunea aceea. A fost o experiență creativă de excepție care merită să fie explicată, fie și numai pentru ca acei copii care vor să ajungă scriitori când vor fi mari să știe de pe acum ce nesățios și mistuitor este viciul scrisului.

Prima idee mi-a venit în minte la începutul anilor șaptezeci, după un vis clarificator pe care l-am avut după cinci ani petrecuți la Barcelona. Am visat că asistam la propria-mi înmormântare, în picioare, într-un grup de prieteni care purtau un doliu solemn, dar cu chef de petrecere. Păream cu toții fericiți să fim împreună. Și eu mai mult ca oricine, grație plăcutului prilej pe care mi-l oferea moartea de a fi cu prietenii mei din America Latină, cei mai vechi, cei mai dragi și pe care nu-i văzusem de o bună bucată de vreme. La sfârșitul ceremoniei, când începură să plece, am

încercat să-i însoțesc, dar unul dintre ei îmi atrase atenția, cu o severitate fără drept de apel, că pentru mine petrecerea se sfârșise. „Ești singurul care nu poate pleca“, îmi spuse. Numai atunci am înțeles că a muri înseamnă a nu mai fi niciodată cu prietenii.

Nu știu de ce am tălmăcit visul acela grăitor ca o asumare a conștiinței proprii mele identități și m-am gândit că era un bun punct de plecare pentru a scrie despre lucrurile ciudate care li se întâmplă latino-americanilor în Europa. A fost o descoperire încurajatoare, căci terminasem de curînd *Toamna patriarhului*, lucrarea mea cea mai anevoioasă și mai hazardată, și nu mai știam pe unde s-o apuc.

Preț de vreo doi ani mi-am tot însemnat subiectele care-mi veneau în minte, fără să hotărâsc încă ce să fac cu ele. Cum nu aveam prin casă un carnet de însemnări, în seara în care m-am decis să încep băieții mei mi-au împrumutat un caiet de școală. Ei înșiși îl purtau în rucsacurile lor cu cărți, în desele noastre călătorii, de teamă să nu se piardă. Am ajuns să am șaizeci și patru de subiecte consemnate cu atâtea amănunte, că nu-mi mai rămînea decît să le scriu.

În Mexic, la întoarcerea mea de la Barcelona, în 1974, mi-a devenit limpede că această carte nu trebuia să fie un roman, cum mi s-a părut la început, ci o culegere de povestiri scurte, bazate pe relații de presă, dar izbăvite de condiția lor pieritoare prin tertipurile poeziei. Scrisesem pînă atunci trei cărți de povestiri. Totuși, nici una dintre ele nu era concepută și realizată ca un ansamblu, ci fiecare era o operă autonomă și ocazională. Astfel încît scrierea celor șaizeci și patru de subiecte putea fi o aventură fascinantă dacă reușeam să le scriu pe toate păstrînd un fir călăuzitor și o unitate lăuntrică de registru și stil care să le facă inseparabile în memoria cititorului.

Pe primele două – *Urma singelui tău pe zăpadă* și *Vara fericită a doamnei Forbes* – le-am scris în 1976 și le-am publicat imediat în suplimente literare din cîteva țări. Nu mi-am luat nici o zi de răgaz, dar, la jumătatea celei de a treia povestiri, care era tocmai cea cu propria-mi înmormîntare, m-am simțit mai obosit decît dacă aș fi scris un roman. La fel mi s-a întîmplat și cu a patra. Pînă într-atît, încît n-am mai avut suflu să le termin. Acum știu de ce: efortul de a scrie o povestire este la fel de intens ca începerea unui roman. Căci în primul paragraf al unui roman trebuie definit

totul: structură, ton, stil, ritm, lungime și, uneori, chiar și caracterul vreunui personaj. Restul este plăcerea de a scrie, cea mai intimă și mai solitară care se poate imagina, și dacă nu-ți petreci restul vieții corectîndu-ți cartea e fiindcă aceeași rigoare de fier de care e nevoie ca s-o începi se impune și ca s-o termini. Povestirea, în schimb, nu are nici început, nici sfîrșit: se leagă sau nu se leagă. Și dacă nu se leagă, propria experiență, ca și a altora, stă mărturie că în majoritatea cazurilor e mai salutar s-o apuci din nou pe alt drum sau s-o arunci la coș. Bine a spus cineva, nu-mi amintesc exact cine, în chip de consolare: „Un scriitor bun este mai prețuit prin ceea ce rupe decît prin ceea ce publică“. Sigur că n-am rupt ciornele și notițele, am făcut însă ceva și mai rău: le-am dat uitării.

Mi-aduc aminte că în Mexic am ținut caietul pe biroul meu, naufragiat într-o furtună de hîrtii, pînă în 1978. Într-o bună zi, căutînd ceva, mi-am dat seama că-l pierdusem din vedere de multă vreme. Nu mi-a păsat. Dar cînd m-am convins că, de fapt, nu se afla pe birou, am intrat în panică. N-a rămas nici un colț din casă necercetat cu temeinicie. Am dat la o parte mobilele, am desfăcut biblioteca pentru a fi siguri că nu căzuse în spatele cărților și am supus personalul de serviciu și prietenii unor întrebări de neiertat. Nici urmă de caiet. Singura explicație posibilă – sau plauzibilă? – este că, într-una din acele distrugerii de hîrtii pe care le fac adesea, caietul a ajuns la gunoi.

M-a surprins propria-mi reacție: subiectele de care uitasem timp de aproape patru ani deveniră o chestiune de onoare. Încercînd să le recuperez cu orice preț, printr-o muncă la fel de anevoioasă ca și cum le-aș fi scris, am reușit să refac notele a treizeci dintre ele. Și cum chiar strădania de a mi le reaminti mi-a folosit ca epurare, treptat le-am eliminat nemilos pe cele care mi-au părut că nu merită a fi salvate și au rămas optsprezece. De data aceasta mă însufleșea hotărîrea de a le scrie una după alta, dar curînd mi-am dat seama că-mi pierise entuziasmul. Totuși, în pofida sfaturilor pe care le dădusem întotdeauna tinerilor scriitori, nu le-am aruncat la coș, ci le-am pus deoparte. Pentru orice eventualitate.

Cînd am început *Cronica unei morți anunțate*, în 1979, am constatat că în răstimpurile dintre două cărți îmi pierdeam

obișnuința scrisului și de fiecare dată îmi era tot mai greu s-o iau din nou de la capăt. Din pricina asta, între octombrie 1980 și martie 1984, mi-am impus să scriu o notă pe săptămână în ziare din diferite țări ca disciplină, spre a mă menține în formă. Mi-a trecut atunci prin minte că dificultatea pe care o întâmpinam în legătură cu notițele din caiet era tot o problemă de genuri literare și că, în realitate, nu trebuiau să fie povestiri, ci note de presă. Numai că, după ce am publicat cinci note luate din caiet, mi-am schimbat iar părerea: erau mai bune pentru cinematograf. Și astfel s-au realizat cinci filme și un serial de televiziune.

N-am prevăzut însă niciodată că munca de presă și cea legată de film aveau să-mi schimbe anumite idei despre povestiri, până într-atât încât, scriindu-le acum în forma lor finală, a trebuit să mă străduiesc să despart cu mîgălă propriile-mi idei de cele pe care mi le-au sugerat regizorii în timpul scrierii scenariilor. În plus, colaborarea simultană cu cinci creatori diferiți mi-a sugerat altă metodă de a-mi scrie povestirile: începeam una dintre ele cînd aveam timp liber, o abandonam cînd mă simțeam obosit sau cînd survenea vreun proiect neprevăzut, și apoi începeam alta. În mai bine de un an, șase din cele optsprezece subiecte ajunseră la coșul de hîrtii, între acestea și cea cu înmormîntarea mea, căci n-am izbutit niciodată să descriu o petrecere ca aceea din vis. Restul povestirilor, în schimb, au prins parcă viață pentru o existență îndelungată.

Sînt cele douăsprezece din această carte. În septembrie anul trecut, erau gata de tipar, după alți doi ani de muncă neconținută. Și astfel s-ar fi sfîrșit neîncetata lor peregrinare dus-întors la coșul de gunoi, dacă în ultima clipă nu m-ar fi încercat o îndoială finală. Dat fiind că descriesem din memorie și de la distanță diferitele orașe din Europa unde se petrec acțiunile povestirilor, am vrut să-mi verific fidelitatea amintirilor după aproape douăzeci de ani și am făcut o călătorie rapidă de recunoaștere la Barcelona, Geneva, Roma și Paris.

Nici unul dintre aceste orașe n-avea nimic de-a face cu amintirile mele. Toate, ca întreaga Europă actuală, erau diminuate de o inversare uimitoare: amintirile reale îmi păreau năluciri ale memoriei, pe cînd amintirile închipuite erau atît de convingătoare,

că luaseră locul realității. Mi-era, prin urmare, cu neputință să deslușesc granița dintre deziluzie și nostalgie. A fost soluția finală. Căci găsisem în sfîrșit ceea ce-mi era neapărat necesar ca să-mi termin cartea și ceea ce nu-mi putea oferi decît trecerea anilor: perspectiva în timp.

La întoarcerea din călătoria aceea norocoasă, am scris toate povestirile încă o dată, de la capăt, în opt luni înfrigurate în care n-am simțit nevoia să mă întreb unde se sfîrșea viața și unde începea imaginația, fiindcă mă ajuta bănuiala că nimic din ce trăisem cu douăzeci de ani în urmă în Europa nu era poate adevărat. Scriitura mi-a devenit atunci atît de fluentă, că la răstimpuri simțeam că scriu din simpla plăcere de a povesti, care este poate starea omenească cea mai asemănătoare levitației.

Pe deasupra, lucrînd la toate povestirile în același timp și sîrînd de la una la alta cu desăvîrșită libertate, am reușit să ofer o viziune de ansamblu care m-a salvat de oboseala începuturilor succesive și m-a ajutat să vînez redundanțe de prisos și contradicții mortale. Cred că am izbutit astfel să dau viață cărții de povestiri celei mai apropiate de aceea pe care întotdeauna mi-am dorit s-o scriu.

Iat-o, gata să fie citită după atîta cutreierat, luptînd să supraviețuiască perversităților incertitudinii. Toate povestirile, în afară de primele două, au fost terminate în același timp, și fiecare poartă data cînd le-am început. Ordinea în care se află în această ediție este cea din caietul de însemnări.

Am crezut mereu că orice versiune a unei povestiri este mai bună decît cea dinainte. Cum să știi atunci care trebuie să fie ultima? E un secret al meseriei ce nu ascultă de legile inteligenței, ci de magia instinctelor, precum bucătăreasa care știe cînd e gata supa. În tot cazul, pentru orice eventualitate, nu le voi reciti, așa cum n-am mai recitat în veci nici o carte scrisă de mine, de teama regretelor. Cel care le va citi va ști cum să procedeze cu ele. Din fericire, pentru aceste douăsprezece povestiri călătoare poposirea în coșul de hîrtii trebuie să fie alinarea întoarcerii acasă.

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
Cartagena de Indias, aprilie, 1992

DRUM BUN, DOMNULE PREȘEDINTE

Stătea pe banca de lemn, sub frunzele galbene din parcul solitar, contemplând lebedele prăfuite, cu ambele mâini sprijinite pe mânerul de argint al bastonului și gândindu-se la moarte. Prima dată când a venit la Geneva, lacul era senin și diafan, și erau pescăruși blânzi ce veneau să mănânce din mînă, și femei de închiriat care păreau năluci la șase după-amiaza, cu volane de organdi și umbreluțe de mătase. Acum, singura femeie pe care putea s-o vadă, cît îl ajuta privirea, era o florăreasă de pe malul pustiu. Îi venea greu să creadă că timpul ar fi putut face asemenea ravagii nu doar în viața lui, ci și în lume.

Era un necunoscut în plus în orașul necunoscuților iluștri. Purta costumul albastru-închis cu dungi albe, vesta de brocart și melonul magistraților ieșiți la pensie. Avea o mustață mîndră de muschetar, părul bogat bătînd în albăstriu cu onduleuri romantice, mîinile de harpist, cu verigheta de văduv pe inelarul stîng, și ochii fără astîmpăr. Singurul indiciu care-i trăda starea sănătății era pielea ofilită. Dar chiar și așa, la șaptezeci și trei de ani, continua să fie de o eleganță impecabilă. În dimineața aceea totuși se simțea la adăpost de orice vanitate. Anii gloriei și ai puterii rămăseseră iremediabil în urmă, și acum nu mai dăinuiau decît cei ai morții.

Se întorsese la Geneva după două războaie mondiale, în căutarea unui răspuns categoric pentru o durere pe care doctorii din Martinica nu izbutiseră s-o localizeze. Prevăzuse nu mai mult de cincisprezece zile, dar se împlineau șase săptămîni de investigații epuizante și de rezultate incerte, și încă nu se întrevedea sfîrșitul. Căutau durerea la ficat, la rinichi, la pancreas, la prostată, unde se afla mai puțin. Pînă în acea zi nefastă de joi, cînd medicul cel mai puțin renumit dintre numeroșii care-l examinaseră l-a convocat la nouă dimineața în pavilionul de neurologie.

Cabinetul părea o chilie de călugăr, iar doctorul era scund și lugubru, și avea mîna dreaptă în ghips, din cauza unei fracturi la degetul mare. Cînd stinse lumina, pe ecran apărură radiografia iluminată a unei șiri a spinării pe care el nu și-o recunoscuse pînă cînd medicul nu-i arătă cu un băț, mai jos de talie, îmbinarea a două vertebre.

– Durerea dumneavoastră e de aici, îi spuse.

Pentru el nu era atît de simplu. Durerea lui era nesigură și alunecoasă, uneori părea că e în coastele din dreapta, alteori sub pîntec, și adesea îl lua prin surprindere cu un junghi fulgerător în zona inghinală. Medicul îl ascultă, ținînd bățul nemișcat pe ecran. „Din pricina astea ne-a derutat atîta vreme“, zise. „Dar acum știm că-i de aici.“ Apoi își duse arătătorul la frunte și preciză:

– Deși, riguros vorbind, domnule președinte, orice durere vine de aici.

Stilul său clinic era atît de dramatic, că sentința finală păru binevoitoare: președintele trebuia să se supună unei operații riscante și inevitabile. Acesta îl întrebă care era marja de risc, iar bătrînul doctor îl învălui într-o lumină de incertitudine:

– N-am putea spune cu precizie, îi zise.

Pînă de curînd, adăugă, riscurile de accidente fatale erau mari și mai cu seamă cele de diferite paralizii de diverse grade. Dar cu progresele făcute de medicină între cele două războaie temerile acestea erau de domeniul trecutului.

– Plecați liniștit, încheie. Pregătiți-vă pe îndelete și anunțați-ne. Nu uitați însă: cu cât mai curînd, cu atît mai bine.

Nu era o dimineață potrivită să rumegi vestea aceasta proastă, mai cu seamă în aer liber. Plecase foarte devreme de la hotel, fără pardesiu, fiindcă văzuse pe fereastră un soare strălucitor, și merse cu pași mărunți de la Chemin du Beau Soleil, unde se afla spitalul, pînă la refugiul îndrăgostiților furișati din Parcul Englez. Stătea acolo de mai bine de o oră, gîndindu-se întruna la moarte, cînd începu toamna. Lacul se zbuciumă ca un ocean înfuriat și o pală nebună de vînt sperie pescărușii și mătură cele de pe urmă frunze. Președintele se ridică și, în loc s-o cumpere de la florăreasă, smulse o margaretă dintr-un răzor din parc și și-o puse la butonieră. Florăreasa îl luă prin surprindere:

– Florile astea nu-s ale lui Dumnezeu, domnule, îi spuse supărată, sînt ale primăriei.

El n-o luă în seamă. Se îndreptă cu pași ușori, ținînd bastonul de pe la mijloc și învîrtindu-l la răstimpuri cu o grație cam libertină. Pe podul de la Mont Blanc se dădeau jos, în mare grabă, steagurile Confederației înnebunate de rafale de vînt, și zvelta fîntînă arteziană încununată cu spumă se oprise înainte de vreme. Președintele nu-și recunoscuse restaurantul preferat de pe mal, căci îi fusese strînsă copertina verde, iar terasele înflorite ale verii fuseseră închise de curînd. În salon, lămpile erau aprinse în plină zi, iar quartetul de coarde interpreta o partitură mozartiană premonitorie. Președintele luă de la recepție un ziar din teancul rezervat clienților, își agăță bastonul și pălăria într-un cuier, își puse ochelarii cu montură de aur să citească la masa cea mai izolată și abia atunci deveni conștient că venise toamna. Începu să citească mai întîi pagina internațională de la sfîrșit, unde găsea din an în Paști cîte o știre din America, și citi mai departe de la sfîrșit la început, pînă cînd chelnerița îi aduse sticla zilnică de apă Evian. De mai bine de treizeci de ani renunțase la obiceiul cafelei, la recomandarea

categorică a medicilor. Dar spusese: „Dacă aș avea vreodată certitudinea că voi muri, m-aș apuca iar.” Poate că sosise vremea.

– Aduceți-mi și o cafea, comandă el într-o franceză fără cusur. Și preciză, fără a-și dea seama de înțelesul ascuns: Italie-nească, tare de să te scoale din morți.

O bău fără zahăr, cu sorbituri molcome și apoi puse ceașca pe farfurie cu gura în jos pentru ca zațul, după atîția ani, să aibă timp să-i traseze destinul. Savoarea redescoperită îi alungă preț de o clipă gîndurile negre. În clipa următoare, de parcă vraja nu s-ar fi destrămat, simți că îl privește cineva. Dădu atunci la împlinire foaia, se uită pe deasupra ochelarilor și văzu un bărbat palid și nebărbierit, cu o șapcă sportivă și o haină de piele întoarsă, care-și mută imediat privirea ca să n-o întîlnească pe a lui.

Chipul îi era familiar. Se întîlniseră față în față în mai multe rînduri, pe culoarul de la spital, îl văzuse iar într-una din zile pe un scuter, la Promenade du Lac, pe cînd el contempla lebedele, dar nu s-a simțit niciodată recunoscut. Nu exclude totuși posibilitatea să fie una din multele năluciri prigonitoare ale exilului.

Termină ziarul fără grabă, plutind în acordurile somptuoase de violoncel ale lui Brahms, pînă cînd durerea deveni mai puternică decît analgezia muzicii. Se uită atunci la micul ceas de aur pe care-l purta atîrnat de un lanț în buzunarul vestei și-și luă cele două tablete calmante de la prînz cu ultima sorbitură de apă Evian. Înainte de a-și scoate ochelarii își ghici soarta în zațul de cafea și simți un fior de gheață: se citea acolo incertitudinea. În cele din urmă plăti nota, lăsînd un bacșiș meschin, își luă bastonul și pălăria din cuier și ieși în stradă fără să-l privească pe bărbatul care se uita la el. Se îndepărtă cu mersu-i ceremonios, ocolind straturile de flori rupte de vînt, și se crezu scăpat de vrajă.

Curînd însă auzi pași în urma sa, se opri după ce dădu colțul și se întoarse. Bărbatul care-l urmărea a fost nevoit să se

oprească brusc ca să nu dea peste el și îl privi speriat, la mai puțin de două palme de ochii lui.

– Domnule președinte! șopti.

– Spuneți-le celor care vă plătesc să nu-și facă iluzii, spuse președintele, fără să-i dispară zîmbetul și nici farmecul vieții. Sînt sănătos tun.

– Nimeni n-o știe mai bine ca mine, spuse bărbatul, copleșit de povara demnității ce-i reveni. Lucrez la spital.

Rostirea și cadența, ba chiar și sficiunea lui, erau cele ale unui locuitor neaș din Caraibi.

– N-o să-mi spuneți că sînteți doctor, îi zise președintele.

– Ce n-aș da eu să fiu, domnule, spuse bărbatul. Sînt șofer pe ambulanță.

– Îmi pare rău, spuse președintele, încredințat că greșise. E o muncă grea.

– Nu la fel de grea ca a dumneavoastră, domnule.

El îl privi drept în față, se sprijini în baston cu amîndouă mîinile și-l întrebă cu un interes real:

– De unde sînteți?

– Din Caraibi.

– Mi-am dat seama de asta, spuse președintele. Dar din ce țară?

– Din țara dumneavoastră, domnule, zise bărbatul și-i întinse mîna. Numele meu este Homero Rey.

Președintele îl întrerupse surprins, fără să-i dea drumul mîinii.

– La naiba, îi spuse. Grozav nume!

Homero se destinse.

– Și încă nu-i tot, spuse. Homero Rey de la Casa.

O rafală înghețată de iarnă, ca o lovitură de cuțit, îi luă pe neașteptate în mijlocul străzii. Președintele se înfioră, răzbit pînă la oase și înțelese că nu putea străbate fără pardesiu cele două străzi pe care le mai avea pînă la cîrciuma de oameni săraci unde mîncă de obicei.

– Ați mîncat de prînz? îl întrebă pe Homero.

– Nu iau niciodată prînzul, spuse Homero. Mănînc o singură dată, seara, acasă.

– Faceți azi o excepție, îi spuse el într-un chip cum nu se poate mai fermecător. Vă invit la masă.

Îl luă de braț și-l duse la restaurantul de peste drum, cu firma aurită pe copertină: *Le Boeuf Couronné*. Înăuntru era cald și nu prea încăpător, și nu se vedea nici un loc liber. Homero Rey, surprins că nimeni nu-l recunoștea pe președinte, se duse pînă în fundul salonului să ceară ajutor.

– E președinte în exercițiu? îl întrebă patronul.

– Nu, răspunse Homero. A fost dat jos.

Patronul afișă un zîmbet de încuviințare.

– Pentru aceștia, spuse, am întotdeauna o masă specială.

Îi conduse într-un loc lăturalnic în fundul salonului, unde puteau vorbi în largul lor. Președintele îi mulțumi.

– Nu toată lumea recunoaște ca dumneavoastră demnitatea exilului, spuse.

Specialitatea casei era cotletul de vită fript pe cărbuni. Președintele și invitatul lui se uitară în jur și văzură la alte mese bucăți mari de friptură cu puțină grăsime mustind pe margine. „E o carne grozavă“, murmură președintele. „Dar n-am voie să mănînc așa ceva.“ Se uită strengărește la Homero și schimbă tonul:

– În realitate, toate-mi sînt interzise.

– Vă e interzisă și cafeaua și totuși beți cafea.

– Ați băgat de seamă? spuse președintele. Dar azi a fost o excepție, fiind o zi excepțională.

Excepția din ziua aceea n-a fost numai cafeaua. Comandă și cotlete fripte pe cărbuni și o salată de legume proaspete sezonată doar cu un strop de ulei de măsline. Invitatul său ceru la fel, plus o jumătate de carafă de vin roșu.

Pe cînd așteptau cotletele, Homero scoase din buzunarul hainei un portofel fără bani, înțesat cu hîrtii, și-i arătă

președintelui o poză decolorată. El se recunoscă în cămașă, cu câteva kilograme mai puțin și cu părul și mustața de un negru intens, în mijlocul unui grup de tineri care se ridicaseră pe vîrfuri să iasă în fotografie. Dintr-o privire recunoscă locul, recunoscă lozincile unei campanii electorale detestabile, recunoscă data ingrată. „Ce groaznic!” șopti. „Mereu am spus că îmbătrînești mai repede în poze decît în viața de zi cu zi.” Și-i dădu fotografia înapoi cu un gest de încheiere:

– Mi-aduc foarte bine aminte, spuse. A fost acum o mie de ani la arena pentru lupte de cocoși din San Cristóbal de las Casas.

– E satul meu, spuse Homero și se arătă pe sine în grup: Țsta sînt eu.

Președintele îl recunoscă.

– Erați un copil!

– Aproape, zise Homero. Am fost alături de dumneavoastră în toată campania din sud, eram comandantul brigăzilor universitare.

Președintele o luă înaintea reproșului.

– Și eu, bineînțeles, nici măcar nu vă dădeam atenție.

– Dimpotrivă, erați foarte amabil cu noi, spuse Homero. Eram însă atîția, că nu e posibil să vă amintiți.

– Și apoi?

– Cine poate ști mai bine ca dumneavoastră? spuse Homero. După lovitura militară, e un adevărat miracol că sîntem amîndoi aici, gata să mîncăm o jumătate de vițel. Nu mulți au avut norocul ăsta.

În clipa aceea le aduseră farfuriile. Președintele își puse șervetul la gît, ca o bavetă de copil, și nu se arătă insensibil la surpriza tăcută a invitatului. „Dacă n-aș face așa, mi-aș prăpădi o cravată la fiecare masă”, spuse. Înainte de a începe, gustă carnea să vadă cît era de friptă, încuviință cu un gest de satisfacție și reveni la subiect.

– Ce nu-mi explic, zise, e motivul pentru care nu ați venit la mine înainte, în loc să mă urmăriți ca un copoi.

Atunci Homero îi povesti că îl recunoscuse de cînd îl văzuse intrînd în spital, pe poarta rezervată cazurilor cu totul speciale. Era în toiul verii, iar el purta costumul de în alb din Antile, cu pantofi alb cu negru, margareta la butonieră, iar frumoasele-i plete erau răscolite de vînt. Homero află că era singur la Geneva, fără ajutorul nimănui, căci cunoștea pe dinafară orașul unde își terminase studiile de drept. Conducerea spitalului, la solicitarea sa, dăduse dispozițiile de rigoare spre a-i asigura un incognito absolut. Chiar în seara aceea, Horacio se înțelese cu nevasta să ia legătura cu el. Totuși, îl urmărise vreme de cinci săptămîni, căutînd o ocazie prielnică și n-ar fi fost poate în stare să-l salute dacă el nu i-a fi ieșit în față.

– Mă bucur c-ați făcut-o, zise președintele, deși adevărul e că nu mă deranjează deloc să fiu singur.

– Nu-i drept.

– De ce? întrebă sincer președintele. Cea mai mare victorie a vieții mele a fost să mă fac uitat.

– Ne amintim de dumneavoastră mai mult decît vă închipuiți, spuse Homero fără a-și ascunde emoția. E o bucurie să vă vedem așa, sănătos și tînăr.

– Totuși, zise el fără să dramatizeze, totul arată că voi muri foarte curînd.

– Șansele dumneavoastră de a scăpa cu bine sînt foarte mari, spuse Homero.

Președintele tresări din pricina surprizei, dar nu-și pierdu cumpătul.

– Măi, să fie! exclamă. Oare în frumoasa Elveție s-a abolit secretul profesional?

– În nici un spital de pe lume nu există secrete pentru un șofer de ambulanță, răspunse Homero.

– Păi ce știu eu am aflat abia acum două ore și din gura singurului om care trebuia să fie la curent.

– În orice caz, nu veți muri în zadar, spuse Homero. Cineva o să vă pună la locul care vi se cuvine, ca un mare exemplu de demnitate.

Președintele se prefăcu uluit într-un fel comic:

– Mulțumesc că m-ați prevenit, zise.

Mînca așa cum făcea totul: încet și extrem de elegant. În vremea aceasta îl privea pe Homero drept în ochi, astfel încît șoferul avea impresia că îi citește gîndurile. După o lungă conversație de evocări pline de nostalgie, zîmbi răutăcios.

– Mă hotărîsem să nu-mi fac griji în privința cadavrului meu, spuse, dar văd acum că trebuie să-mi iau unele măsuri de prevedere, ca-n romanele polițiste, pentru ca nimeni să nu-l găsească.

– Degeaba, glumi Homero la rîndul lui. În spital nu există mister care să țină mai mult de o oră.

Cînd terminară cafeaua, președintele se uită pe fundul ceștii și se cutremură iar: mesajul era același. Totuși, expresia nu i se schimbă. Achită nota cu bani gheață, dar înainte verifică suma de mai multe ori, numărînd banii cu o grijă exagerată și lăsă un bacșiș la care chelnerul doar mîrîi.

– A fost o plăcere, conchise, luîndu-și rămas-bun de la Homero. N-am o dată anume pentru operație și nici măcar nu m-am decis dacă o s-o fac sau nu. Dar dacă totul merge bine o să ne revedem.

– Și de ce nu înainte? spuse Homero. Lázara, nevastă-mea, e bucătăreasă la case mari. Nimeni nu gătește orez cu crevete mai bine ca ea și ne-am bucura să vă avem oaspete într-una din seri.

– N-am voie crevete, dar o să mănînc cu plăcere, zise el. Spuneți-mi cînd.

– Joi e ziua mea liberă, răspunse Homero.

– Perfect, zise președintele. Joi la șapte seara sînt la dumneavoastră. O să-mi facă plăcere.

– Trec eu să vă iau, spuse Homero. Hotelerie Dames, 14 rue de l'Industrie. În spatele gării, nu-i așa?

– Așa e, spuse președintele și se ridică mai fermecător ca oricînd. După cum se vede îmi știți și numărul de la pantofi.

– Bineînțeles, domnule, spuse Homero amuzat: patruzeci și unu.

Ce nu i-a povestit Homero președintelui, dar a povestit ani de zile cui dorea să-l asculte, a fost că scopul lui inițial nu era chiar nevinovat. Ca și alți șoferi de ambulanțe, avea aranjamente cu firme de pompe funebre și companii de asigurări ca să le facă reclamă, chiar în spital, mai ales cînd era vorba despre pacienți străini cu mijloace bănești reduse. Erau cîștiguri minime și, pe deasupra, trebuia să le împartă cu alți angajați care-și treceau din mînă în mînă rapoartele secrete despre cei grav bolnavi. Era însă cît de cît ceva pentru un exilat fără viitor, care supraviețuia anevoie cu nevasta și cei doi copii dintr-un salariu de mizerie.

Lázara Davis, nevastă-sa, a fost mai realistă. Era o mulătră fină din San Juan de Puerto Rico, scundă și zdravănă, de culoarea caramellei și cu niște ochi de cățea sălbatică ce se potriveau foarte bine felului ei de a fi. Se cunoscuseră la serviciile de binefacere ale spitalului, unde ea lucra ca femeie bună la toate după ce un specialist în finanțe din țara ei, care o angajase ca dădacă, o lăsase în voia sortii la Geneva. Se căsătoriseră după ritual catolic, deși ea era prințesă yoruba, și locuiau într-o cameră de zi și două dormitoare, la etajul opt al unei clădiri cu imigranți africani, fără ascensor. Aveau o fată de nouă ani, Bárbara, și un băiat de șapte, Lázaro, care dădea semne ușoare de retardare.

Lázara Davis era deșteaptă și avea o fire aprigă, dar sufletul bun. Se considera ca zodie un Taur pur și avea o încredere oarbă în prezicerile astrale. Totuși, niciodată nu și-a putut îndeplini visul de a-și cîștiga existența ca astrologă de milionari. În schimb, aducea acasă lucruri de ocazie, uneori însemnate, pregătind mese de seară pentru doamne bogate

care se lăudau în fața invitaților că ele însele preparau succulentele mâncăruri antiliene. Homero, la rîndul lui, era timid cum nu se mai poate și nu era în stare de nimic mai mult decât puținul pe care-l făcea, dar Lázara nu concepea viața fără el datorită sufletului său inocent și calibrului armei cu care era înzestrat de la natură. Le mersese bine, dar anii erau tot mai grei și copiii creșteau. Pe vremea cînd sosise președintele, începură să ciupească din economiile făcute de cinci ani. Așa încît, atunci cînd Homero îl descoperi printre bolnavii incognito din spital, își făcură iluzii nesăbuite.

Nu știau exact ce aveau să-i ceară și nici cu ce drept. În primul moment se gîndiseră să-i vîndă înmormîntarea completă, inclusiv îmbălsămatul și repatrierea. Dar încetul cu încetul au ajuns să-și dea seama că moartea lui nu părea atît de iminentă ca la început. În ziua cu prînzul erau descumpăniți de îndoieli.

Adevărul este că Homero nu fusese comandant de brigăzi universitare, nici pe departe, și singura dată cînd a participat la campania electorală a fost atunci cînd fusese făcută poza pe care izbutiseră s-o găsească printr-o minune, rătăcită în dulap. Dar fervoarea lui era reală. Tot adevărat era și că fusese nevoit să fugă din țară din pricină că făcuse parte din rezistența de stradă împotriva loviturii militare, deși singurul motiv pentru care trăia mai departe la Geneva, după atîția ani, era faptul că era sărac cu duhul. Așa încît o minciună mai mult sau mai puțin nu trebuia să fie o piedică în a-i cîștiga bunăvoința președintelui.

Prima surpriză a amîndurora a fost că surghiunitul ilustru locuia într-un hotel de categoria a patra în cartieul trist de la Grotte, printre emigranți asiatici și fluturi de noapte, și că mîncă numai în cîrciumi de sărăntoci, cînd Geneva este plină de localuri demne de oamenii politici căzuți în dizgrație. Homero îl văzuse repetînd zile în șir tot ce făcuse în ziua aceea. Îl însoțise cu privirea și, uneori, de la o distanță nu tocmai prudentă, în plimbările nocturne printre zidurile lugubre

și ciorchinii de campanule galbene din orașul vechi. Îl văzuse cufundat în gînduri ceasuri întregi în fața statuii lui Calvin. Urcase în urma lui, pas cu pas, scara monumentală de piatră, înecat de parfumul arzător al iasomiilor, spre a contempla molcomele asfințituri de vară de pe colina Bourg-le-Four. Într-o seară, îl văzu, în bătaia celei dintîi ploii mărunte, fără pardesiu și umbrelă, stînd la coadă la un loc cu studenții la un concert al lui Rubinstein. „Nu știu cum de n-a făcut pneumonie“, îi spuse apoi nevastei. Sîmbăta trecută, cînd timpul începu să se schimbe, îl văzu cumpărîndu-și un pardesiu de toamnă cu guler de vizon artificial, dar nu de la magazinele luminoase de pe Rue du Rhône, de unde cumpărau emirii fugari, ci de la Tîrgul de Vechituri.

– Atunci nu-i nimic de făcut! exclamă Lázara cînd îi povesti Homero. E un cărpănos nenorocit, în stare să se lase înmormîntat de societatea de binefacere la groapa comună. Niciodată n-o să scoatem nimic de la el.

– Poate că într-adevăr e sărac, spuse Homero, după atîția ani fără slujbă.

– Vai, dragule, una este să fii Pește cu ascendentul tot în Pește și alta-i să fii prost, zise Lázara. Toată lumea știe că a pus mîna pe aurul guvernului și că-i exilatul cel mai bogat din Martinica.

Homero, care era cu zece ani mai mare, crescuse impresionat de știrea că președintele studiasse la Geneva, lucrînd ca muncitor pe un șantier. În schimb, Lázara crescuse printre scandalurile presei dușmane, exagerate într-o casă de dușmani, unde a fost dădacă încă de copilă. Astfel încît, în seara cînd Homero se întoarse acasă sufocîndu-se de bucurie că luase prînzul cu președintele, pentru ea n-a contat deloc argumentul că îl invitase la un restaurant scump. Se supără că Homero nu-i ceruse nimic din tot ce visaseră, de la burse pentru copii pînă la o slujbă mai bună la spital. I se păru că hotărîrea de a-și lăsa cadavrul pradă vulturilor, în loc de a-și cheltui francii

pe o înmormîntare demnă și o repatriere glorioasă, îi adeverea bănuielile. Dar picătura care a umplut paharul a fost vestea pe care Homero o păstrase pentru sfîrșit, că îl invitase pe președinte să mănînce orez cu crevete joi seara.

– Dar asta ne mai lipsea, strigă Lázara, să ne moară aici otrăvit cu crevete de conservă și să fim nevoiți să-l înmormîntăm din economiile copiilor.

Pîna la urmă atîrnă în balanță fidelitatea ei conjugală și o făcu să-și schimbe atitudinea. A fost obligată să împrumute de la o vecină trei feluri de tacîmuri de alpaca și o salatiară de sticlă, de la alta o cafetieră electrică și de la o a treia o față de masă brodată și un serviciu chinezesc de cafea. Schimbă perdelele vechi cu cele noi, pe care le puneă doar în zilele de sărbătoare, și scoase husele de pe mobile. Petrecu o zi întregă frecînd podelele, ștergînd praful, mutînd lucrurile din loc, pîna cînd obținu efectul contrar față de ceea ce le-ar fi prins cel mai bine, adică să-și impresioneze invitatul cu demnitatea săraciei.

Joi seara, după ce-și reveni de pe urma celor opt etaje care i-au tăiat răsufarea, președintele apăru în ușă cu noul parde-siu de la vechituri, cu gambeta de pe vremuri și cu un singur trandafir pentru Lázara. Ea se simți impresionată de frumusețea lui virilă și de manierele-i princiare, dar dincolo de toate astea îl văzu cum se aștepta să-l vadă: fals și hrăpăreț. I se păru impertinent, căci ea gătise cu geamurile deschise ca să nu se umple toată casa de aburul crevetelor, iar primul lucru pe care el l-a făcut intrînd a fost să respire adînc, parcă într-un extaz subit, și să exclame cu ochii închiși și brațele desfăcute: „Ah, mirosul mării noastre!” I se păru mai zgîrcit ca oricînd fiindcă i-a adus o singură floare, furată, cu siguranță, din vreo grădină publică. I se păru insolent din cauza disprețului cu care privi tăieturile de ziar despre perioada lui de glorie prezidențială și stegulețele și afișele din campanie pe care Homero le pusese cu atîta candoare pe peretele din sufragerie. I se păru cu inima împietrită, fiindcă nici măcar nu-i salută pe Bárbara și pe Lázaro,

care îi pregătiseră un cadou făcut de mîna lor, și în timpul mesei se referi la două lucruri pe care nu le putea suferi: cîinii și copiii. Îl detestă. Totuși, ospitalitatea ei antiliană îi învinse prejudecățile. Își pusese rochia africană de sărbătoare, colierele și brățările de vrăjitoare, și cît a durat cina nu făcu nici un gest și nu spuse nici un cuvînt de prisos. A fost mai mult decît fără cusur: desăvîrșită.

Adevărul e că orezul cu crevete nu era piesa ei de rezistență ca bucătăreasă, dar îl pregăti cu toată bunăvoința și îi ieși nemaipomenit. Președintele se servi de două ori fără să-și precupețească laudele și se dădu în vînt după feliile prăjite de banană coaptă și după salata de avocado, chiar dacă nu le împărtăși nostalgia. Lázara se mulțumi să asculte pîna la desert, cînd Homero se înfundă fără nici o noimă în impasul legat de existența lui Dumnezeu.

– Eu cred că există cu adevărat, zise președintele, dar n-are nimic a face cu ființele omenești. Se ocupă de treburile mult mai importante.

– Eu nu cred decît în aștri, spuse Lázara și urmări reacția președintelui. În ce zi v-ați născut?

– Pe unsprezece martie.

– Trebuia să fie așa, spuse Lázara, cu o tresărire de triumf, și întrebă cu amabilitate: Oare nu-s prea mulți doi Pești la aceeași masă?

Bărbații vorbiră mai departe despre Dumnezeu cînd ea se duse la bucătărie pentru a pregăti cafeaua. Strînsese farfuriile și tacîmurile și dorea din tot sufletul ca seara să se termine cu bine. Întorcîndu-se în sufragerie cu cafeaua, o întîmpinară niște cuvinte răzlețe ale președintelui, care o făcură să înmărmurească:

– Să nu vă îndoiiți, dragă prietene, de faptul că tot ce i s-a întîmplat mai rău bieteii noastre țări este că am fost eu președinte.

Homero o văzu pe Lázara în ușă, cu ceștile chinezești și cafetiera împrumutate, și crezu că o să leșine. Și președintele

o vazu. „Nu vă uitați așa la mine, doamnă“, îi spuse bine dispus. „Vorbesc cu mîna pe inimă.“ Iar apoi, întorcîndu-se spre Homero, sfîrși:

– Bine măcar că acum îmi plătesc scump nesocotința.

Lázara servi cafeaua, stinse veioza de pe masă, căci lumina ei nemiloasă deranja conversația, și sufrageria se cufundă într-o penumbră intimă. Pentru prima oară își manifestă interesul față de musafir, ale cărui vorbe de duh nu izbuteau să-i ascundă tristețea. Curiozitatea ei se înteei cînd el își termină cafeaua și-și puse ceașca pe farfurie cu gura în jos să i se scurgă zațul.

Președintele le povesti atunci că alesese pentru exil insula Martinica, datorită prieteniei cu poetul Aimé Césaire, care pe vremea aceea își publicase de curînd al său *Cahier d'un retour au pays natal*, și-l ajută să-și înceapă o nouă viață. Cu ce le rămăsese din moștenirea soției cumpărara o casă de lemn prețios pe una din colinele de la Fort de France, cu plase de sîrmă la ferestre și o terasă spre mare, plină de flori sălbatice, unde era o desfătare să dormi în tîrîit de greieri și cu briza de melasă și rom de trestie de la fabricile de zahăr. Rămase acolo cu soția, cu paisprezece ani mai mare ca el și bolnavă de la singura-i naștere, baricadat împotriva destinului prin pasiunea vicioasă de a reciti clasicii latini, în original, și avînd convingerea că acela era cel de pe urmă act al vieții sale. Ani în șir a fost nevoit să reziste tentațiilor feluritelor aventuri pe care i le tot propuneau adepții săi învinși.

– Dar n-am mai deschis niciodată vreo scrisoare, spuse. Niciodată, de cînd am descoperit că și cele mai urgente erau mai puțin urgente după o săptămînă, și că după două luni nu-și mai aducea aminte de ele nici cel care le scrisese.

O privi pe Lázara în penumbră cînd își aprinse o țigară și i-o luă cu o mișcare vidă a degetelor. Trase adînc o dată, reținînd fumul în gît. Lázara, surprinsă, apucă pachetul și chibriturile să-și aprindă alta, dar el îi dădu țigara înapoi.

„Fumați cu atîta plăcere că n-am putut rezista ispitei“, îi spuse. Dar a fost obligat să scoată fumul, căci îl apucă un acces de tuse.

– Am renunțat la viciul acesta de mulți ani, dar el n-a renunțat cu desăvîrșire la mine, spuse. La răstimpuri a reușit să mă biruie. Ca acum.

Tusea îl mai scutură de două ori. Durerea îi reveni. Președintele se uită ce oră era la ceasul micuț de buzunar și-și luă cele două tablete de seară. Apoi cercetă fundul ceștii: nu se schimbase nimic, dar de data asta nu-l mai străbătu nici un fior.

– Unii dintre foștii mei adepți au ajuns președinți după mine, spuse.

– Sáyago, zise Homero.

– Sáyago și alții, spuse el. Toți la fel ca mine: uzurpînd o onoare pe care n-o meritam printr-o funcție la care nu ne pricepeam. Cîtiva urmăresc doar puterea, însă cei mai mulți pretind și mai puțin: funcția.

Lázara se enervă.

– Știți ce se spune despre dumneavoastră? îl întrebă.

Homero, alarmat, interveni:

– Sînt minciuni.

– Sînt minciuni și nu sînt, spuse președintele, mîrșăviile cele mai cumplite pot fi, în același timp, și adevăr, și minciună.

Trăise în Martinica toate zilele surghiunului, fără nici un contact cu lumea, în afara puținelor știri din ziarul oficial, supraviețuind prin orele de spaniolă și latină predate la un liceu de stat și cu traducerile pe care i le dădea uneori Aimé Césaire. Căldura era de nesuportat în august și el rămînea în hamac pînă la prînz, citind în gînguritul ventilatorului din dormitor. Nevasta lui se ocupa de păsările pe care le creștea în libertate, chiar și în orele cele mai toride, protejîndu-se de soare cu o pălărie de pai cu boruri mari, împodobită cu mici fructe artificiale și flori de organdi. Dar cînd căldura ceda, era plăcut să stai la răcoare pe terasă, el cu privirea țintă la mare pînă cînd se cufunda în negură, ea în balansoarul de răchită,

cu pălăria ruptă și inelele *fantaisie* pe toate degetele, văzînd cum trec vapoarele lumii. „Acela merge la Puerto Santo“, spunea ea. „Acela aproape că nu mai poate înainta cu încărcătura de banane de la Puerto Santo“, spunea. Căci nu i se părea cu putință să treacă vreun vapor care să nu fie de pe meleagurile ei. El se făcea că n-aude, deși în cele din urmă ea izbutea să uite mai repede ca el, fiindcă își pierde memoria. Stăteau așa pînă cînd se stingeau asfințiturile tumultuoase, fiind nevoiți să se refugieze în casă goniți de țințari. Într-una din multele luni de august, în vreme ce-și citea ziarul pe terasă, președintele tresări de uimire.

– Ah, la naiba! spuse. Am murit la Estoril!

Soția, plutind în toropeală, se sperie de știre. Erau șase rînduri în pagina a cincea a ziarului care se tipărea la colțul străzii, unde i se publicau traducerile ocazionale, și al cărui director trecea să-l vadă din cînd în cînd. Iar acum scria că murise la Estoril, lîngă Lisabona, stațiune balneară și loc de predilecție al decadentei europene, unde nu fusese în viața lui, și poate singurul colț din lume unde n-ar fi vrut să moară. Soția i-a murit cu adevărat după un an, torturată de ultima amintire care-i mai rămăsese pentru clipa aceea: cea a singurului său fiu, care participase la răsturnarea de la putere a părintelui său, fiind împușcat mai tîrziu de propriii lui complici.

Președintele oftă. „Așa sîntem și nimic nu ne va putea izbăvi“, spuse. „Un continent conceput de pleava lumii întregi fără o clipă de dragoste: copii zămisliți de pe urma răpirilor, violurilor, legăturilor infame, înșelăciunilor de către dușmani cu dușmani.“ Întîlni ochii africani ai Lázarei, care-l scrutau nemilos și încercă s-o îmblînzească prin limbuția lui de vechi maestru.

– Cuvîntul metisaj înseamnă amestec de lacrimi cu sînge și roind. Ce se poate aștepta de la asemenea poșircă?

Lázara îl ținut pe locul lui cu o tăcere de moarte. Dar reuși să se stăpînească, puțin înainte de miezul nopții, și-și luă rămas-bun cu o sărutare de formă. Președintele se împotrivi

cînd Homero vru să-l conducă la hotel, însă nu-l putu împiedica să-l ajute să facă rost de un taxi. Cînd ajunse acasă, Homero și-a găsit nevasta desfigurată de furie.

– Ăsta-i președintele cel mai pe drept răsturnat de la putere din lume, zise ea. Un ticălos fără pereche.

În pofida eforturilor lui Homero de a o potoli, petrecură o noapte îngrozitoare, fără să închidă ochii. Lázara recunoștea că era unul din bărbații cei mai frumoși pe care-i văzuse, cu o putere de seducție devastatoare și o virilitate de armăsar de prăsilă. „Așa cum a ajuns, bătrîn și nenorocit, trebuie să mai fie încă un adevărat tigru în pat“, spuse. Credea însă că prăpădise aceste daruri date de Dumnezeu din pricina prefăcătoriei. Nu putea suferi lăudăroșenia lui: afirmațiile că fusese cel mai prost președinte al țării. Nici ifosele de ascet, cînd era sigură că stăpînea jumătate din plantațiile de trestie din Martinica. Nici ipocrizia disprețului afișat față de putere, cînd era clar că ar fi dat orice să revină un moment la președinție, spre a-și face dușmanii să muște pămîntul.

– Și toate astea, încheie, numai ca să ne vadă la picioarele lui.

– Ce poate cîștiga cu asta? Întrebă Homero.

– Nimic, răspunse ea. Dar cochetăria e un nărav care nu se potolește cu nimic.

Era atît de furioasă, că Homero n-a mai putut s-o suporte în pat și s-a dus să-și încheie noaptea pe divanul din sufragerie. Lázara se sculă și ea în zori, în pielea goală, cum dormea și stătea de obicei în casă, vorbind cu sine într-un monolog pe o singură coardă. Într-o clipă șterse din memoria omenirii orice urmă a cinei nedorite. Dădu înapoi tot ce luase cu împrumut, schimbă perdelele noi cu cele vechi și mută mobilele la locul lor, pînă cînd casa ajunse iar la fel de săracă și ordonată cum fusese pînă aseară. În cele din urmă, smulse tăieturile din ziare, pozele, stegulețele și afișele campaniei detestabile și aruncă totul la coșul de gunoi cu un strigăt final:

– Ducă-se dracului!

La o săptămână după cină, Homero îl găsi pe președinte așteptându-l la ieșirea din spital, cu rugămintea de a-l însoți pînă la hotel. Urcară cele trei etaje înalte pînă la o mansardă cu o singură lucarnă ce dădea spre un cer de cenușă și care era traversată de o frînghie cu rufe puse la uscat. Mai era și un pat dublu ce ocupa jumătate din spațiu, un scaun fără spătar, un lavoar, un bideu portabil și un dulap sărăcăcios cu oglinda încetoșată. Președintele observă că Homero era impresionat.

– E același bîrlog unde mi-am petrecut anii studenției, îi spuse, parcă scuizîndu-se. L-am rezervat de la Fort de France.

Scoase dintr-o pungă de catifea și înșiră pe pat ultimele resturi ale averii lui: cîteva brățări de aur cu diferite încrustații din pietre prețioase, un colier de perle cu trei șiraguri și alte două de aur și pietre prețioase; trei lăncișoare de aur cu medalioane de sfinți; o pereche de cercei de aur cu smaralde, alta cu diamante și încă una cu rubine; două medalioane mari și unul în care se păstra o suviță de păr; unsprezece inele cu felurite monturi prețioase și o diademă de briliante ce a fost pesemne a unei regine. Scoase apoi dintr-o casetă diferită trei perechi de butoni de argint și două din aur, cu acele de cravată respective, și un ceas de buzunar placat în aur alb. În cele din urmă, scoase dintr-o cutie de pantofi cele șase decorații ale sale: două de aur, una de argint, iar celelalte de tinichea.

– Asta-i tot ce-mi rămîne pe lume, spuse.

N-avea altă soluție decît să vîndă totul ca să completeze suma pentru cheltuielile medicale și-l rugă pe Homero să-l ajute, cu cea mai mare discreție însă. Totuși, Homero nu se simți în stare să-i facă pe plac pînă nu avea facturile în regulă.

Președintele îi explică atunci că erau bijuteriile soției, moștenite de la o bunică de pe vremea coloniei, care la rîndul ei moștenise un pachet de acțiuni la minele de aur din Columbia. Ceasul, butonii și acele de cravată erau ale lui. Decorațiile, de bună seamă, nu fuseseră înainte ale nimănui.

– Nu cred că cineva poate avea facturi pentru asemenea lucruri, zise.

Homero se arătă inflexibil.

– În cazul ăsta, chibzui președintele, nu-mi rămîne altceva decît să le vînd eu însumi.

Începu să-și strîngă bijuteriile cu un calm calculat. „Te rog să mă ierți, dragul meu Homero, dar nu-i sărăcie mai lucie ca aceea a unui președinte sărac“, îi spuse. „Chiar și să supraviețuiesc pare lipsit de demnitate.“ În clipa aceea lui Homero i se făcu milă și se dădu bătut.

Seara, Lázara se întoarse acasă tîrziu. Din ușă văzu podoabele strălucitoare în lumina neonului din sufragerie și parcă văzu un scorpion în patul ei.

– Nu face prostii, dragule, zise supărată. Ce-i cu astea aici?

Explicația lui Homero o neliniști și mai mult. Se așeză să cerceteze podoabele, una cîte una, cu meticulozitate de giuvaiergiu. La un moment dat oftă. „Trebuie să fie o avere.“ Într-un tîrziu rămase cu ochii la Homero, negăsind vreo ieșire așa tulburată cum era.

– Drace, zise. Cum să facem să aflăm dacă tot ce spune omul ăsta e adevărat?

– Și de ce să nu fie? întrebă Homero. Tocmai am văzut că-și spală singur rufe și le usucă în cameră, cum facem și noi, atîrnate pe o frînghie.

– Face asta de zgîrcit ce e, spuse Lázara.

– Sau de sărac ce e, spuse Homero.

Lázara se apucă iar să cerceteze bijuteriile, dar de data asta mai puțin atentă, căci începea să se lase și ea convinsă. Așa încît a doua zi de dimineață s-a îmbrăcat cu ce avea mai bun, s-a împodobit cu bijuteriile care i se părură mai scumpe, și-a pus cîte inele a putut pe fiecare deget, pînă și pe cel gros, și cîte brățări a putut la fiecare braț și s-a dus să le vîndă.

„Să vedem cine o să-mi ceară facturi mie, Lázara Davis“, zise la plecare, strîmbîndu-se de rîs. Alese magazinul de

bijuterii cel mai potrivit, cu mai multe pretenții decât prestigiu, unde știa că se vindea și se cumpăra fără prea multe întrebări, și intra înspăimântată, dar cu pas hotărât.

Un vânzător îmbrăcat elegant, uscățiv și palid, îi făcu o plecăciune teatrală, sărutându-i mîna și se puse la dispoziția ei. Înăuntru era mai luminos decît ziua, grație oglinzilor și lămpilor puternice, și magazinul întreg părea de diamant.

Lázara, aproape fără să se uite la vânzător, de teamă să nu se dea de gol, merse pînă în fundul încăperii.

Vînzătorul o invită să ia loc la unul din cele trei birouri-cabinet stil Ludovic al XV-lea, ce serveau drept mese individuale, și întinse deasupra o batistă imaculată. Apoi se așeză în fața Lázarei și așteptă.

– Cu ce vă pot fi de folos?

Ea își scoase inelele, brățările, colierele, cerceii, tot ce purta la vedere, și le puse treptat pe birou ca pe o tablă de șah. Tot ce voia, spuse, era să afle adevărata lor valoare.

Bijutierul își puse monoculul la ochiul stîng și începu să examineze giuvaierurile într-o liniște mormîntală. După un lung răstimp, fără să-și întrerupă cercetarea, întrebă:

– De unde sînteți?

Lázara nu se așteptase la întrebarea asta.

– Ah, domnul meu, oftă. De foarte departe.

– Îmi închipui, spuse el.

Se așternu iar tăcerea, pe cînd Lázara îl scruta nemiloasă cu ochii ei de aur nemaipomeniți. Bijutierul dădu o atenție deosebită diademei cu diamante și o separă de restul bijuteriilor. Lázara oftă:

– Sînteți o Fecioară desăvîrșită, spuse.

Bijutierul nu-și întrerupse examinarea.

– Cum de știți?

– După felul de a fi, răspunse Lázara.

El nu mai făcu nici un comentariu pînă cînd nu isprăvi și i se adresează cu aceeași sobrietate ca la început.

– De unde provin toate astea?

– Moștenire de la o bunică, spuse Lázara cu vocea încordată. A murit anul trecut la Paramaribo, la nouăzeci și șapte de ani.

Bijutierul o privi atunci în ochi. „Îmi pare rău“, îi spuse. „Dar singura lor valoare este greutatea aurului din ele.“ Apucă diadema cu vârful degetelor și o făcu să strălucească în lumina orbitoare.

– În afară de aceasta, spuse. E foarte veche, poate egipteană, și ar fi de neprețuit dacă n-ar conta starea proastă a bijuteriilor. Însă oricum are o anumită valoare istorică.

În schimb, pietrele celorlalte podoabe, ametistele, smaraldele, rubinele, opalele, toate, fără excepție, erau false. „Fără îndoială originalele au fost bune“, spuse bijutierul, strîngînd podoabele ca să le dea înapoi. „Dar au trecut de atîtea ori de la o generație la alta, că s-au pierdut cu timpul pietrele adevărate și au fost înlocuite cu cioburi de sticlă.“

Lázara simți o greață amară, răsufală adînc și-și înfrînse panica. Vînzătorul o consolă:

– Se întîmplă adesea, doamnă.

– Știu bine, spuse Lázara, ușurată. De asta vreau să mă despart de ele.

Simți atunci că farsa se terminase și redeveni ea însăși. Fără s-o mai ia pe ocolite scoase din geantă butonii, acele de cravată, decorațiile de aur și de argint și celelate fleacuri personale ale președintelui și le puse pe toate pe masă.

– Și astea? întrebă bijutierul.

– Toate, răspunse Lázara.

Francii elvețieni pe care i-a primit ca plată erau atît de noi, că i-a fost teamă să nu-și mînjească degetele cu cerneala proaspătă. Îi apucă fără să-i numere și bijutierul își luă rămas-bun în ușa, cu același salut ceremonios. Cînd dădu să iasă, el o mai reținu o clipă, deschizîndu-i ușa de sticlă ca s-o lase să treacă.

– Și încă ceva, doamnă, îi zise. Sînt Vărsător.

În seara următoare, Homero și Lázara duseră banii la hotel. Făcînd iar socotelile, reieși că mai lipsea puțin. Așa încît

președintele își scoase și puse pe pat verigheta, ceasul cu lanț, butonii și acul de cravată pe care le purta.

Lázara îi dădu înapoi verigheta.

– Asta nu, îi spuse. O astfel de amintire nu poate fi vîndută.

Președintele încuviință și-și puse verigheta pe deget. Lázara îi înapoie și ceasul de la vestă. „Nici asta“, spuse. Președintele n-a mai fost de acord, dar ea i l-a așezat la locul lui.

– Cui i se năzare să vîndă ceasuri în Elveția?

– Am vîndut deja unul, spuse președintele.

– Da, dar nu pentru ceas, ci pentru aur.

– Și acesta e de aur, spuse președintele.

– Da, zise Lázara. Însă dumneavoastră puteți să rămîneți chiar fără operație, dar nu și fără să știți ce oră este.

Nu-i luă nici ochelarii cu montură de aur, deși el mai avea o pereche cu ramă de baga. Cîntări în mînă bijuteriile pe care le ținea și puse capăt oricărei îndoieli.

– Pe deasupra, zise, astea-s de-ajuns.

Înainte de a pleca, trase de pe frînghie rufele ude, fără să-l întrebe nimic, și le luă să le usuce și să le calce acasă. Plecară pe scuter, Homero conducînd și Lázara în spate, ținîndu-l de mijloc. Luminile orașului se aprinseră chiar atunci în seara violetă. Vîntul smulsea ultimele frunze și copacii păreau fosile rămase fără pene. Un remorcher venea pe Ron cu un radio dat la maximum ce lăsa pe străzi o undă de muzică. Georges Brassens cînta: *Mon amour tiens bien la barre, le temps va passer par là, et le temps est un barbare dans le genre d'Attila, par là où son cheval passe l'amour ne repousse pas.*

Homero și Lázara goneau în liniște, îmbătați de cîntec și de mirosul de nouitate al iasomiilor. După un timp, ea păru că se trezește dintr-un somn lung:

– Drace! zise.

– Ce-i?

– Bietul bătrîn, ce viață nenorocită!

În vinerea următoare, pe 7 octombrie, președintele a fost operat, intervenția durînd cinci ore și lăsînd deocamdată lucrurile la fel de neclare ca și pînă atunci. În realitate, singura consolare era să se știe în viață. După zece zile îl duseră în salon cu alți bolnavi și au putut să-l viziteze. Era altul: descumpănit și galben la față și cu un păr rar care îi cădea chiar și cînd se freca de pernă. Din vechea prestanță nu-i rămăsese decît vioiciunea mîinilor. Prima lui încercare de a merge cu două bastoane ortopedice a fost dezamăgitoare. Lázara rămînea să doarmă lîngă el ca să-l scutească să mai dea bani pentru a angaja o infirmieră de noapte. Unul dintre bolnavii din salon petrecu noaptea strigînd, cuprins de panica morții. Ceasurile acelea de veghe nesfîrșită făcură să dispară și ultimele reticențe ale Lázarei.

La patru luni de cînd venise la Geneva, îl externară. Homero, administrator meticulos al fondurilor sale sărăcicioase, plăti facturile spitalului și-l luă cu ambulanța lui și cu cîțiva angajați care îl ajutară să-l urce la etajul opt. Se instală în dormitorul copiilor, pe care n-a reușit să-i recunoască niciodată, și încetul cu încetul a revenit la normal. Se înverșună să facă exercițiile de recuperare cu o rigoare militară și ajunse să meargă doar cu bastonul lui. Dar chiar și îmbrăcat cu hainele bune de odinioară era foarte departe de a fi ca înainte, atît datorită înfățișării, cît și felului său de a se comporta. Speriat de iarna care se anunța foarte aspră și care a fost, de fapt, cea mai grea din tot secolul, hotărî să se întoarcă acasă cu un vapor ce pleca din Marsilia pe 13 decembrie, în pofida părerii medicilor, care voiau să-l mai țină sub observație. În ultimul moment, banii n-au mai ajuns și Lázara vru să completeze suma fără să știe bărbatul ei, ciupind ceva din economiile copiilor, dar și acolo găsi mai puțin decît se aștepta. Homero îi mărturisi atunci că luase niște bani, ascunzîndu-se de ea, spre a completa factura pentru spital.

– Mă rog, se desemnă Lázara. Să zicem că era fiul nostru cel mare.

În ziua de 11 decembrie îl urcară în trenul de Marsilia, pe o ninsoare viscolită, și numai când se întoarseră acasă găsiră o scrisoare de rămas-bun pe noptiera copiilor. Tot acolo își lăsase verigheta pentru Bárbara, împreună cu cea a răposatei soții, pe care n-a încercat s-o vîndă niciodată, și ceasul cu lanț pentru Lázaro.

Cum era duminică, niște vecini antilieni care descoperiseră secretul veniseră la gara Cornavain cu un ansamblu de harfe din Veracruz. Președintele, cu răsufierea tăiată, cu pardesiul lui ponosit și un fular lung în culori, care fusese al Lázarei, stătea încă pe platforma ultimului vagon făcînd semne de rămas-bun cu pălăria, în bătaia vîntului. Trenul începu să accelereze cînd Homero își dădu seama că bastonul rămăsese la el. Dădu fuga la marginea peronului și-l aruncă destul de sus ca președintele să-l prindă din aer, dar căzu printre roți și se făcu praf. A fost o clipă de groază. Tot ce mai văzu Lázara a fost mîna tremurătoare întinsă ca să apuce bastonul pe care nu-l prinse, și însoțitorul de tren care reuși să-l apuce de fular pe bătrînul acoperit de zăpadă, salvîndu-l de la căderea în gol. Lázara fugi înspăimîntată în întîmpinarea bărbatului ei, străduindu-se să rîdă printre lacrimi.

– Doamne-Dumnezeule, omul acesta n-are moarte.

Ajunse teafăr și nevătămat, după cum anunță în lunga telegramă de recunoștință. Nu s-a mai știut nimic de el mai bine de un an. În sfîrșit, sosi o scrisoare de șase pagini scrisă de mîna în care nu mai era cu puțință să-l recunoști. Durerea revenise la fel de mare și nelipsită ca înainte, dar el se hotărî să n-o ia în seamă și să se apuce să-și trăiască viața cum o fi să fie. Poetul Aimé Césaire îi dăruise alt baston cu incrustații de sîdef, dar preferase să nu-l folosească. De șase luni mîncă adesea carne și felurite soiuri de fructe de mare și era în stare să bea chiar și douăzeci de cești de cafea fără zahăr. Însă nu mai ghicea în zațul de pe fund, fiindcă pronosticurile îi ieșeau pe dos. În ziua în care împlini șaptezeci și cinci de ani, cele cîteva păhărele de rom

fin de Jamaica pe care le bău îi prinseră de minune și se apucă iar de fumat. Nu se simțea mai bine, desigur, dar nici mai rău. Însă motivul real al scrisorii era să-i înștiințeze că se simțea tentat să se întoarcă în țara lui, în fruntea unei mișcări renovatoare pentru o cauză dreaptă și o patrie demnă, chiar de-ar fi și numai pentru gloria meschină de a nu muri de bătrînețe în patul lui. În sensul acesta, se încheia scrisoarea, călătoria de la Geneva fusese providențială.

iunie 1979

SFÎNTA

După douăzeci și doi de ani l-am revăzut pe Margarito Duarte. Se ivi pe neașteptate pe una dintre străduțele tainice dinspre Trastevere și mi-a fost greu să-l recunosc la prima vedere din pricina spaniolei greoaie și a bunei sale dispoziții de roman vechi. Avea părul alb și rar și nu mai păstra nimic din purtarea lugubră și hainele cernite de avocat din Anzi, cu care venise la Roma prima oară, dar, în timp ce stăteam de vorbă, l-am recuperat încet, încet din trădările anilor și l-am văzut iar așa cum era: tainic, imprevizibil și cu o tenacitate de cioplitor în piatră. Înainte de a doua ceașcă de cafea, la una dintre cafenelele noastre de pe vremuri, m-am încumetat să-i pun o întrebare ce mă rodea pe dinăuntru:

– Ce s-a întâmplat cu sfînta?

– Sfînta-i aici, îmi răspunse. Stă și așteaptă.

Numai tenorul Rafael Ribero Silva și cu mine puteam înțelege îngrozitoarea încărcătură omenească a răspunsului său. Îi cunoșteam atît de bine drama, că ani de zile m-am gîndit că Margarito Duarte era personajul în căutarea autorului pe care noi, romancierii, l-am așteptat o viață, și dacă nu m-am lăsat găsit niciodată a fost din pricină că deznodămîntul poveștii lui mi se părea de neînchipuit.

Venise la Roma în primăvara aceea strălucitoare cînd Pius al XII-lea pătinea de o criză de sughiț pe care nici știința

medicilor, nici iscusința vracilor nu izbutiseră s-o potolească. Pleca pentru prima dată din satul său de pe coasta muntelui Tolima, din Anzii columbieni, și asta i se ghicea pînă și în felul de a dormi. Se înființă într-o dimineată la consulatul nostru cu valiza de lemn de pin lustruit, care, prin formă și mărime, părea o cutie de violoncel, și-i expuse consulului motivul surprinzător al călătoriei lui. Consulul îi telefonă atunci tenorului Rafael Ribero Silva, compatriotul său, ca să-i facă rost de o cameră la pensiunea unde locuiam amîndoi. Așa l-am cunoscut.

Margarito Duarte nu trecuse de școala primară, dar vocația lui pentru artele frumoase îi înlesnise o pregătire mai amplă, fiindcă citise cu pasiune orice material tipărit care îi căzuse în mînă. La optsprezece ani, fiind copist comunal, se căsătorii cu o fată frumoasă, care muri în scurt timp, la nașterea primei fete. Aceasta, încă și mai frumoasă decît mama, muri de friguri la șapte ani. Însă adevărata poveste a lui Margarito Duarte începuse cu șase luni înainte de venirea lui la Roma, cînd a fost nevoie să fie mutat cimitirul din satul lor pentru a se construi un stăvilar. Ca toți locuitorii din regiune, Margarito dezgropă osemintele morților săi să le ducă în noul cimitir. Soția era praf și pulbere. Însă, în mormîntul alăturat, fetița continua să fie intactă după unsprezece ani. Pînă într-atît că, atunci cînd desfăcurea capacul, se simți mirosul de trandafiri proaspeți cu care fusese îngropată. Totuși, faptul cel mai uimitor era că trupul n-avea greutate.

Sute de curioși atrași de iureșul miracolului umplură satul pînă la refuz. Nu era nici o îndoială. Trupul neputrezit era, negreșit, un semn de sanctitate și chiar episcopul diecezei a fost de părere că o asemenea minune trebuia să fie supusă verdictului Vaticanului. Astfel încît s-a făcut o chetă publică pentru a-l trimite la Roma pe Margarito Duarte, să se lupte pentru o cauză care nu mai era doar a lui, nici a orizontului îngust al satului natal, ci devenise o problemă de interes național.

În vreme ce ne povestea istoria aceasta în pensiunea din liniștitul cartier Parioli, Margarito Duarte scoase lacătul și dădu

la o parte capacul cufărului elegant. Și astfel tenorul Ribero Silva și cu mine văzurăm minunea. Nu părea o mumie ofilită ca acelea care se văd în atâtea muzee din lume, ci o fetiță îmbrăcată ca mireasă, care continua să doarmă după o lungă ședere sub pământ. Pielea îi era netedă și caldă, ochii deschiși erau diafani și dădeau impresia de neîndurat că ne vedeau din moarte. Vălul și coronița de lămâiță artificială nu rezistaseră trecerii timpului, nu rămăseseră la fel de neatînse ca pielea, dar trandafirii pe care îi avea în mâini păreau vii. Într-adevăr, greutatea cutiei de pin continua să fie aceeași când scoaseră trupul.

Margarito Duarte își începu demersurile a doua zi după ce a sosit. Mai întâi cu un ajutor diplomatic mai mult compătitor decât eficace, iar apoi cu toate șiretlicurile care i-au venit în minte ca să ocolească nenumăratele piedici puse de Vatican. A fost întotdeauna foarte rezervat în privința diligențelor lui, dar se știa că erau numeroase și zadarnice. Intra în legătură cu toate congregațiile religioase și fundațiile umanitare ce-i ieșeau în cale, unde era ascultat cu atenție, dar fără uimire, promițându-i-se demersuri neîntârziate care nu se mai terminau niciodată. E adevărat că nici perioada nu era cea mai favorabilă. Tot ce ar fi avut de-a face cu Sfântul Scaun fusese amânat până când Papa avea să depășească criza de sughiț; deocamdată era însă refractar nu numai la cele mai rafinate resurse ale medicinei academice, ci și la orice soi de leacuri vrăjitorești ce îi erau trimise din toată lumea.

În sfârșit, în luna iulie, Pius al XII-lea își reveni și se duse în vacanța lui de vară la Castelgandolfo. Margarito luă cu el sfânta la prima audiență săptămînală, cu speranța de a i-o arăta. Papa își făcu apariția în curtea interioară, într-un balcon atît de jos, că Margarito i-a putut vedea unghiile bine îngrijite și a ajuns să-i simtă adierea de lavandă. Dar nu merse printre turiștii care veneau din toată lumea ca să-l vadă, cum spera Margarito, ci rosti același discurs în șase limbi și sfîrși cu binecuvîntarea generală.

După atîtea amînări, Margarito se hotărî să acționeze personal și se duse la Secretariatul de Stat cu o cerere scrisă de

mîna, de aproape șaizeci de foi, la care n-a primit răspuns. Se aștepta la așa ceva, căci funcționarul care o primi cu formalitățile de rigoare abia dacă binevoi să arunce o privire oficială fetei moarte, iar angajații care treceau pe acolo se uitau la ea fără nici un interes. Unul dintre ei îi povesti că primiseră cu un an înainte peste opt sute de scrisori care solicitau sanctificarea unor cadavre intacte în diferite locuri din lume. Margarito ceru, în cele din urmă, să se verifice imponderabilitatea trupului. Funcționarul o verifică, dar refuză s-o admită:

– Trebuie să fie un caz de sugestionare colectivă, zise.

În puținele sale ore libere și în toridele duminici de vară, Margarito rămînea în camera lui, citind cu înverșunare orice carte i se părea interesantă pentru cauza lui. La sfîrșitul fiecărei luni, din proprie inițiativă, făcea într-un caiet de școală un calcul minuțios al cheltuielilor făcute, cu caligrafia-i prețioasă de copist iscusit, ca să dea cuvenita socoteală exactă contribuabililor din satul lui. Înainte de a se încheia anul, cunoștea labirinturile Romei de parcă s-ar fi născut în ele, vorbea cu ușurință o italiană cu tot atît de puține cuvinte ca spaniola-i andină și știa la fel de multe ca un specialist despre procesele de canonizare.

Trecu însă multă vreme pînă să-și schimbe hainele-i ceruite, vesta și pălăria de magistrat, care în Roma de atunci erau proprii unor societăți secrete cu scopuri de nemărturisit. Pleca foarte devreme cu cutia în care era sfînta și uneori se întorcea noaptea tîrziu, epuizat și trist, dar întotdeauna cu o scînteie de speranță ce-i insufla din nou curaj pentru a doua zi.

– Sfinții trăiesc în propriul lor timp, spunea.

Eu mă aflam la Roma pentru prima oară, studiind la Centrul Experimental de Cinematografie, și i-am trăit calvarul cu o intensitate de neuitat. Pensiunea unde locuiam era în realitate un apartament modern, la cîțiva pași de Villa Borghese, a cărui proprietăreasă ocupa două dormitoare și închiria patru studenților străini. Îi spuneam Maria Bella, era frumoasă și cu un temperament focos, o femeie în plenitudinea vîrstei și veșnic

fidelă normei sfinte conform căreia fiecare este stăpîn absolut în camera sa. De fapt, cea care purta povara vieții zilnice era sora ei mai mare, mătușa Antonieta, un înger fără aripi care muncea ore întregi în timpul zilei și pe care o găseai în toate părțile cu găleata și mătura de nuiele, făcînd să lucească incredibil marmura de pe jos. Ea ne-a învățat să mîncăm păsărelele cîntătoare pe care le vîna Bartolino, soțul ei, dintr-un prost obicei rămas de pe vremea războiului, și pînă la urmă ea avea să-l ia pe Margarito să locuiască în casa lor cînd nu i-au mai ajuns banii pentru prețurile Mariei Bella.

Nimic mai nepotrivit pentru felul de a fi al lui Margarito și pentru casa aceea fără nici o regulă. Fiecare ceas ne rezerva o noutate, chiar și în zori, cînd ne trezea răgetul înspăimîntător al leului din grădina zoologică de la Villa Borghese. Tenorul Ribero Silva își câștigase privilegiul ca romanii să nu se simtă ofențați de repetițiile sale de dis-de-dimineață. Se scula la șase, își făcea baia medicinală cu apă înghețată, își aranja barba și sprîncenele de Mefistofel și numai cînd era gata, în halatul ecosez, cu fularul de mătase chinezească și parfumat cu apa de colonie personală, se dăruia cu trup și suflet exercițiilor sale de canto. Deschidea larg fereastra din camera sa, chiar și iarna, cînd încă se mai vedeau stelele, și începea să-și încălzească vocea cu frazări progresive din marile arii de dragoste, pînă cînd se lansa, cîntîndu-le cu toată puterea. Se aștepta ca, atunci cînd scotea un do de sus, leul de la Villa Borghese să-i răspundă cu un răget cutremurător.

– Ești Sfîntul Marcu în carne și oase, *figlio mio!* exclama mătușa Antonieta uluită de-a binelea. Numai el putea vorbi cu lei.

Într-o dimineață însă, nu leul i-a dat replica. Tenorul începu duetul de dragoste din *Otello*: *Già nella notte densa s'estingue ogni clamor*. Pe neașteptate, din fundul grădinii ne ajunse la urechi răspunsul unei minunate voci de soprană. Tenorul continuă și cele două voci cîntară duetul întreg, spre desfătarea vecinilor, care-și deschiseră geamurile spre a-și sfinți

casele cu suflul acelei iubiri irezistibile. Tenorul a fost gata să leșine cînd a aflat că Desdemona lui invizibilă era chiar marea Maria Camiglia în persoană.

Am impresia că episodul acela i-a oferit lui Margarito Duarte un motiv serios pentru a se integra în atmosfera casei. De atunci s-a așezat împreună cu toți la masa comună, și nu la bucătărie, ca la început, unde mătușa Antonieta îl răsfața aproape zilnic, gătindu-i mîncarea ei specială cu păsărele cîntătoare.

Maria Bella ne citea după masă ziaarele zilei, ca să ne deprindă cu fonetica italiană, și completa știrile după bunu-i plac, cu o grație care ne făcea să ne bucurăm de viață. Într-una din zilele acelea, povesti, în legătura cu sfînta, că în orașul Palermo exista un uriaș muzeu cu cadavre neputrezite de bărbați, femei și copii, chiar și cîteva de episcopi, dezgropate din același cimitir al călugărilor capucini. Știrea îl tulbură atît de tare pe Margarito, că nu-și mai găsi o clipă de liniște pînă cînd nu ne-am dus la Palermo. Dar i-a fost de ajuns o privire în treacăt prin copleșitoare galerii cu mumii amărîte pentru a-și face o părere consolatoare.

– Nu sînt același caz, spuse. La ăștia se vede imediat că sînt morți.

După prînz, Roma se cufunda în toropeala de august. Soarele de la miezul zilei rămînea neclintit în mijlocul cerului și în liniștea de la ora două se auzea numai murmurul apei, vocea naturală a Romei. Dar către șapte seara ferestrele se deschideau dintr-o dată, pentru a lăsa să intre aerul proaspăt ce începea să se simtă, și o mulțime veselă o pornea pe străzi, fără nici un alt țel decît acela de a trăi în toiul păcăniturilor de motociclete, al strigătelor vînzătorilor de pepene verde și al cîntecelor de dragoste printre florile de pe terase.

Tenorul și cu mine nu obișnuiam să ne facem siesta. Plecam cu motocicleta lui, el conducînd, iar eu în spate, să le ducem înghețată și bomboane de ciocolată curvulițelor de vară care mișunau pe sub laurii centenari din Villa Borghese, în căutare

de turiști treji în plin soare. Erau frumoase, sărace și drăgăstoase ca majoritatea italiencelor de pe vremea aceea, cu rochii de organdi albastru, de poplin trandafiriu, de în verde, protejându-se de soare cu umbreluțe ciupite ca de molii din pricina ploilor războiului recent. Era o plăcere cât se poate de omească să stai cu ele, fiindcă săreau peste regulile meseriei și-și permiteau luxul de a pierde un client bun pentru a merge cu noi să bea o cafea bine preparată la barul din colț sau să se plimbe în trăsurile de închiriat pe aleile parcului, sau să-i compătımim pe regii detronați și pe amantele lor tragice, care veneau să călărească în amurg în *galoppatoio*. Nu doar o dată le slujeam drept tălmăci ca să se-nțeleagă cu vreun străin rătăcit.

Nu pentru ele l-am dus pe Margarito Duarte la Villa Borghese, ci ca să vadă leul. Trăia în libertate pe o insulă mică și pustie, înconjurată de un șanț adânc și, îndată ce ne zări pe celălalt mal, începu să scoată răgete cu o furie care îl surprinse și pe paznic. Vizitatorii parcului veniră în fugă să-l vadă, uimiți. Tenorul încerca să-l potolească cu matinalul său do de sus, dar leul nu-i dădu atenție. Părea că răgea către noi toți, fără deosebire, însă paznicul își dădu imediat seama că răgetele lui erau din pricina lui Margarito. Într-adevăr, așa era: când se mișca el, se mișca și leul, și de cum se ascundea, răgetele conțineau. Paznicul, care era doctor în filologie clasică al universității din Siena, a crezut că Margarito o fi stat în ziua aceea lângă alți lei care l-au molipsit cu mirosul lor. În afară de explicația asta, care nu era bună, nu-i veni în minte alta.

– În orice caz, spuse, nu sînt răgete de luptă, ci de compasiune.

Cu toate acestea, ce l-a impresionat cel mai mult pe tenorul Ribero Silva n-a fost episodul acela supranatural, ci tulburarea lui Margarito, când s-au oprit să stea de vorbă cu fetele din parc. Ne-a povestit scena la masă și unii din amuzament, iar alții din înțelegere, am fost cu toții de acord că ar fi o faptă bună să-l ajutăm pe Margarito să pună capăt singurătății. Mișcată

de delicatețea noastră sufletească, Maria Bella își apăsă pieptu-i de mamă legendară cu mîinile împodobite cu inele *fantaisie*.

– Eu aş face-o din compasiune, zise, numai că n-am putut niciodată s-o fac cu bărbați care poartă vestă.

Și așa s-a întîmplat că tenorul trecu pe la Villa Borghese la două după-amiaza și luă pe motocicleta lui fluturașul care i se păru cel mai potrivit să-i dăruiască un ceas de plăcută tovarășie lui Margarito Duarte. O puse pe fată să se dezbrace la el în cameră, o îmbăie cu săpun parfumat, o șterse, îi dădu cu colonia lui personală și-i pudră tot trupul cu talcul camforat pe care-l folosea după bărbierit. În cele din urmă, îi plăti pentru tot timpul petrecut pînă atunci și pentru o oră în plus, și-i explică amănunțit ce trebuia să facă.

Frumoasa, goală-puşcă, străbătu pe vîrfuri casa cufundată în penumbră, ca un vis al siestei și bătu ușurel de două ori la ușa dormitorului din fund. Margarito Duarte, desculț și fără cămașă, deschise ușa.

– *Buona sera giovanotto*, îi spuse ea, cu voce și gesturi de școlăriță. *Mi manda il tenore*.

Margarito primi lovitura cu multă demnitate. Îi deschise larg să-i facă loc să intre și ea se întinse pe pat, pe cînd el își punea în mare grabă cămașa și pantofii ca s-o trateze cu respectul cuvenit. Apoi se așeză lîngă ea pe un scaun și începu să converseze. Surprinsă, fata îi spuse să se grăbească, fiindcă n-avea la dispoziție decît o oră. El s-a făcut că nu pricepe.

Fata declară mai tîrziu că oricum ar fi stat cît ar fi vrut el, fără să-i ia un ban, pentru că nu putea exista pe lume un bărbat mai manierat. Fără să știe ce să facă în vremea asta, cercetă camera cu privirea și descoperi cutia de lemn pusă pe cămin. Întrebă dacă era un saxofon. Margarito n-a răspuns, ci a întredeschis jaluzelele să intre puțină lumină, a adus cutia pe pat și i-a ridicat capacul. Fata încercă să spună ceva, dar i se încheștară dinții. Sau, cum ne-a zis mai apoi: *Mi si gelò il culo*. O luă îngrozită la fugă, dar pe coridor greși direcția și dădu

nas în nas cu mătușa Antonieta, care venea să pună un bec nou la lampa din camera mea. Se speriară atât de tare amîndouă, că fata nu mai îndrăzni să iasă din camera tenorului pînă noaptea târziu.

Mătușa Antonieta n-a știut niciodată ce s-a întîmplat. Intră la mine în cameră atât de înspăimîntată, că nu nimerea să înșurubeze becul în lampă din pricină că-i tremurau mîinile. Am întreat-o ce-a pățit. „În casa asta sînt strigoi“, îmi zise. „Chiar și acum, în plină zi.“ Îmi povesti foarte convinsă că, pe vremea războiului, un ofițer german i-a tăiat gîtul amantei sale în camera pe care o ocupa acum tenorul. Adesea, pe cînd își vedea de treburi, mătușa Antonieta văzuse stafia frumoasei asasinate mergînd pe coridoare.

– Am văzut-o acum o clipă, în pielea goală, pe coridor, spuse. Era leită.

Orașul își relua rutina cînd veni toamna. Terasale înflorite ale verii se închiseră la prima rafală de vînt, iar eu și tenorul ne-am întors la vechea bodegă din Trastevere, unde obișnuiam să luăm cina cu elevii de la cursurile de canto ale contelui Carlo Calcagni și cu cîțiva dintre colegii mei de la școala de cinematografie. Printre aceștia din urmă, cel mai asiduu era Lakis, un grec inteligent și simpatic, al cărui unic defect erau discursurile despre nedreptatea socială, care te făceau să adormi. Din fericire, tenorii și sopranele reușeau aproape întotdeauna să-i închidă gura cu fragmente din opere cîntate în gura mare și care nu deranjau totuși pe nimeni, chiar după miezul nopții. Dimpotrivă, unii petrecăreți care treceau pe acolo se alăturau corului, iar prin vecini se deschideau ferestre să se aplaude.

Într-o noapte, pe cînd cîntam, Margarito intră în vîrfurile picioarelor ca să nu ne întrerupă. Ducea cu el cutia de lemn de pin, căci nu avusese timp s-o lase la pensiune după ce i-o arătase pe sfîntă parohului din San Giovanni in Laterano, a cărui influență asupra Sfintei Congregații a Ritului era de domeniul public. Am reușit să văd cu coada ochiului că a pus-o pe o masă

lăturalnică și s-a așezat, în vreme ce noi terminam de cîntat. Cum se întîmpla mereu la miezul nopții, puseseăm mai multe mese una lîngă alta, cînd bodega începu să se golească, și ne așezarăm împreună cei care cîntam, cei care vorbeam de cinema și prietenii tuturor. Și, printre aceștia, Margarito Duarte, care era cunoscut acolo drept columbianul tăcut și trist despre care nimeni nu știa nimic. Lakis, intrigat, îl întrebă dacă chiar el cînta la violoncel. Eu m-am speriat, căci mi s-a părut o indiscreție greu de evitat. Tenorul, la fel de stingherit ca și mine, nu izbuti să dregă lucrurile:

– Nu-i un violoncel, spuse. E sfînta.

Puse cutia pe masă, deschise lacătul și dădu la o parte capacul. Un val de stupoare înfioră restaurantul. Ceilalți clienți, chelnerii și, la urmă, cei de la bucătărie cu șorturile pătate de sînge se adunară uluiți să contemple minunea. Cîțiva își făcură semnul crucii. Una dintre bucătărese îngenunche cu mîinile împreunate, pradă unui tremur înfrigurat și se rugă în tăcere. Cu toate acestea, după ce a trecut șocul inițial, ne avîntarăm într-o discuție aprinsă despre lipsa de sfințenie din zilele noastre. Lakis, bineînțeles, a fost cel mai radical. Tot ce rămase limpede la sfîrșit a fost ideea lui de a face un film critic pe tema sfintei.

– Sînt sigur, spuse, că bătrînul Cesare n-ar lăsa să-i scape subiectul ăsta.

Se referea la Cesare Zavattini, maestrul nostru în materie de subiecte și scenarii, unul dintre cei mai mari din istoria cinematografului și singurul care păstra cu noi o legătură personală în afara școlii. Încea să ne învețe nu numai meseria, ci și un mod diferit de a vedea viața. Era o mașină de născocit subiecte. Îi veneau în cap cu nemiluita, aproape fără voia lui. Și atât de repede, încît veșnic avea nevoie de ajutorul cuiva ca să le spună cu voce tare și să le prindă din zbor. Numai că atunci cînd termina, îi pieria entuziasmul. „Păcat că trebuie să-l turnăm“, spunea. Deoarece credea că pe ecran subiectul va pierde mult din magia-i de la început. Păstra ideile pe cartonașe

ordonate pe teme și prinse cu ace pe pereți și avea atâtea, că ocupau la el un dormitor întreg.

Sîmbăta următoare ne-am dus să-l vedem cu Margarito Duarte. Era atît de nesățios în tot ce înseamnă viață, încît l-am găsit în poarta casei lui de pe strada Angela Merici, perpelindu-se de nerăbdare, căci îi spusese ideea la telefon. Nici măcar nu ne salută cu amabilitatea-i obișnuită, ci îl duse pe Margarito la o masă pregătită special și deschise chiar el cutia. Atunci se întîmplă ceea ce ne așteptam cel mai puțin. În loc să se dea în vînt după subiect, cum era de presupus, acesta rămase blocat:

– *Ammazza!* șopti înspăimîntat.

Preț de două sau trei minute privi sfînta în tăcere, închise cutia cu mîna lui și, fără să spună un cuvînt, îl conduse pe Margarito la ușă, ca pe un copil care ar face primii pași. Își luă rămas-bun, bătîndu-l ușurel pe spate. „Mulțumesc, băiatule, mulțumesc mult“, îi spuse. „Și să te însoțească Domnul în lupta pe care o duci!“ Cînd închise ușa, se întoarse spre noi și ne dădu verdictul:

– Nu-i pentru film, spuse. Nimeni n-ar crede așa ceva.

Lecția asta surprinzătoare ne obsedă în tramvai, la întoarcere. Dacă el spunea așa, trebuia să ne luăm gîndul: subiectul nu era de folos. Totuși, Maria Bella ne întîmpină cu mesajul urgent că Zavattini ne așteaptă chiar deseară, dar fără Margarito.

Îl găsirăm într-unul din momentele sale de inspirație. Lakis adusese doi sau trei colegi, dar el nici măcar nu păru că îi vede după ce deschise ușa.

– Am găsit, strigă el. Filmul o să fie o bombă dacă Margarito săvîrșește minunea de a învia fetița.

– În film sau în viață? l-am întrebat.

El își înfrînă supărarea. „Nu fi prost!“ îmi spuse. Dar imediat i-am văzut în ochi sclipirea unei idei irezistibile. „Te pome-nești că o fi în stare s-o învie în viața reală“, spuse, chibzuind cu seriozitate:

– Ar trebui să încerce.

A fost doar o tentație de moment, înainte de a-și relua gîndul. Începu să se plimbe prin casă, ca un nebun fericit, dînd din mîini și recitînd filmul în gura mare. Îl ascultam năucit, cu impresia că vedeam imaginile ca niște păsări fosforescente, care fugeau în cîrduri, zburînd înnebunit prin toată casa.

– Într-o seară, spuse, cînd muriseră deja cam douăzeci de papi care nu-l primiră, Margarito se întoarce acasă, ostent și bătrîn, deschide cutia, mîngîie chipul micuței moarte și-i spune cu toată duioșia de pe lume: „De dragul tatălui tău, fetițo, scoală-te și mergi!“

Se uită la noi toți și sfîrși cu un gest triumfal:

– Și fetița se scoală!

Aștepta ceva de la noi. Dar eram atît de uluiți, că nu ne găseam cuvintele. În afară de Lakis, grecul, care ridică două degete ca la școală, să ceară cuvîntul.

– Problema mea e că nu cred așa ceva, spuse și, spre surpriza noastră, se adresează direct lui Zavattini: Iertați-mă, maestre, dar nu vă cred.

Atunci Zavattini rămase încremenit.

– Și de ce nu?

– Nu știu, zise Lakis, tulburat. Nu se poate așa ceva.

– *Ammazza!* strigă atunci maestrul, făcînd un zgomot asurzitor care trebuie să se fi auzit în tot cartierul. Asta-i ceea ce mă înnebunește cel mai mult la staliști: că nu cred în realitate.

În următorii cincisprezece ani, după cum mi-a povestit el însuși, Margarito a dus-o pe sfîntă la Castelgandolfo, doar, doar va avea prilejul să o arate. În cursul unei audiențe colective, cu două sute de pelerini din America Latină, ajunse să-și povestească istoria, printre îmbrîncituri și coate, binevoitorului Giovanni al XXIII-lea. Dar n-a putut să-i arate fetița, căci a fost nevoit s-o lase la intrare, alături de desagii altor pelerini, ca măsură de prevedere împotriva unui atentat. Papa îl ascultă cît putu de atent în mulțimea aceea și-l bătu pe obraz în chip de încurajare:

– *Bravo, figlio mio*, îi spuse. Dumnezeu o să-ți răsplătească perseverența.

Cu toate acestea se simți cu adevărat pe punctul de a-și realiza visul în timpul scurtei domnii a zîmbitorului Albino Luciani. O rudă a acestuia, impresionată de povestea lui Margarito, îi promise că o să intervină. Nimeni nu-l luă în seamă. Dar după două zile, pe cînd stăteau la masă, cineva telefonă la pensiune cu un mesaj rapid și simplu pentru Margarito: nu trebuia să plece din Roma, fiindcă pînă joi avea să fie chemat la Vatican pentru o audiență privată.

Nu s-a știut niciodată dacă a fost vreo glumă. Margarito credea că nu și a fost în stare de alertă. Nu ieși din casă. Dacă trebuia să se ducă la toaletă, anunța cu glas tare: „Mă duc la toaletă”. Maria Bella, veșnic plină de haz, deși aflată la primele semne ale bătrîneții, izbucnea în rîsul acela de femeie fără inhibiții:

– Știm bine, Margarito, striga, dacă cumva îți telefonează Papa.

Săptămîna următoare, cu două zile înainte de telefonul anunțat, Margarito aproape că leșină în fața titlului mare al ziarului strecurat pe sub ușă: *Morto il Papa*. Preț de o clipă nutri speranța că era un ziar mai vechi, adus din greșală, pentru că nu era de crezut ca în fiecare lună să moară cîte un papă. Dar așa s-a întîmplat: surîzătorul Albino Luciani, ales cu treizeci și trei de zile în urmă, a fost găsit mort în zori, în patul lui.

M-am întors la Roma după douăzeci și doi de ani de cînd l-am cunoscut pe Margarito Duarte și poate nu m-aș fi gîndit la el dacă nu l-aș fi întîlnit întîmplător. Eram prea apăsător de răvășit de produsele trecerii timpului ca să mă gîndesc la altcineva. Cădea neîncetat o ploaie mărunță, stupidă ca o supă caldă, lumina de diamant de odinioară se tulburase, iar locurile care fuseseră ale mele și-mi nutreau nostalgiile erau altele și ale altora. Casa unde se afla pensiunea era aceeași, dar nimeni nu știa nimic de Maria Bella. N-a răspuns nimeni la cele șase telefoane pe care tenorul Ribero Silva mi le dăduse

de-a lungul anilor. La un prînz cu noii cineaști, am evocat memoria maestrului meu, pînă cînd cineva îndrăzni să spună:

– *Zavattini? Mai sentito.*

Era într-adevăr așa: nimeni nu auzise vorbindu-se de el. Copacii de la Villa Borghese stăteau despletii în ploaie, vechiul *galoppatoio* al prințeselor triste fusese devorat de ierburi fără flori, iar frumoasele de odinioară fuseseră înlocuite de atleți androgini travestiți în fete din popor. Unicul supraviețuitor al unei faune dispărute era bătrînul leu, rîios și răcit, în insula lui cu apă stătută. Nimeni nu mai cînta și nici nu mai murea din iubire în restaurantele pline de obiecte din plastic din Piața Spaniei. Căci Roma nostalgiilor noastre era acum o altă Romă veche înlăuntrul vechii Rome a Cesarilor. Pe neașteptate, un glas care ar fi putut veni de pe lumea cealaltă mă făcu să mă opresc brusc pe o străduță din Trastevere:

– Salut, poetule!

Era el, bătrîn și obosit. Muriseră cinci papă, Roma eternă manifesta primele simptome de decrepitudine, iar el continua să aștepte. „Am așteptat atît, că nu mai poate fi mult”, îmi spuse la despărțire, după aproape patru ceasuri de depănat amintiri. „Poate fi vorba de cîteva luni.” Plecă tîrîndu-și picioarele prin mijlocul străzii, cu cizmele-i soldățești și șapca-i decolorată de roman bătrîn, fără să-i pese de bălțile ploii, în care lumina începea să se tulbure. Atunci n-am avut nici o îndoială, dacă am avut vreodată una cu adevărat, că sfîntul era chiar el. Fără să-și dea seama, prin trupul neputrezit al fetei lui, împlinea douăzeci și doi de ani, de cînd lupta, încă din în timpul vieții, pentru cauza legitimă a propriei sale sanctificări.

august 1981

AVIONUL FRUMOASEI ADORMITE

Era frumoasă, suplă, cu o piele fragedă de culoarea pîinii și ochi de migdale verzi, avea părul neted, negru și lung, căzîndu-i pe spate, și o aură de vechime care putea proveni la fel de bine din Indonezia ori din Anzi. Era îmbrăcată cu un gust subtil: jachetă de piele de rîs, bluză de mătase cu floricele delicate, pantaloni de în ecru și pantofi fără toc de culoarea florilor de *bougainvillea*. „E femeia cea mai frumoasă pe care am văzut-o în viața mea“, mi-am zis cînd am văzut-o trecînd cu pași tainici de leoaică, în vreme ce eu stăteam la rînd pentru avionul de New York, pe aeroportul Charles de Gaulle din Paris. A fost o apariție supranaturală care dăinui doar o secundă și dispăru în mulțimea din hol.

Era nouă dimineața. Nîgea întruna din ajun, și circulația era mai intensă ca de obicei pe străzile orașului și încă și mai anevoioasă pe autostradă; se vedeau camioane de marfă înșirate pe marginea drumului și automobile ce scoteau fum, în zăpadă. În holul aeroportului, în schimb, primăvara era în toi.

Eu mă aflam la coadă la ghișeul de înregistrare după o olandeză în vîrstă care zăbovi aproape un ceas discutînd aprins despre greutatea valizelor sale în număr de unsprezece. Începusem să-mi pierd răbdarea cînd am zărit apariția fugară care-mi tăie răsufarea, așa încît n-am știut cum s-a sfîrșit disputa, pînă cînd funcționara mă făcu să cobor pe pămînt reproșîndu-mi

neatenția. În chip de scuză am întreb-o dacă credea în dragostea la prima vedere. „Sigur că da“, îmi spuse. „Imposibile sînt celelalte.“ Stătu mai departe cu privirea ațintită pe ecranul calculatorului și mă întrebă ce loc preferam: la fumători sau la nefumători.

– Mi-e totuna, i-am răspuns cu subînțeles, numai să nu fie alături de cele unsprezece valize.

Ea îmi mulțumi cu un zîmbet comercial, fără a-și lua privirea de pe ecranul fosforescent:

– Alegeți un număr, îmi spuse: trei, patru sau șapte.

– Patru.

Zîmbetul ei avu o sclipire de triumf.

– În cincisprezece ani de cînd lucrez aici, zise, sînteți singurul care nu alege numărul șapte.

Marcă pe talonul de îmbarcare numărul locului și mi-l întinse împreună cu celelalte hîrtii, privindu-mă pentru prima oară cu niște ochi de culoarea strugurilor ce-au fost pentru mine o consolare pînă aveam s-o văd iar pe fata aceea frumoasă. Abia atunci mă înștiință că aeroportul tocmai se închisese și toate zborurile fuseseră amîinate.

– Pînă cînd?

– Pînă cînd o vrea Domnul, spuse zîmbind. La radio s-a anunțat azi-dimineață ninsoarea cea mai mare a anului.

Se înșelă: a fost cea mai mare a secolului. Dar în sala de așteptare de la clasa întîi era atît de reală, că trandafirii din vase semănau cu cei naturali și chiar muzica de la difuzoare părea la fel de minunată și liniștitoare cum pretindeau creatorii ei. Mi s-a năzărit deodată că acela era un refugiu potrivit pentru frumoasa misterioasă și am căutat-o prin celelalte saloane, înfiorat de propria-mi îndrăzneală. Dar acolo majoritatea erau bărbați din viața reală care citeau ziare englezești, în vreme ce nevestele lor stăteau cu gîndul la alții, contemplînd prin ferestrele panoramice avioanele moarte în zăpadă, fabricile înghețate, cîmpiile întinse de la Roissy, acum pustiite. După ora

douăsprezece nu mai era nici un spațiu disponibil și căldura devenise insuportabilă, încât am ieșit puțin să respir.

Afară m-am pomenit cu un spectacol cutremurător. Oameni de toate soiurile se revărsaseră din sălile de așteptare și se instalaseră pe culoarele sufocante, ba chiar și pe scări, zăcînd pe jos împreună cu animalele, copiii și obiectele lor de călătorie. Căci și comunicarea cu orașul fusese întreruptă și palatul de plastic transparent părea o uriașă capsulă spațială eșuată în mijlocul furtunii. N-am putut să nu mă gîndesc că și frumoasa trebuia să se afle pe undeva, în mijlocul acelor hoarde pașnice, și imaginea ei mi-a insuflat curajul s-o aștept mai departe.

La ora prînzului ne asumaserăm conștiința de naufragiați. Cozile deveniseră nesfîrșite în fața restaurantelor, cafenelilor și barurilor întesate și în mai puțin de trei ceasuri a fost nevoie să fie închise fiindcă nu mai era nimic de mîncat, nici de băut. Copiii, care în clipa aceea păreau că sînt toți copiii de pe lume, se porniră să plîngă în același timp și din mulțime începu să se desprindă un miros de turmă. Venise vremea instinctelor. Tot ce am izbutit să mănînc în iureșul acela au fost ultimele două pahare de înghețată cu frișcă, într-un magazin pentru copii. Le-am mîncat pe îndelete, la teighea, pe cînd chelnerii așezau scaunele la mese pe măsură ce se eliberau, privindu-mă în ochi în oglinda din fund, în mînă cu ultimul pahar de carton și cu ultima linguriță de carton și cu gîndul la frumoasa misterioasă.

Avionul de New York, prevăzut pentru unsprezece dimineata, decolă la opt seara. Cînd, în sfîrșit, am izbutit să urc la bord, pasagerii de la clasa întîi se aflau deja la locurile lor și o stewardesă mă conduse la al meu. Mi s-a tăiat răsufarea. În fotoliul de alături, lîngă fereastră, frumoasa își luă în stăpînire spațiul cu siguranța călătorilor experimentați. „Dacă vreodată aș scrie despre așa ceva, nimeni nu m-ar crede“, mi-a trecut prin minte. Și abia am fost în stare să schițez, cu limba împleticită, un salut vag pe care ea nu-l luă în seamă.

Se instală de parcă ar fi făcut-o pentru mulți ani, punînd fiecare lucru la locul lui, în ordine, pînă cînd spațiul a fost la fel de bine aranjat ca într-o casă ideală unde totul se află la îndemînă. În timp ce făcea operațiile astea, însoțitorul de bord ne aduse șampania de bun-venit. Am luat o cupă să i-o ofer, dar m-am oprit la vreme. Căci n-a vrut decît un pahar cu apă și i-a cerut însoțitorului de bord, mai întîi într-o franceză de neînțeles, apoi într-o engleză doar o idee mai limpede, să n-o trezească pentru nimic în lume pe tot timpul zborului. Glasu-i suav și cald era năpădit de o tristețe orientală.

Cînd i-au adus paharul cu apă, a deschis pe genunchi un *nécessaire* mare și pătrat, cu colțare de aramă ca la cuferele de pe vremea bunicii, și a scos două pastile aurii dintr-o cutiuță plină cu multe altele, de diferite culori. Făcea totul metodic și fără gesturi de prisos, de parcă n-ar fi existat nimic care să nu fi fost prevăzut pentru ea din clipa nașterii. În cele din urmă, trase perdeaua hubloului, își extinse fotoliul la maximum, se acoperi cu pledul pînă la brîu, fără să-și scoată pantofii, își puse masca de dormit, se așeză pe o parte, cu spatele la mine, și a dormit fără nici o întrerupere, fără nici un suspin, fără cea mai mică schimbare de poziție, de-a lungul celor opt ore eterne și încă douăsprezece minute cît a durat zborul pînă la New York.

A fost o călătorie intensă. Dintotdeauna am fost încredințat că nu există nimic mai frumos pe lume decît o femeie frumoasă, așa încît mi-a fost cu neputință să mă sustrag măcar o clipă farmecului acestei făpturi neasemuite care dormea alături de mine. Însoțitorul de bord se făcuse nevăzut imediat după decolare și a fost înlocuit de o stewardesă care încercă s-o trezească pe frumoasă ca să-i dea trusa cu articole de toaletă și casca pentru muzică. I-am repetat recomandarea făcută însoțitorului de bord, dar stewardesa stăruie să audă din gura ei că nu voia nici să servească cina. A fost nevoie să i-o confirme însoțitorul de bord, și chiar și așa m-a certat, pentru că frumoasa nu-și atîrnase de gît cartonașul pe care stătea scris să nu fie deranjată.

Am luat o cină solitară, spunându-mi în gând tot ce i-aș fi spus ei dacă ar fi fost trează. Somnul îi era atât de liniștit, că la un moment dat m-a cuprins teama că pastilele pe care le luase nu erau de dormit, ci de murit. Înainte de fiecare înghițitură, ridicam paharul și închinam:

„În sănătatea ta, frumoaso!”

După ce s-a terminat cina, stinseră luminile, puseră filmul la care nu se uită nimeni și amîndoi rămaserăm singuri în penumbra lumii. Cea mai mare furtună a secolului trecuse și noaptea Atlanticului era infinită și limpede, iar avionul părea nemișcat printre stele. Atunci am contemplat-o în voie, ceasuri în șir, și unicul semn de viață pe care l-am putut percepe au fost umbrele viselor ce-i lunecau peste frunte ca norii pe apă. Avea la gît un lăntșor atât de fin, încît era aproape invizibil pe pielea ei de aur, avea urechile perfecte, fără găuri pentru cercei, unghiile trandafirii vădind o sănătate deplină și mai avea un inel fără piatră la mîna stîngă. Cum nu părea să aibă mai mult de douăzeci de ani, m-am consolatat cu ideea că nu era o verighetă, ci inelul unei logodne trecătoare. „Să știu că dormi aievea, singură, căuș fidel de abandon, linie pură la îndemîna brațelor mele ferecate”, mi-am zis, îngînînd pe creasta spumei de șampanie sonetul magistral al lui Gerardo Diego. Apoi mi-am extins fotoliul la același nivel, și am rămas culcați unul lîngă altul, mai aproape decît într-un pat nupțial. Ritmul respirației sale era același cu al vocii, iar pielea exala o boare suavă, ce nu putea fi altceva decît parfumul frumuseții ei. Mi se părea de necrezut: primăvara trecută citisem un minunat roman al lui Yasunari Kawabata despre burghezii în vîrstă din Kyoto care plăteau sume enorme ca să-și petreacă noaptea contemplînd fetele cele mai frumoase din oraș, care zăceau, goale și narcotizate, pe cînd ei agonizau de iubire în același pat. Nu le puteau trezi, nici atinge și nici măcar nu încercau s-o facă, fiindcă esența plăcerii era să le vadă dormind. În noaptea aceea, veghind somnul frumoasei, am ajuns nu doar să înțeleg rafinamentul acela senil, ci și să-l trăiesc plenar.

– Cine ar fi crezut, mi-am spus, cu amorul propriu exacerb din pricina șampaniei: Iată-mă acum un japonez în vîrstă!

Cred c-am dormit cîteva ore, doborât de șampanie și de scăpărările mute ale filmului și m-am trezit cu capul plesnindu-mi de durere. M-am dus la toaletă. Două rînduri mai în spate zăcea bătrîna cu cele unsprezece valize, cu picioarele depărtate inestetic pe fotoliu. Părea un mort uitat pe cîmpul de luptă. Pe jos, în mijlocul culoarului, se aflau ochelarii ei de citit prinși cu șnurul de mărgel colorate, și preț de o secundă m-a cuprins bucuria meschină de a nu-i ridica.

După ce m-am ușurat de pe urma excesului de șampanie, m-am surprins în oglindă, jalnic și urît, și m-am speriat văzînd cît de cumplite erau urmele lăsate de iubire pe chipul meu. Brusc, avionul a fost gata să se prăbușească, se îndreptă cu greu și-și continuă zborul în viteză. Se aprinse comanda de întoarcere la locurile noastre. Am ieșit ca din pușcă, făcîndu-mi iluzia că numai dezlănțuirile Domnului ar putea-o trezi pe frumoasă, și că ar fi nevoită să se refugieze în brațele mele, îngrozită de moarte. În graba mea puțin a lipsit să nu calc pe ochelarii olandezei ceea ce mi-ar fi făcut plăcere. Dar m-am întors, i-am ridicat și i-am pus în poala ei, căci m-am simțit deodată recunoscător că nu alesese înaintea mea fotoliul cu numărul patru.

Somnul frumoasei era de nebiruit. Cînd avionul își reluă stabilitatea, a trebuit să rezist ispitei de a o scutura cu orice pretext, fiindcă în acel ultim ceas de zbor nu-mi doream decît s-o văd trează, chiar de-ar fi fost să se enfurie, pentru ca eu să-mi pot recîștiga libertatea și, poate, tinerețea. Însă n-am fost în stare. „La naibă!”, mi-am zis, copleșit de dispreț. „De ce nu m-am născut Taur!?” S-a trezit singură în clipa în care se aprinse anunțul de aterizare și era atât de frumoasă și de proaspătă, de parcă ar fi dormit pe un pat de trandafiri. Numai atunci mi-am dat seama că pasagerii care stau alături în avion, ca perechile căsătorite de multă vreme, nu-și spun bună dimineața cînd

se trezesc. Nici ea n-o făcu. Își scoase masca, deschise ochii strălucitori, își îndreptă fotoliul, așeză pledul alături, își scutură pletele care se aranjă singure sub propria lor greutate, își puse iar pe genunchi *nécessaire*-ul, se fardă rapid și superfluu, operație care i-a luat exact atîta timp cît i-a trebuit ca să nu mă privească pînă cînd se deschise ușa. Atunci și-a îmbrăcat jacheta de piele de rîs, a trecut aproape pe deasupra mea, cu o scuză convențională rostită în spaniola armonioasă din America, și a plecat fără să-și ia măcar rămas-bun, fără să-mi mulțumească cel puțin pentru tot ce făcusem pentru noaptea noastră fericită, și dispăru pînă în ziua de azi în jungla New York-ului.

iunie 1982

MĂ OFER SĂ VISEZ

La nouă dimineața, în vreme ce luam micul dejun pe terasa de la Habana Riviera, un val îngrozitor în plin soare ridică pe sus mai multe automobile ce treceau pe bulevardul de pe faleză sau erau parcate pe trotuar, iar unul rămase înfipt într-o aripă a hotelului. A fost ca o explozie cu dinamită ce stîrni panică la toate cele douăzeci de etaje ale clădirii și prefăcu în pulbere peretele de sticlă din hol.

Nenumărații turiști care se aflau în sala de așteptare au fost proiectați pe sus împreună cu mobilele, cîțiva fiind răniți de grindina de cioburi. A fost, de bună seamă, un val uriaș, căci între zidurile falezei și hotel se afla un bulevard larg cu dublu sens, astfel încît furia apei sări peste el și încă îi mai rămăsese destulă putere să facă țandări peretele de sticlă.

Veseli voluntari cubanezi, ajutați de pompieri, strînseră ravagiile prăpădului în mai puțin de șase ore, închiseră poarta ce dădea spre mare și amenajară altă intrare și totul reveni la normal. În cursul dimineții nimeni nu se ocupă de automobilul incrustat în zid, fiindcă toată lumea credea că era unul dintre cele parcate pe trotuar. Dar cînd macaraua reuși să-l scoată, descoperiră cadavrul unei femei legate cu centura de siguranță pe locul de la volan. Lovitura fusese atît de violentă, că nu-i mai rămăsese nici un os întreg. Avea chipul distrus, încălțările rupte, hainele făcute ferfeniță și un inel de aur în

formă de șarpe cu ochi de smaralde. Poliția stabili că era menajera noilor ambasadori ai Portugaliei. Într-adevăr, sosise cu ei la Havana acum cincisprezece zile, iar în dimineața aceea plecase la piață conducând un automobil nou. Numele ei nu-mi spuse nimic, când am citit știrea în ziare, dar m-a intrigat inelul în formă de șarpe cu ochi de smaralde. N-am putut afla totuși pe ce deget îl purta.

Era un indiciu hotărâtor, fiindcă mi-a fost teamă să nu fie o femeie de neuitat al cărei nume adevărat nu l-am știut niciodată, care purta un inel la fel pe arătătorul drept, ceea ce era și mai neobișnuit chiar și pe vremea aceea. O cunoscusem cu treizeci de ani în urmă la Viena, mîncînd cîrnați cu cartofi fierți și bînd bere la halbă într-o cîrciumă a studenților latino-americieni. Eu sosisem de la Roma în dimineața aceea și mi-aduc aminte că m-a impresionat pe loc, cu pieptu-i splendid de soprană, languroasele cozi de vulpe de la gulerul mantoului și inelul acela egiptean în formă de șarpe. Mi s-a părut că era singura austriacă la masa aceea lungă de lemn, datorită spaniolei rudimentare pe care o vorbea pe nerăsuflăte cu o intonație metalică. Dar nu era așa, se născuse în Columbia și plecase în Austria între cele două războaie, aproape copilă, să studieze muzică și canto. În momentul acela avea cam treizeci de ani și nu arăta grozav, căci nu fusese niciodată frumoasă și începuse să îmbătrînească înainte de vreme. În schimb, era o ființă încîntătoare. Și una dintre cele mai redutabile.

Viena era încă un oraș imperial, a cărui poziție geografică între cele două lumi ireconciliabile, trasată de cel de-al doilea Război Mondial, o transformase de curînd într-un paradis al pieței negre și al spionajului internațional. Nu mi-aș fi putut imagina un mediu mai potrivit pentru compatrioata mea fugară, care mîncă mai departe la cîrciuma studențească din colț numai din fidelitate față de propria-i obîrșie, deoarece avea mijloace din belșug s-o cumpere cu bani gheață, cu comeseni cu tot. Niciodată nu și-a spus numele adevărat, pentru că am știut-o veșnic

cu împiedicatul nume germanic pe care i l-au inventat studenții latino-americieni din Viena: Frau Frida. Abia i-am fost prezentat, că am și comis impertinența fericită de a o întreba cum izbutise să se adapteze atît de bine acelei lumi atît de îndepărtate și de diferite de țăncurile bătute de vînt ale muntelui ei de-acasă, Quindío, iar ea îmi dădu un răspuns care mă lăsă buimac:

– Mă ofer să visez.

În realitate era tot ce știa să facă. Fusese al treilea copil din cei unsprezece ai unui negustor prosper din vechiul Caldas și de cînd învăță să vorbească instaură în casă bunul obicei de a-și povesti visele dimineața pe nemîncate, adică la ceasul cînd harul ei de prezicătoare se găsește în starea cea mai pură. La șapte ani visă că unul dintre frați era înghițit de un vîrtej. Mama, numai din superstiție religioasă, îi interzise copilului tot ce-i plăcea mai mult, adică să se scalde în rîu. Însă Frau Frida avea deja un sistem propriu de tălmăcire:

– Visul acesta nu înseamnă, spuse, că o să se înece, ci că nu trebuie să mînînce dulciuri.

Interpretarea în sine părea o infamie fiind vorba de un copil de cinci ani, care nu putea trăi fără dulciurile din fiecare duminică. Mama, încredințată de virtuțile divinatorii ale fetei ei, făcu totul ca să respecte cu strășnicie avertismentul. Însă la prima clipă de neatenție din partea ei, copilul s-a înecat cu o bomboană mîncată pe ascuns și n-a fost cu puțință să mai fie salvat.

Frau Frida nu se gîndise că facultatea aceea ar putea fi o îndeletnicire, pînă cînd viața n-o strînse de gît în toiul iernilor aprige de la Viena. Atunci sună la prima casă unde i-ar fi făcut plăcere să locuiască și, cînd au întrebat-o ce știa să facă, ea spuse adevărul-adevărat: „Visez“. I-a fost de-ajuns o scurtă explicație pentru stăpîna casei ca să fie primită, cu un salariu care abia dacă acoperea cheltuielile mărunte, dar cu o cameră bună și trei mese pe zi. Mai ales micul dejun, care era momentul cînd familia se așeza la masă ca să afle destinul imediat al fiecăruia dintre membrii săi: tatăl – un excelent specialist în operații financiare, mama –

o femeie veselă, pasionată de muzica romantică de cameră, și cei doi copii de unsprezece ani și, respectiv, nouă ani. Toți erau credincioși, deci înclinați să creadă în superstițiile străvechi, și o primară încântați pe Frau Frida care avea drept unică sarcină să descifreze soarta de zi cu zi a familiei prin intermediul viselor.

A făcut-o temeinic și vreme îndelungată, mai cu seamă în anii războiului, când realitatea a fost mai sinistă decât coșmarurile. Numai ea putea hotărî la micul dejun ce trebuia să facă fiecare în ziua aceea și cum trebuia s-o facă, pînă cînd pronosticurile ei ajunseră să fie singura autoritate în casă. Puterea sa asupra familiei a fost absolută: chiar și suspinul cel mai ușor se auzea doar la ordinul ei. Pe vremea cînd eu am fost la Viena tocmai murise stăpînul casei și avusese eleganța de a-i fi lăsat moștenire o parte din venituri, cu singura condiție să viseze mai departe pentru familie pînă la sfîrșitul zilelor ei.

Am stat la Viena mai bine de o lună, trecînd prin lipsurile tuturor studenților și tot așteptînd niște bani ce n-au sosit niciodată. Vizitele neprevăzute și generoase ale lui Frau Frida la cîrciumă erau pe atunci un fel de sărbătoare în starea noastră de penurie. Într-una din serile acelea, în euforia stîrnită de bere, mi-a vorbit la ureche, cu o convingere ce nu îngăduia nici o pierdere de vreme:

– Am venit numai ca să-ți spun că azi-noapte te-am visat, îmi spuse. Trebuie să pleci neîntîrziat și să nu te mai întorci la Viena în următorii cinci ani.

Convingerea ei era atît de reală, încît chiar în noaptea aceea m-a dus la ultimul tren spre Roma. Eu, la rîndu-mi, am rămas atît de sugestionat, că de atunci mă consider supraviețuitor al unei nenorociri ce nu mi s-a întîmplat niciodată. Nu m-am mai întors nici astăzi la Viena.

Înainte de dezastrul de la Havana o văzusem pe Frau Frida la Barcelona, într-un chip atît de surprinzător și de hazardat că mi s-a părut de-a dreptul misterios. A fost în ziua în care Pablo Neruda a călcat pe pămînt spaniol pentru prima oară

de la Războiul Civil, făcînd escală într-o lentă călătorie pe mare pînă la Valparaíso. Petrecu împreună cu noi o dimineată de vînătoare în stil mare prin anticariate și de la *Porter* cumpără o carte veche și îngălbenită de vreme, cu filele abia ținîndu-se, pentru care plăti cam cît ar fi fost leafa lui pe două luni în consulatul de la Rangoon. Se mișca printre oameni ca un elefant invalid, cu un interes copilăresc pentru mecanismul interior a tot ceea ce vedea în jur, căci lumea i se părea o imensă jucărie cu resort cu ajutorul căreia se inventa viața.

N-am cunoscut pe nimeni care să corespundă mai bine imaginii pe care ți-o poți face despre un Papă renescentist: gurmănd și rafinat. Chiar fără voia lui, el era veșnic cel din fruntea mesei. Matilde, soția lui, îi puneă o baretă care părea mai curînd de frizerie decît de stat la masă, deoarece era singurul mod de a-l feri să se mînjească mereu cu toate sosurile. În ziua aceea la *Carvalleira* a fost exemplar. A mîncat trei languste întregi spintecîndu-le cu iscusință de chirurg, devorînd în același timp cu privirea tot ce mîncam noi ceilalți și ciugulind cîte ceva de la fiecare, cu o plăcere ce-ți stîrnea pofta: midii din Galicia, scoici din marea Cantabrică, crustacee din Alicante, felurite *espardenyes* de pe Costa Brava. Între timp, cum făc francezii, vorbea numai despre alte minunății culinare, în special despre fructele de mare preistorice din Chile pe care le purta în suflet. Se opri pe neașteptate din mîncat, își îndreptă antenele-i de vîslaș cap de rînd, și-mi spuse abia șoptit:

– E cineva în spate care nu-și ia ochii de la mine.

M-am uitat peste umărul lui și așa era, într-adevăr. În spatele lui, la distanță de trei mese, o femeie sigură pe ea, cu o pălărie demodată de fetru și un fular violet mesteca încet cu ochii la el. Am recunoscut-o imediat. Arăta îmbătrînită și grasă, dar era ea, cu inelul în formă de șarpe pe degetul arătător.

Călătoria de la Napoli cu același vapor ca și soții Neruda, însă nu se văzuseră la bord. Am invitat-o să bea cafeaua la masa

noastră și am făcut-o să ne vorbească despre visele ei, ca să-l surprindă pe poet. El n-a luat-o în seamă, căci decretă de la bun început că nu credea în ghicitul în vise:

– Numai poezia este clarvăzătoare, spuse.

După prînz, la inevitabila plimbare pe Ramblas, am rămas dinadins în urmă cu Frau Frida ca să ne împrăștiăm amintirile fără să ne audă nimeni. Mi-a povestit că-și vînduse proprietățile din Austria și că trăia retrasă la Porto, în Portugalia, într-o casă pe care o descrisese ca pe un fel de castel pe o colină de unde se vedea întregul ocean pînă în America. Chiar dacă n-a spus-o, din conversație reieșea clar că, tot înșirînd vise, ajunsese pînă la urmă să pună mîna pe averea inefabililor săi patroni din Viena. Nu m-a impresionat totuși, deoarece crezusem mereu că visele ei nu erau decît un truc pentru a-și câștiga traiul. I-am și spus-o.

Ea slobozi un hohot irezistibil. „Ești la fel de îndrăzneț ca întotdeauna“, mi-a zis. Și n-a mai spus nimic, pentru că restul grupului se oprișe așteptîndu-l pe Neruda să termine de vorbit în argoul chilian cu papagalii de pe Rambla Păsărilor. Cînd am reluat discuția, Frau Frida schimbă subiectul:

– Fiindcă veni vorba, îmi zise. Poți să te întorci la Viena.

Numai atunci mi-am dat seama că trecuseră treisprezece ani de cînd ne-am cunoscut.

– Chiar dacă visele tale nu se adevăresc, n-o să mă mai întorc în veci. Pentru orice eventualitate.

La trei ne-am despărțit de ea ca să-l însoțim pe Neruda la siesta lui sacră. Și-a făcut-o la noi acasă, după niște preparative solemne care aminteau oarecum de ceremonia ceaiului în Japonia. Trebuia să deschidem niște ferestre și să închidem altele ca să obținem gradul exact de căldură, un anumit fel de lumină dintr-o anumită direcție și o liniște desăvîrșită. Neruda adormi într-o clipă și se trezi după zece minute, cum fac copiii, cînd ne așteptam mai puțin. Apăru în salon, refăcut și cu monograma pernei imprimată pe obraz.

– Am visat-o pe femeia aceea care visează, spuse.

Matilde a vrut să-i povestească visul.

– Am visat că ea mă visa pe mine, spuse el.

– Asta-i din Borges, i-am zis.

El mă privi dezamăgit.

– A scris-o deja?

– Dacă n-a scris-o, o s-o scrie cîndva, i-am spus. O să fie unul dintre labirinturile sale.

Îndată ce se urcă la bord, la șase după-amiaza, Neruda se despărți de noi, se așeză la o masă lăaturalnică și începu să scrie versuri curgătoare cu stiloul cu cerneală verde cu care desena flori, pești și păsări pe dedicațiile cărților sale. La primul șuierat de sirenă am pornit-o în căutarea lui Frau Frida și, în cele din urmă, am descoperit-o pe puntea turiștilor, chiar cînd eram pe punctul să ne luăm rămas-bun. Tocmai își terminase și ea siesta.

– L-am visat pe poet, ne spuse.

Uimit, am rugat-o să-mi povestească visul.

– Am visat că el mă visa pe mine, spuse, și chipul meu uluit o descumpăni. Ce vrei? Uneori, printre atîtea vise, ni se mai strecoară unul ce n-are nimic a face cu viața reală.

N-am mai văzut-o și nici nu m-am mai gîndit la ea pînă cînd am aflat de inelul în formă de șarpe al femeii care a murit în naufragiul de la hotelul Riviera. Astfel încît n-am rezistat tentației de a-l întreba pe ambasadorul portughez, cînd l-am întîlnit, după cîteva luni, la o recepție diplomatică. Ambasadorul mi-a vorbit de ea cu mare entuziasm și nețărmurită admirație. „Nu vă închipuiți ce nemaipomenită era“, îmi spuse. „Dumneavoastră n-ați fi rezistat tentației de a scrie o povestire despre ea.“ Și continuă pe același ton, cu detalii surprinzătoare, dar fără indicii care să-mi permită o concluzie finală.

– De fapt, l-am întrebat în sfîrșit, ce făcea?

– Nimic, îmi spuse el, oarecum dezamăgit. Visa.

martie 1980

„AM VENIT DOAR SĂ DAU UN TELEFON“

Într-o dimineață cu ploi primăvăratice, pe când călătorea singură spre Barcelona, conducând un automobil închiriat, María de la Luz Cervantes avu o pană în deșertul de la Monegros. Era o mexicană de douăzeci și șapte de ani, frumoasă și cuminte, care cu câțiva ani înainte avusese un oarecare renume ca actriță de varietăți. Era măritată cu un prestidigitator de salon, cu care urma să se întâlnească în ziua aceea după ce-și vizitase niște rude la Zaragoza. După un ceas de făcut semne disperate automobilelor și camioanelor de transport ce treceau rapid prin furtună, șoferul unui autobuz hîrbuit se milostivi de ea. O avertiză însă că nu mergea prea departe.

– Nu contează, spuse María. N-am nevoie decît de un telefon.

Era într-adevăr așa, n-avea nevoie decît să-și prevină bărbatul că nu va ajunge înainte de șapte seara. Părea o mică pasăre udă learcă, îmbrăcată cu o haină studentească și cu niște pantofi de plajă, acum, în aprilie, și era atît de zăpăcită de incident, că uită să-și ia cheile mașinii. O femeie care stătea lîngă șofer, cu înfățișare milităroasă, dar cu purtări blînde, îi dădu un prosop și o pătură și-i făcu loc lîngă ea. După ce se uscă pe jumătate, María se așeză, se înfășură în pătură și încercă să-și aprindă o țigară, dar chibriturile se udaseră. Vecina de pe scaunul de alături îi dădu foc și-i ceru o țigară din puținele care

rămăseseră uscate. În timp ce fumau, María cedă dorinței aprige de a-și vărsa amarul și vocea ei se auzi mai tare decît ploaia și zdrăngăneala autobuzului. Femeia o întrerupse cu degetul pe buze:

– Dorm toate, șopti.

María se uită peste umăr și văzu că autobuzul era ocupat de femei cu vîrste incerte și de condiții diferite, care dormeau învelite cu pături la fel ca a ei. Molipsită de liniștea lor, María se ghemui în scaun și se lăsă purtată de zgomotul ploii. Cînd se trezi, era noapte și ploaia torențială se transformase într-un îngheț senin. N-avea cea mai vagă idee cîtă vreme dormise și nici în ce loc de pe lume se aflau. Vecina ei era ochi și urechi.

– Unde sîntem? o întrebă María.

– Am ajuns, răspunse femeia.

Autobuzul intra într-o curte pietruită a unei clădiri imense și sumbre, ce părea o veche mănăstire într-o pădure cu copaci uriași. Pasagerile, abia luminate de un felinar din curtea înterioară, rămaseră nemișcate pînă cînd femeia cu înfățișare milităroasă le făcu semn să se dea jos cu o serie de ordine elementare, ca la grădiniță. Toate erau mai în vîrstă și se mișcau atît de lent în penumbra curții, că păreau imagini dintr-un vis. María, ultima care coborî, crezu că erau călugărițe. Încetă s-o mai creadă cînd văzu mai multe femei în uniformă care le așteptau la ușa autobuzului, le acopereau capetele cu pături, să nu se ude, și le așezau în șir indian, conducîndu-le fără să vorbească, bătînd din palme ritmic și rapid. După ce se despărți de vecina ei, María vru să-i dea înapoi pătura, dar îi spuse să-și acopere capul cît traversează curtea și s-o lase la poartă.

– O fi vreun telefon?

– Bineînțeles, spuse femeia. Chiar acolo, zise și i-l arătă.

Îi mai ceru o țigară Mariei, iar ea îi dădu restul pachetului ud. „Pe drum se usuca“, îi spuse. Femeia îi făcu un semn de rămas-bun cu mîna, de pe scară, și aproape că-i strigă: „Mult noroc!“ Autobuzul o porni fără să-i mai lase timp de nimic altceva.

María o luă la fugă spre intrarea clădirii. O femeie paznic încercă s-o oprească, bătînd energic din palme, dar trebui să recurgă la un strigăt poruncitor: „Am spus să stai!“ María se uită de sub pătură și văzu niște ochi de gheață și un arătător fără drept de apel care-i indica șirul. Se supuse. În vestibulul clădirii se despărți de grup și-l întrebă pe portar unde era un telefon. Una dintre femeile paznic o obligă să intre înapoi în rînd, bătînd-o ușurel pe spate în timp ce-i spunea cu blîndețe:

– Pe aici, dragă, pe aici e un telefon.

María merse mai departe cu celelalte femei pe un culoar tenebros, și la capătul lui intră într-un dormitor comun, unde femeile paznic strînsesă păturile și începură să reparatizeze paturile. O femeie mai deosebită, care i se păru Maríei mai omenoasă și cu un grad ierarhic superior, trecu prin dreptul șirului comparînd o listă cu numele pe care cele de curînd sosite le aveau scrise pe un carton cusut pe corsaj. Cînd ajunse în fața Maríei, se arătă surprinsă că nu avea semnul de identificare.

– Păi, eu am venit doar să dau un telefon, îi spuse María.

Îi explică în mare grabă că mașina ei rămăsese în pană pe șosea. Bărbatul ei, care era magician de salon, o aștepta la Barcelona să meargă împreună la cele trei întîlniri pentru care fusese angajat pînă la miezul nopții și voia să-l anunțe că n-o să ajungă la timp pentru a-l însoți. Curînd avea să fie șapte. El trebuia să plece de-acasă cam în zece minute și ea se temea să nu anuleze totul din pricina întîrzierii ei. Femeia paznic păru că o ascultă cu atenție.

– Cum te cheamă? o întrebă.

María își spuse numele cu un suspin de ușurare, dar femeia nu-l găsi după ce parcurse lista de mai multe ori. O întrebă alarmată pe o altă colegă, iar aceasta, fără să spună o vorbă, dădu din umeri.

– Păi am venit doar să dau un telefon, spuse María.

– Bine, dragă, îi spuse șefa, ducînd-o spre patul ei cu o blîndețe prea evidentă ca să fie reală. Dacă te porți frumos, o să poți da un telefon cui poțestești. Dar nu acum, mîine.

Ceva se petrecu atunci în mintea Maríei, care o făcu să înțeleagă de ce femeile din autobuz se mișcau ca pe fundul unui acvariu. În realitate erau drogate cu sedative, iar palatul acela în umbră, cu ziduri groase de piatră și scări înghețate era, de fapt, un spital de boli mintale pentru femei. Speriată, ieși în fugă din dormitor și, înainte de a ajunge la poarta mare, o femeie paznic uriașă, într-o salopetă de mecanic, puse laba pe ea și o imobiliză la pămînt cu o lovitură. María o privi paralizată de groază.

– Pentru numele Domnului, spuse. Vă jur pe mama care a murit că am venit doar să dau un telefon.

I-a fost de ajuns să-i vadă chipul ca să înțeleagă că nu era rugămintă pe lume să-i stîrnească mila acelei femei în salopetă care părea diavolul în persoană și căreia i se spunea Herculina, datorită forței ei nemaipomenite. Era cea însărcinată să se ocupe de cazurile grave și două femei de acolo muriseră sugrumate de brațu-i de urs polar, deprins cu dibăcia de a omorî din neglijență. Primul caz a fost rezolvat ca fiind un accident dovedit. Al doilea a fost mai puțin clar și Herculina a fost admonestată și avertizată că data viitoare avea să i se deschidă o anchetă în toată regula. Versiunea curentă era că oia aceea rătăcită a unei familii cu nume ilustru avea la activul său tulbure accidente îndoielnice în mai multe ospicii din Spania.

Pentru ca María să doarmă în prima noapte, a fost nevoie să i se injecteze somnifere. Înainte de a se crăpa de ziuă, cînd a trezit-o dorința de a fuma, era legată de încheieturile de la mîini și de glezne de barele patului. Nimeni nu apăru la strigătele ei. În cursul dimineții, pe cînd bărbatul ei nu găsea la Barcelona nici o pistă asupra locului în care se afla ea, au fost obligate s-o ducă la infirmerie, căci au găsit-o fără simțire, bătînd în propria-i murdărie.

N-a știut câtă vreme trecuse când și-a venit în fire. Dar atunci lumea devenise o oază de iubire, iar în dreptul patului ei se afla un bătrîn impozant, cu o înfățișare de plantigrad și cu un zîmbet liniștitor, care, cu două pase de maestru, i-a redat bucuria de a trăi. Era directorul sanatoriului.

Înainte de a-i spune ceva, fără să-l salute măcar, María îi ceru o țigară. El i-o dădu aprinsă și-i dăruî pachetul aproape plin. María nu și-a putut reține lacrimile.

– Profită acum să plîngi cît poțești, îi spuse doctorul, cu o voce adormitoare. Nu există leac mai bun decît lacrimile.

María își vărsă amarul fără pudoare, cum nu reușise s-o facă nicicînd cu amanții ei întîmplători, după ce făceau dragoste, în plictiseala care urma. Pe cînd o auzea, medicul o pieptăna cu degetele, îi aranja perna ca să poată respira în voie, o călăuzea în labirintul incertitudinii ei cu o înțelepciune și o blîndețe pe care nu le-ar fi visat în veci. Se întîmpla pentru prima oară în viața ei minunea de a fi înțeleasă de un bărbat care o asculta din tot sufletul, fără să aștepte, ca răsplată, să se culce cu ea. După un ceas, ușurată de-a binelea, îi ceru voie să vorbească la telefon cu bărbatul ei.

Medicul se ridică în picioare cu toată maiestatea rangului său. „Încă nu, domniță“, îi spuse, dîndu-i pe obraz palmuța cea mai blîndă pe care a simțit-o vreodată. „Toate la vremea lor.“ Îi făcu din ușa o binecuvîntare de episcop și dispăru pentru totdeauna.

– Ai încredere în mine, îi spusese.

Chiar în seara aceea, María a fost înscrisă în registrul ospiciului cu un număr de serie și cu un comentariu special despre enigma provenienței sale și despre îndoielile legate de identitatea ei. Pe margine, figura o caracterizare scrisă de mîna doctorului: *agitată*.

Așa cum prevăzuse María, bărbatul ei plecă din modestul lor apartament din cartierul Horta cu o jumătate de oră mai tîrziu pentru a onora cele trei angajamente. Era prima oară cînd ea nu ajungea la timp în aproape doi ani de conviețuire

liberă, într-un totu consimțită, iar el interpretă întîrzierea ca fiind cauzată de sălbăticia ploilor torențiale, care devastară zona în acel sfîrșit de săptămînă. Înainte de a pleca, lăsă în ușa un bilet cu itinerarul din seara aceea.

La prima petrecere, la care toți copiii se travestiseră în can-guri, sări peste trucul colosal cu peștii invizibili pentru că nu-l putea face fără ajutorul ei. Cel de-al doilea angajament era acasă la o bătrînă de nouăzeci și trei de ani, în scaun cu rotile, care se lăuda că și-a sărbătorit fiecare din ultimele sale treizeci de aniversări cu un magician diferit. El era atît de contrariat de întîrzierea Mariei, că nu se putu concentra asupra paselor celor mai simple. Cel de-al treilea angajament era cel din fiecare seară, într-un café-concert de pe Ramblas, unde se produse neinspirat în fața unui grup de turiști francezi care n-au putut crede ce vedeau fiindcă refuzau să creadă în magie. După fiecare reprezentație suna acasă și spera, fără prea mari iluzii, să răspundă María. La ultima nu și-a mai putut înfrînge neliniștea că se întîmplase ceva rău.

Întorcîndu-se acasă cu camioneta adaptată pentru reprezentații în aer liber, văzu splendoarea primăverii în palmierii de pe Paseo de Gracia și-l înfioră un gînd sinistru: cum ar putea fi orașul fără María. I se spulberă și ultima speranță cînd își găsi biletul încă prins în ușa. Era atît de supărat, că uită să-i dea de mîncare motanului.

Numai acum cînd scriu, îmi dau seama că n-am știut nici-odată cum se numea în realitate, pentru că în Barcelona îl cunoșteam numai cu numele lui de scenă: Magicianul Saturno. Era un bărbat cu o fire ciudată și cu o stîngăcie socială fără leac, însă tactul și farmecul care-i lipseau lui erau completate cu prisosință de María. Ea îl ducea de mîna în această comunitate de mistere adînci, unde nimănui nu i s-ar fi năzărit să telefoneze cuiva după miezul nopții să întrebe de nevastă-sa. Saturno făcuse așa ceva pe vremea cînd abia sosise și nici nu mai voia să-și amintească. Așa încît, în noaptea aceea, s-a mulțumit să

telefoneze la Zaragoza, unde o bunică pe jumătate adormită îi răspunse fără să se alarmeze că María plecase după masa de prînz. Nu dormise mai mult de o oră cînd se crăpa de ziuă. Avu un vis nămolos, în care o văzu pe María cu o rochie de mireasă, zdrențuită, stropită cu sînge, și se trezi cu certitudinea înspăimîntătoare că îl lăsase iar singur, dar de data aceasta pentru totdeauna, în lumea necuprinsă, dar fără ea.

O mai făcuse de trei ori, cu trei bărbați diferiți, între care și el, în ultimii cinci ani. Îl părăsise în Ciudad de México, după șase luni de cînd se cunoscuseră, în vreme ce agonizau de fericire, iubindu-se cu o dragoste nebună într-o cameră de serviciu din colonia Anzures. Într-o dimineață, María dispăru din casă, după o noapte de excese de nemărturisit. Lăsă tot ce îi aparținea, pînă și verigheta din căsătoria anterioară și o scrisoare în care spunea că nu este în stare să supraviețuiască chinurilor acelei iubiri nesăbuite. Saturno crezu că s-a întors la primul ei soț, un coleg de liceu cu care s-a măritat pe ascuns, fiind minoră, și pe care l-a părăsit pentru altul după doi ani lipsiți de dragoste. Dar n-a fost așa: s-a întors acasă la părinți și Saturno s-a dus s-o caute acolo cu orice preț. O imploră fără condiții, îi promise mult mai mult decît era hotărît să facă, dar se lovi de o fermitate de neînvins. „Sînt iubiri scurte și iubiri lungi“, îi spuse ea. Și încheie fără milă: „Aceasta a fost scurtă“. El cedă în fața asprimii ei. Cu toate acestea, într-o dimineață, de ziua Tuturor Sfinților, întorcîndu-se la casa lui de orfan după aproape un an de uitare, o găsi adormită pe sofaua din sufragerie, cu coronița de lămîiță și trena lungă de dantelă a mireselor fecioare.

María îi spuse adevărul. Noul mire, văduv, fără copii, cu viața rezolvată și gata să se însoare pentru totdeauna, după cum cerea Biserica catolică, o lăsase să-l aștepte îmbrăcată astfel la altar. Părinții ei hotărîră să facă oricum petrecerea. Ea le cîntă în strună, dansă, cîntă cu *mariachis*, bău fără măsură și într-o stare cumplită de remușcări tardive se duse la miezul nopții să-l caute pe Saturno.

Nu era acasă, dar găsi cheile în glastra de flori de pe coridor, unde le ascundeau întotdeauna. De data aceasta ea a fost cea care se predă necondiționat: „Și acum, pînă cînd?“ o întrebă el. Ea îi răspunse cu un vers din Vinicius de Moraes: „Dragostea-i eternă cîtă vreme dăinuie“. După doi ani continua să fie eternă.

María păru că se maturizează. Renunță la visele de actriță și i se consacră lui Saturno, atît în profesie, cît și în pat. La sfîrșitul anului trecut, participase la un congres al magicienilor la Perpignan, iar la întoarcere se opriră în Barcelona. Le plăcu atît de mult, încît erau acolo de opt luni și le mergea atît de bine, că-și cumpăraseră un apartament în cartierul catalan Horta, zgometos și fără portar, dar cu spațiu din belșug pentru cinci copii. Trăiseră o fericire posibilă, pînă la sfîrșitul acela de săptămînă, în care ea a închiriat un automobil și s-a dus să-și viziteze rudele la Zaragoza, cu promisiunea că se va întoarce luni, la șapte seara. În zorii zilei de joi încă nu dăduse semne de viață.

Lunea următoare compania de asigurări a mașinii închiriate telefonă acasă, întrebînd de María. „Nu știu nimic de ea“, spuse Saturno. „Căutați-o la Zaragoza.“ Închise telefonul. După o săptămînă, un polițist civil veni acasă cu vestea că găsiseră automobilul ajuns doar carcasă, pe o scurtătură lîngă Cadiz, la nouă sute de kilometri de locul unde îl abandonase María. Agentul voia să știe dacă ea cunoștea detalii în plus despre furt. Saturno tocmai dădea motanului de mîncare și abia dacă se uită la el ca să-i spună de-a dreptul să nu-și mai piardă timpul, căci nevastă-sa fugise de acasă, iar el nu știa cu cine și nici unde. Era atît de convins, că agentul se simți stingherit și-i ceru iertare pentru întrebări. Cazul a fost declarat închis.

Teama că María ar putea să fugă din nou îl cuprinsese pe Saturno cam pe la Florii, la Cadaqués, unde Rosa Regàs îi invitase să facă iahting. Ne aflam la *Maritim*, barul aglomerat și sordid al așa-numitei *gauche divine* în perioada de apus a franchismului, în jurul uneia dintre acele mese de fier cu scaune tot din fier unde încăpeam cu greu numai șase și ne așezam

douăzeci. După ce și-a terminat cel de-al doilea pachet de țigări din ziua aceea, María se pomeni fără chibrituri. Un braț slab cu păr viril, cu o brățară de bronz roman își croi drum prin tumultul mesei și îi dădu un foc. Ea mulțumi fără să se uite la nimeni, dar Magicianul Saturno îl văzu. Era un adolescent osos și imberb, palid ca un mort și cu o coadă de cal foarte neagră ce-i venea pînă la talie. Geamurile barului abia dacă puteau îndura furia tramontanei de primăvară, dar el era îmbrăcat cu un fel de pijama de stradă, din în ecru și încălțat cu niște galenți țărănești.

Nu-l mai văzură decît la sfîrșitul toamnei, într-un restaurant marinăresc din Barcelona, cu același compleu de pînză grosolană și cu o coadă lungă împletită în locul celei de cal. Îi salută pe amîndoi ca pe niște prieteni buni, și după cum o sărută pe María, și după cum ea îl sărută, pe Saturno îl străfulgeră bănuiala că se vedeau pe furiș. După cîteva zile dădu din întîmplare peste un nume nou și peste un număr de telefon scrise de María în agenda de acasă, iar necruțătoarea luciditate a geloziei îi dezvălui cui îi aparțineau. Fișa socială a intrusului îl dădu gata: douăzeci și doi de ani, singurul fiu al unor oameni bogați, decorator de vitrine la modă, cu un renume facil de bisexual și cu un prestigiu întemeiat de consolator plătit al doamnelor măritate. Dar reuși să se stăpînească pînă în noaptea în care María nu se întoarse acasă. Atunci se apucă să-i dea telefon în fiecare zi, la început tot la două sau trei ore, de la șase dimineața pînă în zorii zilei următoare, și apoi, ori de cîte ori avea un telefon la îndemînă. Faptul că nimeni nu-i răspundea îi sporea chinurile.

În a patra zi îi răspunse o andaluză care venea numai pentru curățenie. „Domnișorul a plecat“, îi spuse destul de vag, cît să-l înnebunească. Saturno nu rezistă tentației de a o întreba dacă întîmplător nu era acasă domnișoara María.

– Aici nu locuiește nici o María, îi spuse femeia. Domnișorul e burlac.

– Știu, spuse el. Nu locuiește, dar uneori vine. Sau nu-i așa? Femeia se supără.

– Dar cine naiba-i acolo?

Saturno închise telefonul. Faptul că femeia tăgădui i se păru o dovadă în plus a ceea ce nu mai era pentru el o bănuială, ci o certitudine nimicitoare. Își pierdu controlul. În zilele următoare îi sună la telefon, în ordine alfabetică, pe toți cunoscuții din Barcelona. Nimeni nu-i spuse nimic, dar fiecare telefon îi sporea disperarea, căci delirurile sale de gelozie erau deja celebre printre petrecăreții împătimiți ai acelei *gauche divine*, și-i răspundea cu vreo glumă care-l făcea să sufere. Numai atunci înțelese cît era de singur în orașul acela frumos și de nepătruns în care n-avea să fie în veci fericit.

După două luni, María nu se adaptase încă la viața din sanatoriu. Supraviețuia, abia ciugulind mîncarea ca de închisoare, cu tacîmurile legate cu lanț de masa mare de lemn nelăcuit, cu privirea ațintită la litografia generalului Francisco Franco, ce prezida lugubra sală de mese medievală. La început se împotrivea orelor de rugăciune, cu rutina lor neroadă de utrenie, prînz și vecernie, și la alte slujbe bisericești ce ocupau majoritatea timpului. Refuză să joace pelota în curtea pentru recreație și să lucreze la atelierul de flori artificiale, ținut cu o sîrguință frenetică de un grup de femei internate. Dar din a treia săptămînă începu să se adapteze treptat vieții de mănăstire. La urma urmelor, spuneau doctorii, așa începeau toate, și mai curînd sau mai tîrziu sfîrșeau prin a se integra în comunitate.

Lipsa de țigări, soluționată în primele zile de o femeie paznic care le vindea la un preț de parcă ar fi fost de aur, începu s-o chinuie din nou cînd i se terminară puținii bani pe care-i avea la ea. Se consolă apoi cu țigările din hîrtie de ziar pe care femeile de acolo le făceau din mucerile culese de la gunoi, căci obsesia cu fumatul ajunsese pentru ea la fel de mare ca aceea cu telefonul. Puținele pesete pe care le cîștigă mai tîrziu, făcînd flori artificiale, îi îngăduiră o alinare efemeră.

Cel mai greu era să îndure singurătatea nopților. Multe femei rămîneau treze în penumbră, ca și ea, dar fără să se

încumete să facă ceva, căci supraveghetoarea de noapte stătea de veghe la poarta mare închisă cu lanț și lacăt. Cu toate acestea, într-o noapte, copleșită de amărăciune, María întrebă cu o voce destul de tare ca s-o audă vecina de pat:

– Unde sîntem?

Vocea gravă și lucidă a vecinei îi răspunse:

– În străfundurile iadului.

– Se spune că asta-i pămînt al maurilor, spuse alt glas din depărtare, care răsună în spațiul dormitorului. Și trebuie să fie așa, fiindcă vara, cînd e lună, se aud cîinii lătrînd către mare.

Se auzi lanțul în belciuge ca o ancoră de galion și poarta se deschise. Femeia-cerber, singura ființă care părea vie în liniștea clipei, începu să se plimbe dintr-un capăt în celălalt al dormitorului. María se înfioră și știa ea de ce.

Din prima ei săptămînă în sanatoriu, supraveghetoarea de noapte îi propusese fără ocolișuri să se culce cu ea în camera de gardă. Începu pe un ton de tîrguială concretă: schimb în natură, dragoste pe țigări, pe ciocolată, pe orice ar fi. „Vei avea de toate“, îi spunea tremurîndă. „Vei fi o prințesă.“ María o respinse și supraveghetoarea schimbă metoda. Îi lăsa bilețele de amor sub pernă, în buzunarele halatului, în locurile la care te gîndeai cel mai puțin. Erau mesaje de o urgență sfîșietoare, capabilă să înduioșeze și pietrele.

În noaptea în care se produse incidentul din dormitor se împlinea mai bine de o lună de cînd părea că se resemnase, acceptînd înfrîngerea.

Cînd s-a convins că toate femeile dormeau, supraveghetoarea se apropie de patul Mariei și-i șopti la ureche tot felul de obscenități dragăstoase, în vreme ce-i săruta fața, gîtul încordat de groază, brațele încremenite, picioarele fără vlagă. În cele din urmă, crezînd poate că paralizia Mariei nu era pricinuită de frică, ci de încuviințare, se încumetă să meargă mai departe. María îi cîrpi atunci o palmă cu dosul mîinii,

făcînd-o să cadă peste patul alăturat. Supraveghetoarea se ridică furibundă în toiul larmei stîrnite de femeile tulburate.

– Nemernico, strigă. O să putrezim împreună în cocina asta pînă cînd ai să te dai în vînt după mine.

Vara sosi pe nepregătite în prima duminică a lui iunie și a fost nevoie să se ia măsuri de urgență pentru că femeile, sufocîndu-se de cădură, începeau să-și scoată în timpul slujbei, în biserică, halatele de etamină. María asistă amuzată la spectacolul bolnavelor în pielea goală, pe care femeile paznic le fugăreau prin naos ca pe niște găini oarbe. În toiul vacarmului, încercă să se ferească de loviturile rătăcite și, fără să știe cum, se pomeni singură într-un birou pustiu, cu un telefon care suna fără încetare cu un țîrîit implorator. María răspunse fără să stea pe gînduri și auzi un glas îndepărtat și vesel care se amuza imitînd serviciul telefonic cu ora exactă.

– Este ora patruzeci și cinci, nouăzeci și două de minute și o sută șapte secunde.

– Nenorocitul, spuse María.

Închise amuzată telefonul. Dădu să plece cînd luă aminte că lăsa să-i scape o ocazie ce n-o să se mai ivească în veci. Atunci formă șase cifre, atît de încordată și de grăbită, că n-a mai fost sigură dacă acela era numărul lor de acasă. Așteptă cu inima bătîndu-i nebunește în piept, auzi sunetul familiar cu tonu-i avid și trist, o dată, de două ori, de trei ori și auzi, în sfîrșit, vocea bărbatului vieții ei în casa din care ea lipsea:

– Alo?

Trebuie să aștepte să i se dezlege nodul de lacrimi ce-i stătea în gît.

– Iepuraș, iubitul meu, suspină.

Lacrimile o năpădiră. La celălalt capăt al firului se lăsa o tăcere scurtă și înspăimîntată, iar vocea înflăcărată de gelozie slobozi cuvîntul:

– Curvo!

Și închise brusc.

În noaptea aceea, într-un atac frenetic, María dădu jos de pe peretele din sala de mese litografia generalisimului, o aruncă în geamul dinspre grădină cu toată puterea și se prăbuși scaldată în sânge. Mai avu încă atîta furie în a ea, cît să înfrunte cu pumnii supraveghetoarele care încercau s-o potolească, fără succes, pînă cînd o văzu pe Herculina postată în cadrul ușii, cu brațele încrucișate, privind-o. Se dădu bătută. Cu toate acestea, o tîrîră pînă în pavilionul cu nebune furioase, o stropiră cu un furtun cu apă înghețată, îi făcură injecții cu trementină în picioare. Fără să mai poată merge din pricina umflăturilor provocate, María își dădu seama că nu exista nimic pe lume de care să nu fie în stare ca să scape de iadul acela. Săptămîna următoare, întoarsă în dormitorul comun, se duse pe vîrfuri și bătu la ușa celei supraveghetoarei de noapte.

Prețul Mariei, cerut de ea cu anticipație, a fost să-i ducă un mesaj bărbatului ei. Supraveghetoarea acceptă numai dacă înțelegerea avea să rămînă absolut secretă. Și îndreptă spre ea arătătoru-i necruțător.

– Dacă se află vreodată, ai să mori.

Astfel că magicianul Saturno se duse la ospiciu sîmbăta următoare, în camioneta circului pregătită să sărbătorească întoarcerea Mariei. Directorul în persoană îl primi în biroul lui, la fel de curat și de ordonat ca o navă de război, și-i făcu un raport afectuos asupra stării soției. Nimeni nu știa de unde apăruse, nici cînd, nici cum, căci primul indiciu al internării ei era examenul oficial dictat de el cînd i-a pus întrebările. O cercetare începută chiar în ziua aceea n-a dus la nimic. În orice caz, pe director îl intriga cel mai mult cum a aflat Saturno locul unde era soția lui. Saturno n-o dădu de gol pe supraveghetoare:

– M-a informat compania de asigurări a automobilului, spuse.

Directorul încuviință bucuros. „Nu știu cum de fac asigurarile ca să le afle pe toate“, spuse. Aruncă o privire asupra dosarului pe care-l ținea pe biroul său de ascet și conchise:

– Singurul lucru cert este gravitatea stării ei.

Era dispus să-i dea voie s-o viziteze, cu precauțiile cuvenite, dacă magicianul Saturno îi promitea, spre binele soției sale, să procedeze astfel încît să nu iasă din cuvîntul lui. Mai cu seamă în felul de a se purta cu ea, pentru a evita să recidiveze în privința acceselor de furie tot mai frecvente și mai primejdioase.

– Ciudat, zise Saturno. Întotdeauna a fost iute la mînie, dar se stăpînea grozav.

Medicul făcu un gest de înțelept. „Sînt comportamente care rămîn în stare latentă mai mulți ani și dintr-o dată izbucnesc“, spuse. „Totuși este un noroc că a picat la noi, fiindcă sîntem specialiști în cazurile care impun mîna de fier.“ La sfîrșit, făcu o remarcă în legătură cu strania obsesie a Mariei pentru telefon:

– Cîntați-i în strună.

– Fiți pe pace, domnule director, zise Saturno cu un aer vesel, e specialitatea mea.

Sala de vizite, amestec de închisoare și de loc de spovedanie, era fostul vorbitor al mănăstirii. Intrarea lui Saturno n-a însemnat explozia de bucurie la care amîndoi s-ar fi putut aștepta. María stătea în picioare, în mijlocul sălii, lîngă o măsuță cu două scaune și un vas de flori gol. Era limpede că se pregătise de plecare, cu groaznicul său pardesiou de culoare frez și cu niște pantofi nenorociți pe care îi primise de pomană. Într-un colț, aproape nevăzută, stătea Herculina cu brațele încrucișate. María nu se mișcă vîzîndu-și soțul intrînd și nu i se citi nici o emoție pe fața încă marcată de ravagiile provocate de cioburile geamului. Își dădură o sărutare de rutină.

– Cum te simți? o întrebă el.

– Fericită că, în sfîrșit, ai venit, iepuraș, spuse ea. Am văzut cu adevărat moartea.

N-au avut timp să se așeze. Sufocîndu-se de plîns, María îi povesti mizeriile captivității, barbaria supraveghetoarelor, mîncarea infectă, nopțile nesfîrșite în care nu închidea ochii de groază.

– Nici nu mai știu de câte zile sînt aici, de câte luni sau ani, dar știu că fiecare zi a fost mai cumplită decît cea dinainte. Spuse și oftă din adîncul sufletului: cred că n-am să mai fiu niciodată aceeași.

– Acum toate astea au trecut, spuse el, mîngîindu-i cu vîrfurile degetelor cicatricele recente de pe față. Eu voi veni în fiecare sîmbătă, ba și mai des, dacă-mi dă voie directorul. Ai să vezi că totul o să fie foarte bine.

Ea își aținti privirea îngrozită în ochii lui. Saturno își încercă trucurile de salon. Îi povesti, pe tonul copilăros al marilor minciuni, o versiune edulcorată a pronosticului doctorului. „Pe scurt“, încheie, „mai ai încă vreo cîteva zile ca să te refaci de tot.“ Maríá înțelese adevărul.

– Pentru Dumnezeu, iepuraș! exclamă uluită. N-ai să-mi spui că și tu crezi că sînt nebună!

– Cum de-ți trece așa ceva prin cap? zise el, încercînd să rîdă. Dar e mult mai bine pentru toți să stai încă o vreme aici. În condiții mai bune, bineînțeles.

– Dar ți-am spus că am venit doar să dau un telefon! spuse Maríá.

El nu știu cum să reacționeze în fața obsesiei de temut. Se uită la Herculina. Aceasta profită de privire ca să-i arate, la ceasul ei de la mîna, că era timpul să-și termine vizita. Maríá interceptă semnalul, se uită în spate și o văzu pe Herculina încordată, gata de asaltul iminent. Se agăță atunci de gîtul bărbatului, țipînd ca o nebună adevărată. El a respins-o cît de drăgăstos a putut și a lăsat-o la cheremul Herculinei, care-i sări în spate. Fără a-i da timp să reacționeze, îi aplică o lovitură cu mîna stîngă, îi trecu celălalt braț de fier în jurul gîtului și-i strigă Magicianului Saturno:

– Plecați!

Saturno o luă la fugă îngrozit.

Cu toate acestea, sîmbăta următoare, revenindu-și din spaima vizitei, se întoarce la sanatoriu cu motanul îmbrăcat

la fel ca el: maioul roșu și galben al marelui Leotardo, jobenul și o capă în care te înfășurai o dată și jumătate, care părea croită pentru zbor. Camioneta de bîlci intră pînă în curtea interioară cu galerie și acolo dădu o reprezentație minunată de aproape trei ceasuri, de care bolnavele se bucurară de la balcoane, cu țipete stridente și ovații inoportune. Erau toate în afară de Maríá, care nu numai că refuză să-și primească bărbatul, dar nici nu vru măcar să-l vadă de la balcon. Saturno se simți rănit de moarte.

– E o reacție tipică, îl consolă directorul. O să treacă.

Dar n-a trecut niciodată. După ce încercă de mai multe ori s-o vadă pe Maríá, Saturno făcu imposibilul pentru ca ea să-i accepte măcar o scrisoare, dar a fost zadarnic. De patru ori i-o înapoie nedesfăcută și fără comentarii.

Saturno renunță, dar continuă să lase la poarta spitalului pachetele de țigări, fără să știe măcar dacă-i ajungeau Maríei, pînă cînd realitatea a fost mai tare ca el.

Nu s-a mai știut niciodată de el, decît că s-a recăsătorit și s-a întors în țara lui. Înainte de a pleca din Barcelona i-a lăsat motanul aproape mort de foame unei iubite întîmplătoare, care pe deasupra se angajă să-i ducă mai departe țigări Maríei. Dar și ea dispăru. Rosa Regàs își amintea că o văzuse la *El Corte Inglés*, acum vreo doisprezece ani, cu capul ras și chimonoul portocaliu al vreunei secte orientale și însărcinată în ultima lună. Ea îi povesti că-i dusesese în continuare țigări Maríei, ori de câte ori a putut, și-i rezolvase chiar unele treburi urgente neprevăzute, pînă într-o zi cînd se pomeni doar cu ruinele spitalului, demolat ca o amintire tristă a acelor vremuri ingrate. Maríá îi păru foarte lucidă ultima dată cînd o văzu, puțin cam grasă și împăcată cu liniștea de acolo. În ziua aceea i-a dus și motanul, fiindcă se terminaseră banii lăsați de Saturno ca să-i dea de mîncare.

aprilie 1978

SPAIME DE AUGUST

Ajunseserăm la Arezzo puțin înainte de prînz și pierdurăm mai bine de două ceasuri tot căutînd castelul renașcentist pe care scriitorul venezuelean Miguel Otero Silva îl cumpărase în colțul acela idilic din cîmpia toscană. Era o duminică de la începutul lui august, arzătoare și năvalnică, și nu era ușor să dai de cineva care să știe ceva pe străzile acelea întesate de turiști. După multe încercări zadarnice, ne întoarserăm la mașină, ieșirăm din oraș pe un drum străjuit de chiparoși, fără semne de circulație, și o bătrînă care păzea gîște ne-a indicat cu precizie unde se afla castelul. Înainte de a ne despărți, ne întrebă dacă aveam de gînd să dormim acolo, și-i răspunserăm, așa cum stabiliserăm, că urma să luăm numai prînzul.

– Mai bine, zise ea, căci castelul e bîntuit de stafii.

Eu și soția mea, necrezînd în strigoii în miez de zi, glumirăm pe seama naivității ei. Însă pe cei doi băieți ai noștri, de nouă și șapte ani, ideea de a vedea o fantomă aieva îi entuziasma.

Miguel Otero Silva, care era nu numai un bun scriitor, ci și o gazdă minunată și un gurmand rafinat, ne aștepta cu un prînz de neuitat. Cum se făcuse tîrziu, n-avuseserăm timp să vedem castelul pe dinăuntru înainte de a ne așeza să mîncăm, dar înfățișarea sa exterioară n-avea nimic

însăimîntător, și orice neliniște ni se risipi la vederea întregului oraș de pe terasa înflorită unde stăteam la masă. Era greu de crezut că pe colina aceea, cu case cățarate pînă sus, unde abia încăpeau nouăzeci de mii de ființe, s-au născut atîția oameni atinși de scînteia nepieritoare a geniului. Și totuși, Miguel Otero Silva ne spuse, cu umorul său din Caraibi, că nici unul din mulțimea aceea nu era bărbatul cel mai de vază pe care-l dăduse Arezzo.

– Cel mai de vază, decretă, a fost Ludovico.

Așa, fără nume de familie: Ludovico, marele senior al artelor și al războaielor, care construisese castelul acela al nenorocirii lui și despre care Miguel ne-a vorbit cît a durat prînzul. Ne-a vorbit de puterea-i imensă, de iubirea nefericită și de moartea sa îngrozitoare. Ne-a povestit cum s-a întîmplat totul, cum într-o clipă de rătăcire a cugetului și-a înjunghiat aleasa pe patul unde tocmai se iubiseră, iar apoi și-a asmuțit împotriva-i ferocii cîini de vînătoare, care-l sfîșiară din cîteva mușcături. Ne-a încredințat cît se poate de serios că, începînd cu miezul nopții, fantoma lui Ludovico bîntuia prin castelul cufundat în beznă, străduindu-se să-și găsească liniștea în purgatoriul său de iubire. Castelul era în realitate uriaș și sumbru. Dar în toiul zilei, fiind noi cu stomacul plin și cugetul împăcat, povestirea lui Miguel nu ne putea părea decît o glumă, ca atîtea altele spuse de el ca să-și distreze invitații. Cele optzeci și două de încăperi pe care le străbăturăm fără teamă, după ce ne făcurăm siesta, suferiseră felurite schimbări aduse de stăpînii lor succesivi. Miguel restaurase complet parterul și-și amenajase un dormitor modern, cu pardoseala de marmură și instalații pentru saună și cultură fizică, precum și terasa cu flori parfumate unde mîncaserăm. Etajul întîi, care în cursul veacurilor fusese cel mai folosit, era o înșiruire de camere fără nici un stil, cu mobile din epoci diferite, rămase de izbeliște. Însă la ultimul etaj, se păstra o încăpere neatinsă, peste care timpul uitase să treacă. Era dormitorul lui Ludovico.

A fost o clipă magică. Acolo era alcovul cu baldachin brodat în fir de aur și cuvertura cu dantele măiestrite, încă întărite de sîngele uscat al amantei sacrificate. Era și căminul cu cenușa înghețată și lemnul cel de pe urmă pietrificat, și dulapul cu armele bine încărcate, și portretul în ulei al cavalerului îngîndurat, într-o ramă de aur, zugrăvit de vreunul dintre maeștrii florentini care n-avuseseră norocul să supraviețuiască vremii lor. Totuși, ceea ce m-a impresionat cel mai tare a fost mireasma de fragi proaspete ce dăinuia fără nici o explicație posibilă în aerul din dormitor.

Zilele de vară sînt lungi și molcome în Toscana, iar orizontul nu se clintește din loc pînă la nouă seara. Cînd sfîrșirăm de vizitat castelul, trecuse de cinci, dar Miguel stăruia să ne ducă să vedem frescele lui Piero della Francesca de la biserica San Francisco, apoi băurăm o cafea însoțită generos de conversație, sub pergola din piață și, cînd ne întoarserăm să ne luăm valizele, găsirăm cina servită. Așa că rămaserăm să mîncăm.

În timpul mesei, sub un cer violet cu o singură stea, copiii aprinseră niște torțe de la bucătărie și porniră să cerceteze negurile de la ultimul etaj. De la masă le auzeam tropotul de căluți slobozi pe scări, tînguirile pe la uși, strigătele fericite chemîndu-l pe Ludovico prin încăperile tenebroase. Lor li se năzări proasta idee să rămînem peste noapte. Miguel Otero Silva le sări în ajutor, iar noi n-avurăm curajul să refuzăm politicos.

În pofida temerilor mele, dormirăm foarte bine, eu și soția mea, într-un dormitor la parter, iar copiii într-o cameră alăturată. Ambele fuseseră modernizate și n-aveau nimic tenebros. Pe cînd încercam să adorm, am auzit cele douăsprezece bătăi neostoite ale pendulei din salon și mi-am amintit de avertismentul îngrozitor al femeii cu gîștele. Dar eram atît de frînți de oboseală, că ne cufundarăm curînd într-un somn adînc și neînterupt, și m-am trezit după ora șapte cu un soare

splendid răzbătînd prin iedera de la fereastră. Lîngă mine, soția plutea pe marea liniștită a celor nevinovați. „Ce prostie, mi-am zis, cineva să mai creadă în strigoi în vremea noastră!“ Abia atunci mă înfioră parfumul de fragi proaspăt culese și am văzut căminul cu cenușa înghețată și lemnul cel de pe urmă pietrificat, și portretul cavalerului trist care ne privea de peste trei veacuri din rama de aur. Căci nu ne aflam în dormitorul de la parter unde ne culcaserăm în ajun, ci în acela al lui Ludovico, sub cornișa și perdelele prăfuite și sub cearșafurile îmbibate în sîngele încă fierbinte ale patului său blestemat.

octombrie 1980

MARÍA DOS PRAZERES

Funcționarul de la agenția de pompe funebre sosi atât de punctual, că Maríá dos Prazeres era încă în halat de baie și cu capul plin de bigudiuri și abia dacă avu timp să-și pună un trandafir roșu după ureche pentru a nu părea atât de neatrăgătoare cum se simțea. Îi păru și mai rău de starea ei când deschise ușa și văzu că nu era un notar lugubru, cum bănuia ea că erau negustorii care se ocupau cu moartea, ci un tânăr timid, cu o haină în carouri și o cravată cu păsări colorate. N-avea pardesiu, în pofida primăverii incerte din Barcelona, cu ploaia ei mărunță și rafalele piezișe de vînt, care o făceau aproape întotdeauna mai puțin suportabilă ca iarna. Maríá dos Prazeres, care primise atîția bărbați la orice oră, se simți rușinată ca în foarte puține rînduri. Tocmai împlinise șaptezeci și șase de ani și era convinsă că avea să moară înainte de Crăciun, dar chiar și așa a fost pe punctul de a închide ușa și de a-l ruga pe vînzătorul de înmormîntări să aștepte o clipă pînă se îmbracă, să-l primească așa cum se cuvine. Dar apoi s-a gîndit că avea să înghețe pe palierul întunecos și-l lăsă să intre.

– Iartă-mi mutra asta de liliac, zise, dar stau de peste cincizeci de ani în Catalunya și e prima oară cînd cineva vine la ora fixată.

Vorbea o catalană fără cusur, de o perfecțiune puțin arhaică, deși se mai simțea încă muzica portughezei sale uitate. În ciuda anilor și a buclelor de sîrmă, continua să fie o mulatră

zveltă și vioaie, cu părul aspru și ochii galbeni și congestionați, și de multă vreme își pierduse compasiunea pentru bărbați. Vînzătorul, orbit încă de lumina străzii, nu făcu nici un comentariu, ci își șterse tălpile pantofilor pe preșul de iută și-i sărută mîna cu o plecăciune.

– Ești un bărbat ca aceia de pe vremea mea, zise Maríá dos Prazeres cu un hohot ca bătaia grindinei. Ia loc.

Cu toate că era nou în meserie, el o știa destul de bine ca să nu se aștepte la o primire festivă, la opt dimineța, și cu atît mai puțin din partea unei bătrîne nemiloase care, la prima vedere, i se păru o nebună fugară din America. Așa încît rămase la un pas de ușă fără să știe ce să spună, pe cînd Maríá dos Prazeres dădu în lături draperiile de pluș de la ferestre. Gîngașa strălucire de aprilie abia lumină interiorul meticulos aranjat al salonului care părea mai degrabă vitrina unui anticariat. Erau obiecte pe care le folosea zilnic, nici unul în plus, nici unul în minus, și fiecare părea pus la locul potrivit și cu un gust atît de sigur, încît ar fi fost greu să găsești o altă casă mai bine aranjată, chiar și într-un oraș atît de vechi și de tainic precum Barcelona.

– Iertați-mă, spuse. Am greșit ușa.

– Ce bine ar fi, zise ea, dar moartea nu se înșală.

Vînzătorul desfăcu pe masa din sufragerie un grafic cu multe foi, ca o hartă pentru navigatori, cu parcele de diferite culori și numeroase cruci și cifre pentru fiecare culoare. Maríá dos Prazeres înțelese că era planul complet al cimitirului de pe Montjuic și-și aminti cu groază de vechiul cimitir din Manaos sub ploile de octombrie, unde tapirii se bălăceau printre tumuli fără nume și cavouri de aventurieri cu vitralii florentine. Într-o dimineță, cînd ea era foarte mică, fluviul Amazonas revărsat se prefăcuse în zori într-o mlaștină grețoașă și ea văzuse coșciugele distruse plutind prin curtea casei lor cu bucăți de zdrențe și păr de oameni morți ivindu-se prin crăpături. Amintirea aceea era pricina pentru care alesese

colina Montjuic spre a se odihni în pace, și nu micul cimitir San Gervasio, atât de aproape și de familiar.

– Vreau un loc unde să nu ajungă apele niciodată, spuse.

– Păi, iată-l aici, spuse vânzătorul, indicând locul pe hartă cu o baghetă extensibilă pe care o purta în buzunar ca un stilou de oțel. Nu-i mare pe lume care să ajungă acolo.

Ea se orientă pe tabelul în culori pînă găsi intrarea principală, unde se aflau cele trei morminte alăturate, identice și fără nume, unde zăceau Buenaventura Durruti și alți doi conducători anarhiști morți în Războiul Civil. În fiecare noapte cineva le scria numele pe lespezile albe. Le scriau cu creionul, cu vopsea, cu cărbune, cu dermatograf sau cu oją, numele complete și în ordinea convenită, și în fiecare dimineață paznicii le ștergeau ca nimeni să nu știe cine se afla sub marmura mută. María dos Prazeres fusese la înmormîntarea lui Durruti, cea mai tristă și mai tumultuoasă dintre toate cîte au fost vreodată în Barcelona, și voia să se odihnească aproape de mormîntul lui. Dar nu era nici unul disponibil în vastul cimitir arhiaglomerat. Astfel încît se resemnă la ceea ce era posibil. „Cu condiția, spuse, să nu mă băgați într-unul din sertarele acelea pe cinci ani unde te simți ca într-o casuță poștală.“ Apoi, amintindu-și dintr-o dată de cerința esențială, încheie:

– Și, mai cu seamă, să mă îngropați culcată.

Într-adevăr, ca o replică la publicitatea răsunătoare făcută mormintelor vîndute în rate anticipate, circula zvonul că morții erau îngropați pe verticală din economie de spațiu. Vânzătorul a explicat, cu precizia unui discurs învățat pe din-afară și repetat de multe ori, că versiunea aceea era o minciună perversă a întreprinderilor de pompe funebre internaționale pentru a discredita noutatea promovării de morminte în rate. Pe cînd dădea aceste explicații, se auziră trei bătăi discrete în ușă, iar el făcu o pauză nehotărîtă, însă María dos Prazeres îl îndemnă să continue:

– Nu-ți face griji, spuse în șoaptă. Este *Noi*¹.

Vînzătorul relua firul discuției și María dos Prazeres a fost satisfăcută de explicație. Totuși, înainte de a deschide ușa, vru să facă o sinteză a unor gînduri pe care le tot rumegase în sinea ei ani în șir, în cele mai mici amănunte, de la legendara revărsare a apelor de la Manaos.

– Ce vreau să spun, zise, e că eu caut un loc unde să stau culcată sub pămînt, fără riscuri de inundație, și, dacă se poate, la umbra copacilor, vara, și de unde să nu mă scoată după un anumit timp și să mă arunce la gunoi.

Deschise ușa dinspre stradă și intră un pudel mic, ud leoarcă de ploaie și cu un aer neîngrijit, fără nici o legătură cu restul casei. Se întorcea de la plimbarea matinală prin apropiere și cînd intră fu apucat de un acces de bucurie. Sări pe masă, lătrînd fără rost, și a fost gata să strice planul cimitirului cu etichetele lui murdare de noroi. O singură privire a stăpînei a fost de ajuns să-i potolească avîntul.

– *Noi!* îi spuse fără să strige. *Baixa d'ací!*²

Animalul își pierdu entuziasmul, o privi speriat și două lacrimi limpezi i se prelinseră pe bot. Atunci María dos Prazeres se întoarse să se ocupe din nou de vânzător și-l văzu rămas perplex.

– *Collons!*³ exclamă el. Plînge!

– Asta fiindcă-i tulburat că găsește pe cineva aici la ora asta, îl scuză María dos Prazeres în șoaptă. În general, intră în casă cu mai multă grijă decît bărbații. În afară de dumneata, cum am văzut.

– Dar a plîns, drace! repetă vânzătorul, dar imediat își dădu seama de greșeală și-și ceru iertare, aprins la față: Scuzați-mă, dar așa ceva nu s-a mai văzut nici în filme.

¹ „Băiatul“ (în catalană, în original).

² „Dă-te jos de-aici!“ (în catalană, în original).

³ „Drace!“ (în catalană, în original).

– Toți cîinii pot s-o facă dacă sînt învățați, spuse ea. Însă stăpînii își petrec viața deprinzîndu-i cu treburi care îi fac să sufere, cum e să mănînce din farfurii sau să-și facă nevoile la ore fixe și în același loc. Și, în schimb, nu-i învață ceea ce-i natural și le place, cum e să rîdă și să plîngă. Unde rămăsesem?

Mai era foarte puțin. Maria dos Prazeres a fost nevoită să se resemneze și în privința verilor fără copaci, deoarece singurii care erau în cimitir aveau umbra rezervată pentru grangurii la putere. În schimb, condițiile și termenii contractului în rate erau superflui, căci ea dorea să beneficieze de reducerea acordată pentru plata anticipată și cu banii jos.

Numai după ce terminară, pe cînd își strîngea hîrțiile să le pună la loc în geantă, vînzătorul cercetă casa cu o privire conștientă și-l înfioră boarea vrăjită a frumuseții ei. Se uită din nou la Maria dos Prazeres de parcă ar fi văzut-o prima oară.

– Pot să vă pun o întrebare indiscretă? întrebă el.

Ea îl însoți spre ușă.

– Bineînțeles, îi spuse, numai să nu se refere la vîrstă.

– Am mania să ghicesc cu ce se îndeletnicesc oamenii după lucrurile din casă, dar adevărul e că aici nu izbutesc s-o fac, spuse el. Cu ce vă ocupați dumneavoastră?

Maria dos Prazeres îi răspunse, prăpădindu-se de rîs:

– Sînt curvă, băiatule. Sau nu se mai vede?

Vînzătorul roși.

– Îmi pare rău.

– Mie ar trebui să-mi pară și mai rău, spuse ea, luîndu-l de braț ca să-l ferească să-și spargă capul de ușă. Și ai grijă! Nu-ți sparge țeasta înainte de a mă îngropa cum se cuvine.

Îndată ce închise ușa luă în brațe cățelușul și se apucă să-l răsfețe, alăturîndu-și frumoasa voce africană corului de copii care începu să se audă în clipa aceea de la grădinița de alături. Cu trei luni în urmă, avusese în vis revelația că o să moară și de atunci se simțea mai legată ca oricînd de fapta aceea în singurătatea ei. Prevăzuse cu mare grijă împărțirea postumă

a lucrurilor sale și soarta trupului ei, încît în clipa aceea ar fi putut să moară fără să deranjeze pe nimeni. Se retrăsese din proprie voință, cu o avere strînsă treptat, dar fără sacrificii prea mari și alesese ca ultim refugiu prea vechiul și nobilul sat Grăcia, acum înghițit de expansiunea orașului. Cumpărase mezaninul în ruină, veșnic mirosind a hering afumat, cu pereții mîncăți de salpetru, ce păstrau încă impactul vreunei bătălii fără glorie. Nu exista portar și scările umede și întune-coase aveau cîteva trepte lipsă, deși toate etajele erau ocupate. Maria dos Prazeres renovă baia și bucătăria, căptuși pereții cu draperii în culori vii și puse geamuri mate și perdele de catifea la ferestre. În cele din urmă, aduse mobilele acelea minunate, serviciile și obiectele decorative, cuferele cu mătăsuri și brocarturi, pe care fasciștii le furau din reședințele părăsite de republicani în goana înfrîngerii și pe care ea le cumpărase încetul cu încetul, ani în șir, la prețuri de ocazie și la licitații tainice. Unica legătură care i-a rămas cu trecutul a fost prietenia cu contele de Cardona, care continuă s-o viziteze în ultima vineri a fiecărei luni ca să ia cina împreună și să facă dragoste sfios după ce mîncau. Dar chiar și acea prietenie din tinerețe se menținu în taină, căci contele își lăsa automobilul cu emblemele-i heraldice la o distanță mai mult decît prudentă pentru a proteja atît onoarea ei, cît și a lui. Maria dos Prazeres nu cunoștea pe nimeni din clădire, decît pe cei de la ușa din față, unde locuia de puțină vreme o pereche foarte tînără cu o fetiță de nouă ani. I se părea de necrezut că nu se întîlnise niciodată cu altcineva pe scări, dar acesta era adevărul.

Totuși, împărțirea bunurilor ei îi dovedi că era mai integrată decît ar fi crezut în comunitatea aceea de catalani neaoși, a căror cinste națională se confunda cu pudoarea. Chiar și flecușetele cele mai mărunte la împărțise celor care îi erau mai aproape de suflet, adică celor care erau mai aproape de casa ei. În sfîrșit, nu era convinsă că fusese dreaptă, dar, în schimb, era sigură că nu uitase pe nimeni

care să merite ceva. A fost un act pregătit cu atîta rigoare, încît notarul de pe strada Copacului, care se lăuda că văzuse multe, nu-și putea crede ochilor cînd a văzut-o dictînd pe de rost copiștilor lista amănunțită a bunurilor ei, cu numele exact al fiecărui obiect în catalana medievală, și lista completă a moștenitorilor, cu profesiile și adresele lor și cu locul pe care-l ocupau în inima ei.

După vizita vînzătorului de înmormîntări, ajunse unul dintre numeroșii vizitatori de duminică ai cimitirului. La fel ca vecinii ei de mormînt, seamăna flori în straturi pentru fiecare din cele patru anotimpuri, uda iarba ivită de curînd și o egala cu foarfeca pînă o făcea precum covoarele de la primărie, familiarizîndu-se într-atît cu locul, că pînă la urmă nu mai înțelegea cum de îi păruse atît de dezolant la început.

În prima ei vizită, inima îi tresări cînd văzu lîngă poarta principală cele trei morminte fără nume, dar nu se opri nici măcar să le privească, fiindcă la cîțiva pași de ea era paznicul vigilent. Dar în a treia duminică, profită de nebăgarea lui de seamă și-și împlini unul din visele cele mai mari, scriind cu ruj pe prima lespede spălată de ploaie: *Durruti*. De atunci, ori de cîte ori a putut, a făcut-o din nou, uneori pe un mormînt, pe două sau pe toate trei și totdeauna cu mîna neșovăielnică și cu inima tulburată de nostalgie.

Într-o duminică, la sfîrșitul lui septembrie, asistă la prima înmormîntare de pe colină. După trei săptămîni, într-o după-amiază cu vînt înghețat, îngropară o tînără proaspăt căsătorită în mormîntul de alături. La sfîrșitul anului, șapte parcele erau ocupate, dar iarna efemeră trecu fără ca ea să pățească ceva. Nu simțea nici o durere și pe măsură ce căldura se întetea și zgomotul trepidant al vieții intra prin ferestrele deschise, se trezea cu tot mai mult elan pentru a supraviețui enigmelor din visele ei. Conte de Cardona, care-și petrecea la munte lunile cele mai călduroase, o găsi la întoarcere încă și mai atrăgătoare decît în surprinzătoarea-i tinerețe de la cincizeci de ani.

După mai multe tentative eșuate, Maria dos Prazeres reuși să-l facă pe *Noi* să-i recunoască mormîntul pe vasta colină cu morminte identice. Apoi se strădui să-l învețe să plîngă deasupra gropii goale ca să continue s-o facă din obișnuință după moartea ei. Îl duse de mai multe ori de acasă la cimitir, indicîndu-i puncte de referință ca să țină minte ruta autobuzului de pe Ramblas, pînă cînd îl simți destul de sigur pe el ca să-l trimită singur.

Duminica în care făcu repetiția finală, la trei după-amiaza, îi scoase vesta de primăvară, în parte pentru că vara era iminentă, în parte ca să nu atragă prea mult atenția, și-l lăsă de capul lui. Îl văzu îndepărtîndu-se pe trotuarul marcat de umbră, în trap ușor, cu fundulețu-i trist sub coada agitată, și reuși cu mare greutate să-și înfrîngă dorința de a plînge, pentru ea și pentru el și pentru atît de multe și atît de amare iluzii comune, pînă cînd îl văzu dînd colțul spre mare, pe Strada Mare. După cincisprezece minute se urcă în autobuzul care mergea pe Ramblas în Plaza de Lesseps, din apropiere, încercînd să-l vadă fără să fie văzută, de la fereastră, și într-adevăr îl văzu printre pîlcurile de copii care ieșeau duminica pe stradă, îndepărtat și serios, așteptînd să se schimbe semaforul pentru pietoni pe Paseo de Gràcia.

„Dumnezeule!“ suspină. „Ce singurel mai e!“

A trebuit să-l aștepte două ceasuri sub soarele arzător de pe Montjuic. Salută cîteva persoane îndurerate din alte duminici mai puțin memorabile, deși abia dacă le recunoștea, căci trecuse atîta vreme de cînd le văzuse întîia oară, încît acum nu mai purtau haine cernite și nici nu mai plîngeau, punînd florile pe morminte fără a se mai gîndi la morți. Puțin mai tîrziu, cînd pleacă cu toții, auzi un urlat lugubru ce înspăimîntă pescărușii și văzu pe marea nemărginită un transatlantic alb cu steagul Braziliei, și dori din tot sufletul să-i aducă o scrisoare de la cineva care ar fi murit de dragul ei în închisoarea din Pernambuco. Puțin după cinci, cu douăsprezece

minute avans, pe colină apăru *Noi*, cu balele curgându-i de oboseală și de căldură, dar cu aere de copil victorios. În clipa aceea, *María dos Prazeres* își învinse groaza de a nu avea pe nimeni să-i plîngă la mormînt.

Abia în toamna următoare începu să deslușească semne funeste, al căror tîlc nu izbutea să-l pătrundă, dar care-i sporiră greutatea de pe suflet. Începu iar să-și bea cafeaua sub salcîmii aurii din Piața Ceasului, cu pardesiul cu guler de cozi de vulpe și pălăria împodobită cu flori artificiale, care, de veche ce era, ajunsese să fie iar la modă. Își ascuți simțurile. Încercă să-și explice propria tulburare, ascultă iscoditor taifasul vînzătorilor de păsări de pe Ramblas, şușotelile bărbaților de la chioșcurile de cărți, care, pentru prima oară după mulți ani, nu vorbeau de fotbal, tăcerea adîncă a invalizilor de război care aruncau firimituri de pîine porumbeilor și pretutindeni găsi semne negreșite ale morții. De Crăciun se aprinseră luminile colorate printre salcîmi și se auziră prin balcoane muzică și voci pline de veselie, iar o mulțime de turiști străini de destinul nostru invadă cafenelele în aer liber, însă chiar în miezul sărbătorii se simțea aceeași încordare reținută de dinaintea timpurilor în care anarhiștii deveniseră stăpînii străzii. *María dos Prazeres*, care trăise epoca aceea de pasiuni aprinse, nu reușea să-și înfrîneze neliniștea și, pentru prima oară, s-a trezit în mijlocul visului cuprinsă de ghearele groazei. Într-o noapte, agenți ai Securității Statului asasinară cu focuri de armă, în dreptul ferestrei sale, un student care scrisese cu bidineaua pe zid: *Visca Catalunya lliure!*¹

„Dumnezeule – își zise uimită – parcă totul ar muri o dată cu mine!”

Mai simțise o neliniște asemănătoare pe vremea cînd era foarte mică, la Manaos, cu o clipă înainte de răsăritul soarelui, cînd zgomotele nenumărate ale nopții conțineau dintr-o dată,

apele se opreau, timpul se poticnea și selva amazoniană se cufunda într-o liniște abisală, care semăna doar cu tăcerea morții. În toiul acelei tensiuni de nesuportat, în ultima vineri din aprilie, ca întotdeauna, contele de Cardona veni să cineze la ea acasă. Vizita devenise un ritual. Contele ajungea punctual, între șapte și nouă seara, cu o sticlă de șampanie autohtonă, înfășurată în ziarul de seară, ca să se vadă cît mai puțin, și cu o cutie de trufe umplute. *María dos Prazeres* îi pregătea colțunași gratinați și un pui fraged în sos propriu, care erau felurile de mîncare preferate ale catalanilor de vîtă veche din vremurile bune, și o tavă bine asortată cu fructe de sezon. Pe cînd ea pune masa, contele asculta la gramofon arii din opere italiene, în interpretări de referință, bînd cu sorbituri lente un păhărel de Porto care-i ajungea pînă la sfîrșitul discurilor.

După cina lungă și cu multă conversație, făceau dragoste în amintirea vremurilor de altădată, sedentar, lăsîndu-le amîndurora un iz de dezastru. Înainte de a pleca, veșnic speriat de apropierea miezului nopții, contele pune douăzeci și cinci de pesete sub scrumiera din dormitor. Acesta era prețul *Maríei dos Prazeres* cînd o cunoscuse el într-un hotel cu ora, pe Paralelo, și era singurul lucru pe care rugina timpului îl lăsase neatins.

Nici unul dintre ei nu se întreba vreodată pe ce se întemeia prietenia lor. *María dos Prazeres* îi datora cîteva servicii neînsemnate. El îi dădea sfaturi oportune ca să-și plaseze bine economiile, o învățase să distingă valoarea reală a relicvelor ei și felul în care să le țină spre a nu se descoperi că erau lucruri furate. Dar mai cu seamă el a fost cel care i-a arătat calea unei bătrîneți cuviincioase în cartierul Gràcia, cînd, în bordelul unde își petrecuse toată viața, se hotărîse că era prea trecută pentru gusturile moderne și vrură s-o trimită la o casă de pensionare clandestină, unde pentru cinci pesete trebuia să-i învețe pe copii să facă dragoste. Ea îi povestise contelui cum maică-sa o vînduse la paisprezece ani în portul Manaos și cum

¹ „Viva Catalonia liberă!” (în catalană, în original).

secundul de pe un vapor turc profitase nemilos de ea cît a durat traversarea Atlanticului, ca apoi s-o părăsească, lăsînd-o fără bani, fără limbă și fără nume, în mocirla de lumini de pe Paralelo. Amîndoi erau conștienți că aveau atît de puține lucruri în comun, încît niciodată nu se simțeau mai singuri decît atunci cînd erau împreună, dar nici unul din ei nu îndrăznise să întunece farmecul obișnuinței. Au avut nevoie de o emoție națională ca să-și dea seama amîndoi în același timp cît de mult se urîseră, și cu cîtă duioșie, atît amar de ani.

A fost o explozie. Contele de Cardona stătea și asculta duetul de dragoste din *La Bohème*, cîntat de Licia Albanese și Beniamino Gigli, cînd ajunse pînă la el o frîntură întîmplătoare de știri de la radioul pe care Maríá dos Prazeres îl asculta la bucătărie. Se apropie în vîrfurile picioarelor și ascultă. Generalul Francisco Franco, dictator etern al Spaniei, își asumase responsabilitatea de a decide soarta finală a trei separatiști basci care tocmai fuseseră condamnați la moarte. Contele scoase un oftat de ușurare.

– Atunci o să-i împuște fără cruțare, spuse, căci Conducătorul e un om drept.

Maríá dos Prazeres își aținti asupra-i ochii înflăcărați de cobră și-i văzu pupilele lipsite de pasiune în dosul ochelarilor cu rame de aur, dinții de animal de pradă, mîinile hibride de făptură obișnuită cu umezeala și bezna. Îl văzu așa cum era.

– Păi roagă-l pe Domnul să n-o facă, spuse, fiindcă dacă-l împușcă, fie și pe unul singur, o să-ți torn otravă în supă.

Contele se sperie:

– Dar de ce?

– Pentru că și eu sînt o curvă dreaptă.

Contele de Cardona nu s-a mai întors niciodată, iar Maríá dos Prazeres avu certitudinea că ultimul ciclu al vieții ei tocmai se încheiase. Pînă de curînd, într-adevăr, o indigna să i se cedeze locul în autobuz, să fie ajutată să treacă strada, să fie luată de braț ca să urce scările, dar, pînă la urmă, ajunsese nu

numai să admită toate astea, ci chiar să și le dorească precum o nevoie detestabilă. Atunci comandă o lespede de anarhist, fără nume și fără dată, și începu să doarmă fără a mai trage zăvoarele la ușă, pentru ca *Noi* să poată da de veste, dacă ea ar muri în timpul somnului.

Într-o duminică, intrînd în casă, la întoarcerea de la cimitir, o întîlni pe palierul scării pe fetița care locuia la ușa din fața apartamentului ei. O însoți cîteva străzi, sporovăind despre toate cu o candoare de bunică, uitîndu-se la ea cum se zbenguie cu *Noi* ca doi prieteni buni. În Piața Diamantului, așa cum plănuise, o invită la o înghețată.

– Îți plac cîinii? o întrebă.

– Grozav, spuse fetița.

Atunci Maríá dos Prazeres îi făcu propunerea la care se gîndise de multă vreme:

– Dacă mi se întîmplă vreodată ceva, ia-l tu pe *Noi*, îi spuse, cu o singură condiție, să-l lași liber duminică, fără să-ți faci vreo grijă. O să știe ce trebuie să facă.

Fetița fu încîntată. Maríá dos Prazeres, la rîndul ei, se întoarse acasă cu bucuria de a-și fi trăit visul la care se gîndise ani de zile în sinea sa. Totuși, nu datorită oboselii, bătrîneții și nici întîrzierii morții nu se împlini acel vis. Nici măcar n-a fost o decizie proprie. Viața o luase pentru ea, într-o după-amiază înghețată de noiembrie, cînd se stîrni deodată o furtună, în timp ce ieșea din cimitir. Scrisese numele pe cele trei lespezi și cobora pe jos spre stația de autobuz, cînd se pomeni udă din cap pînă-n picioare o dată cu primele rafale ale ploii. Abia dacă avu timp să se adăpostească pe la porțile unui cartier pustiu, care părea din alt oraș, cu magazine în ruină și fabrici prăfuite, cu uriașe furgoane de transport, care făceau și mai înspăimîntător zgomotul furtunii. Pe cînd încerca să-l încălzească de zor cu trupul ei pe cățelușul ud learcă, Maríá dos Prazeres vedea cum trec autobuzele pline ochi, cum trec taxiurile goale cu lumina stinsă, dar nimeni nu lua în seamă semnele ei de naufragiată. Pe

neașteptate, cînd pînă și o minune părea imposibilă, un automobil somptuos de culoarea oțelului crepuscular trecu aproape fără zgomot pe strada inundată, se opri brusc la colț și se întoarse mergînd cu spatele pînă unde stătea ea. Geamurile coborîră printr-o mișcare magică și șoferul se oferă să o conducă.

– Merg foarte departe, spuse Maria dos Prazeres cu sinceritate. Dar mi-ați putea face un mare serviciu dacă m-ați duce puțin mai aproape.

– Spuneți-mi unde mergeți, insistă el.

– În Grăcia, zise ea.

Portiera se deschisese fără să fie atinsă.

– E în direcția mea, spuse el. Urcăți!

În interiorul mirosind a medicamente ținute la rece, ploaia se prefăcu într-un incident ireal, orașul își schimbă culoarea și ea se simți într-o lume străină și fericită, unde totul era hotărât dinainte. Șoferul își croia drum prin harababura traficului cu o fluentă ce părea magică. Maria dos Prazeres era intimidată, nu numai de propria mizerie, ci și de cea a cățelușului nenorocit care dormea la ea în poală.

– Asta-i un transatlantic, zise, fiindcă simțea că trebuie să spună ceva demn. N-am văzut niciodată așa ceva, nici măcar în vise.

– De fapt, singurul cusur pe care-l are e că nu-i al meu, spuse el, într-o catalană greoaie, și după o pauză, adaugă în spaniolă: Salariul pe toată viața nu mi-ar ajunge să-l cumpăr.

– Îmi închipui, suspină ea.

Îl cercetă cu coada ochiului, în lumina verde ce-i bătea în față de la tabloul de comandă, și văzu că era aproape un adolescent, cu părul creț și scurt și cu un profil demn de o medalie romană. Se gîndi că nu e frumos, dar că are un farmec deosebit, că îi venea foarte bine haina de piele uzată și că maică-sa trebuia să fie foarte fericită cînd îl auzea întorcîndu-se acasă. Numai datorită mîinilor lui de țaran se putea crede că, într-adevăr, nu era el proprietarul automobilului.

Nu mai vorbiră tot drumul, dar Maria dos Prazeres se simți și ea cercetată cu coada ochiului, în mai multe rînduri, și o dată în plus regretă că mai e în viață la vîrsta ei. Se simți urîță și vrednică de milă, cu basmaua de bucătărie pe care și-o pusese strîmb pe cap, cînd începuse să plouă, și cu pardesiul jalnic de toamnă pe care nu i-a trecut prin minte să-l schimbe, căci stătea cu gîndul la moarte.

Cînd ajunseră în cartierul Grăcia, ploaia încetase, era noapte și luminile de pe stradă erau aprinse. Maria dos Prazeres îi indică șoferului s-o lase într-un colț aproape, dar el se strădui s-o ducă pînă în poarta casei și nu numai că așa făcu, dar se și opri lîngă bordură, ca să poată coborî fără să se ude. Ea lăsă jos cățelul, încercă să iasă din mașină cu toată demnitatea pe care i-o îngăduia trupul, dar cînd se întoarse să mulțumească, dădu peste o privire de bărbat care-i tăie răsufarea. Îl privi și ea o clipă, fără să înțeleagă prea bine cine ce anume aștepta, nici din partea cui, și atunci el o întrebă cu o voce hotărîtă:

– Urc și eu?

Maria dos Prazeres se simți umilită.

– Vă mulțumesc că m-ați adus, dar nu vă permit să vă bateți joc de mine.

– N-am nici un motiv să-mi bat joc de nimeni, spuse el în spaniolă cu o seriozitate categorică. Și cu atît mai puțin de o femeie ca dumneavoastră.

Maria dos Prazeres cunoscuse mulți bărbați ca acesta, salvase de la sinucidere pe mulți alții mai îndrăzneți ca acesta, dar niciodată în lunga ei viață nu i-a fost atît de frică să ia o hotărîre. Îl auzi insistînd fără cel mai mic semn de schimbare în glas:

– Urc și eu?

Ea se îndepărtă, fără să închidă ușa automobilului, și-i răspunse în spaniolă, ca să fie sigură că o să se facă înțeleasă.

– Faceți ce vreți.

Intră în vestibulul abia luminat de strălucirea piezișă a străzii și începu să urce prima porțiune de scări cu genunchi tremurători, sugrumată de o groază pe care ar fi crezut-o cu puțință numai în clipa morții. Când se opri în fața ușii de la mezanin, căutînd înfrigurată de neliniște cheile în buzunar, auzi cum se trîneau cele două uși ale automobilului în stradă. *Noi*, care o luase înainte, încercă să latre. „Taci“, îi porunci cu un glas șoptit, de agonie. Aproape imediat auzi primii pași pe treptele scării și se temu că o să-i crape inima în piept. Într-o fracțiune de secundă își cercetă încă o dată visul premonitoriu care-i schimbase viața vreme de trei ani și-și înțelese greșeala în tălmăcirea lui.

„Dumnezeule!“ își spuse, minunîndu-se. „Deci nu era moartea!“

Găsi în sfîrșit broasca, ascultînd pașii rari în întuneric, respirația tot mai puternică a cuiva care se apropia la fel de speriat ca ea în beznă și pricepu atunci că a meritat să aștepte atît amar de ani și să sufere atîta în întuneric, fie și numai pentru a trăi clipa aceea.

mai 1979

ȘAPTESPREZECE ENGLEZI OTRĂVIȚI

Primul lucru pe care îl remarcă doamna Prudencia Linero, cînd ajunse în portul din Napoli, a fost că avea același miros ca portul din Riohacha. N-a spus nimănui, de bună seamă, căci n-ar fi înțeles-o nimeni de pe transatlanticul acela senil, înțesat de italieni din Buenos Aires, care se întorceau în patrie pentru prima oară după război, dar oricum se simți mai puțin singură, mai puțin speriată și distantă la cei șaptezeci și doi de ani pe care îi avea și după optsprezece zile de mare agitată ce-o despărteau de lume și de casa ei.

Din zorii zilei se văzuseră luminile de pe uscat. Pasagerii se sculară mai devreme ca de obicei, îmbrăcați în haine noi și cu inima strînsă de nesiguranța debarcării, astfel încît cea ultimă duminică la bord păru a fi singura adevărată din toată călătoria. Doamna Prudencia Linero a fost printre foarte puținele persoane care au asistat la liturghie. Spre deosebire de zilele de dinainte, cînd mergea pe vapor îmbrăcată pe jumătate în doliu, își pusese pentru debarcare o tunică de culoare cafenie, din pînză grosolană, cu cordonul ordinului Sfîntului Francisc la mijloc, și niște sandale de piele neprelucrată care, numai pentru că erau prea noi, nu păreau de pelerin. Era o plată anticipată: promisese Domnului să poarte veșmîntul acesta pînă la călcîie, dacă-i dăruia grația de a se duce la Roma să-l vadă pe Suveranul Pontif, și socotea că grația îi fusese

dăruită deja. La sfârșitul slujbei, aprinse o lumânare Sfântului Duh, pentru curajul pe care i-l insuflase de a îndura furtunile Caraibilor, și făcu o rugăciune pentru fiecare dintre cei nouă copii și paisprezece nepoți, care în momentul acela o visau în noaptea bătută de vînt din Riohacha.

Cînd urcă pe punte după micul dejun, viața de pe vapor se schimbă. Bagajele erau îngrămădite în salonul de dans, printre tot felul de obiecte pentru turiști cumpărate de italieni din târgurile magice din Antile, și pe teigheaua de la barul din sala de mese stătea o maimuță din Pernambuco într-o cușcă de fier dantelat. Era o dimineată strălucitoare de început de august. O duminică exemplară din verile acelea de după război, în care lumina se arăta ca o revelație în fiecare zi, iar vaporul uriaș se mișca foarte încet, cu gîfiieli de om bolnav, pe o pînză de apă diafană. Fortăreața tenebroasă a ducilor de Anjou abia dacă începea să se zărească la orizont, dar pasagerii îngrămădiți la bord credeau că recunosc locurile familiare și le tot arătau, fără să le vadă în mod sigur, strigînd de bucurie în dialecte meridionale. Doamna Prudencia Linero, care-și făcuse atîția prieteni la bord și avusese grijă de copii în vreme ce părinții lor dansau, ba chiar îi cususe un nasture la veston secundului, îi găsi deodată străini și diferiți. Spiritul social și căldura ome-nească, care-i îngăduiseră să supraviețuiască primelor nostalgii în toropeala de la tropice, dispăruseră. Iubirile eterne din largul mării se sfîrșeau cînd se vedea portul. Doamna Prudencia Linero, care nu cunoștea natura volubilă a italienilor, crezu că răul nu se afla în sufletele celorlalți, ci în al ei, căci ea era singura care venea în mulțimea aceea care se întorcea. „Așa trebuie să fie toate călătoriile“, se gîndi, simțind pentru prima dată în viață o strîngere de inimă din pricină că era străină de locurile acelea, în vreme ce contempla de pe punte vestigiile atîtor lumi apuse pe fundul apei. Pe neașteptate, o față foarte frumoasă care stătea lîngă ea o sperie cu un țipăt de groază:

– *Mamma mia*, spuse, arătînd în jos. Uitați-vă acolo!

Era un înecat. Doamna Prudencia Linero îl văzu plutind descumpănit cu fața în sus; era un bărbat matur și cu chelie, cu o rară prestanță naturală, iar ochii săi deschiși și veseli aveau aceeași culoare ca a cerului în zori. Purta un costum de ceremonie cu vestă de brocart, ghete de lac și cu o gardenie proaspătă la rever. În mîna dreaptă ținea un pachetel cubic, învelit în hîrtie de cadouri, și degetele ca de fier livid erau înțepenite pe panglica șnurului, singurul lucru de care putuse să se agațe în clipa morții.

– Trebuie să fi căzut de la o nuntă, spuse un ofițer de pe vapor. Se întîmplă adesea în timpul verii în apele astea.

A fost o viziune instantanee, căci tocmai atunci intrau în golf și alte motive mai puțin lugubre au atras atenția pasagerilor. Însă doamna Prudencia Linero rămase cu gîndul la cel înecat, la sărmanul înecat, a cărui redingotă își ondula pulpanele în dîra lăsată de vapor.

Îndată ce intră în golf, un remorcher decrepit ieși în întîmpinarea vaporului și-l călăuzi „de căpăstru“ printre numeroasele nave militare distruse în timpul războiului. Apa se prefăcea în ulei pe măsură ce vasul își croia drum printre epavele ruginite, iar căldura deveni și mai copleșitoare decît cea din Riohacha la două după-amiaza. De partea cealaltă a cheiului, strălucitor în soarele de la ora unsprezece, se ivi brusc orașul întreg, cu palatele-i himerice și cu vechile barăci peștrițe îngrămădite pe coline. De pe fundul răscolit al apei se stîrni atunci o duhoare de neîndurat, pe care doamna Prudencia Linero o asemănă cu izul de raci putreziți din curtea casei sale.

Cît dură manevra, pasagerii își recunoscuseră rudele în iureșul de pe chei, cu gesturi nestăpînite de bucurie. Majoritatea erau matroane tomnatice, cu piepturi impozante, sufocate în hainele lor de doliu, cu copiii cei mai frumoși și mai numeroși de pe pămînt și cu soți scunzi și harnici, din soiul acela nemuritor al celor care citesc ziarul abia după soțiile lor și se îmbracă în haine scortoase de conțopist, în ciuda căldurii.

În toiul vacarmului aceuia de bălci, un bărbat foarte bătrîn, cu un aer neconsolat, într-o haină de cerșetor, scotea cu amîndouă mîinile din buzunare nenumărați puișori. Într-o clipă aceștia umplură cheiul, privind înnebuniți în toate părțile, și numai fiindcă erau rodul magiei mulți dintre ei continuau să fugă teferi, după ce fuseseră călcați în picioare de mulțimea străină de miracol. Magicianul își pusese pălăria pe pămînt, dar nimeni de la bord nu-i aruncă vreun bănuț de pomană.

Fascinată de spectacolul minunat care părea să fi fost dat în cinstea ei, căci numai ea se bucura privindu-l, doamna Prudencia Linero nu-și dădu seama în ce moment fusese întinsă pasarela și o avalanșă omenească năvăli pe vapor cu strigătele și elanul unui atac de pirăți. Năucită de veselie și de izul de ceapă stricată specific atîtor familii pe timp de vară, izbită de echipele de hamali care-și disputau cu lovături bagaje, se simți amenințată de aceeași moarte fără glorie ca puișorii de pe chei. Se așeză atunci pe cufărul ei de lemn cu colțare de alamă vopsită și rămase nemișcată, începînd un șir nesfîrșit de rugăciuni împotriva ispitelor și primejdiilor de pe meleagurile necredincioșilor. Acolo o găsi secundul cînd cataclismul încetă și nu mai rămăsese nimeni în afară de ea în salonul eliberat.

– Nimeni nu trebuie să mai fie aici la ora asta, îi spuse cu oarecare amabilitate. Pot să vă ajut cu ceva?

– Trebuie să-l aștept pe consul, zise ea.

Într-adevăr, așa era. Cu două zile înainte de a ridica ancora, fiul ei cel mare îi trimisese o telegramă consulului de la Napoli, cu care era prieten, ca să-l roage s-o aștepte în port și s-o ajute cu toate formalitățile necesare pentru a merge mai departe la Roma. Îi indicase numele vaporului și ora sosirii și, pe deasupra, îi spusese că putea s-o recunoască după rasa ordinului Sfîntului Francisc, pe care și-o va pune la debarcare. Ea se arătă atît de strictă în privința acestor reguli, încît secundul îi permise să mai aștepte puțin, chiar dacă avea să fie în curînd ora cînd echipajul mîncă de prînz și puseseră deja

scaunele pe mese și acum spălau puntea cu găleți de apă. În mai multe rînduri au fost nevoiți să mute cufărul ca să nu-l ude, dar ea își schimba locul netulburată, fără să-și întrerupă rugăciunile, pînă cînd o scoaseră și din sălile de distracții, ajungînd să stea în bătaia soarelui printre bărcile de salvare. Acolo dădu iar peste secundul vasului, puțin înainte de ora două, sufocîndu-se transpirată în costumul de scafandru al penitenței sale și făcînd rugăciuni fără speranță, căci era îngrozită și tristă și-și înfrîna cu greu dorința de a plînge.

– Zadarnic vă tot rugați, spuse secundul, fără amabilitatea de prima oară. Pînă și Dumnezeu pleacă în vacanță în august.

Se apucă să-i explice că jumătate din Italia era la plajă la ora aceea, mai ales duminică. Poate că totuși consulul nu era în vacanță, datorită naturii funcției lui, dar precis că nu se va mai duce la birou decît luni. Singurul lucru rezonabil era să meargă la un hotel, să se odihnească liniștită la noapte, iar mîine să telefoneze la consulat, al cărui număr era cu siguranță în cartea de telefon. Așa încît doamna Prudencia Linero a fost nevoită să se mulțumească doar cu vorbele astea, iar secundul o ajută cu formalitățile de imigrare și cu cele vamale, și apoi să schimbe niște bani și o urcă într-un taxi cu indicația hazardată: s-o ducă la un hotel cuviincios.

Taxiul decrepit, cu reminiscențe de dric, înainta hurducîndu-se pe străzile pustii. Doamna Prudencia Linero crezu o clipă că șoferul și ea erau singurele ființe vii într-un oraș de fantome atîrnate pe sîrmă în mijlocul străzii, dar își mai zise că un om care vorbea așa de mult și cu atîta pasiune nu putea să aibă timp pentru a-i face rău unei biete femei singure, care înfruntase primejdiile oceanului ca să-l vadă pe Papă.

La capătul labirintului de străzi, se vedea din nou marea. Taxiul mergea mai departe, hurducîndu-se, de-a lungul unei plaje arzătoare și singuratice, unde se aflau numeroase hoteluri micuțe în culori vii. Dar nu se opri la nici unul dintre ele, ci se duse drept la cel mai puțin arătos, situat într-o grădină publică

plină de palmieri mari și de bănci verzi. Șoferul puse cufărul pe trotuarul umbrit și, văzînd șovăiala doamnei Prudencia Linero, o asigură că acela era hotelul cel mai cuviincios din Napoli.

Un hamal frumos și amabil își puse cufărul pe umăr și se ocupă de ea. O conduse pînă la ascensorul cu plasă de sîrmă, improvizat în golul scării, și începu să cînte o arie din Puccini, în gura mare și cu o hotărîre alarmantă. Era o clădire vetustă, restaurată, cu nouă etaje, fiecare fiind un hotel diferit. Doamna Prudencia Linero se simți brusc cufundată într-o clipă halucinantă, vîrîtă într-un coteț de găini care urca foarte încet prin mijlocul unei scări de marmură răsunătoare, și surprindea lumea la ea acasă, în situațiile cele mai intime, cu izmene rupte și rîgîieli acre. La etajul trei ascensorul se opri cu o zguduire și hamalul încetă să mai cînte, deschise ușa cu romburi pliabile și-i arătă doamnei Prudencia Linero, cu o plecăciune galantă, că se afla la ea acasă.

Văzu un adolescent slab în spatele unei tejghele de lemn cu incrustații de sticlă colorată, într-un vestibul cu plante care țin umbră, în oale de aramă. Îl plăcu imediat pentru că avea aceleași bucle de serafim ca nepoțelul ei cel mai mic. Îi plăcu numele hotelului, cu literele gravate pe o placă de bronz, îi plăcu mirosul de fenol, ferigile atîrnate, liniștea, florile de crin aurite de pe tapetul peretilor. Apoi făcu un pas în afara ascensorului și i se strînse inima. Un grup de turiști englezi, în pantaloni scurți și cu sandale de plajă, moțăiau într-un lung șir de fotolii de așteptare. Erau șaptesprezece și stăteau jos într-o ordine simetrică, de parcă ar fi fost unul singur repetat de mai multe ori într-o galerie de oglinzi. Doamna Prudencia Linero îi văzu fără să-i deosebească, dintr-o singură privire, și tot ce o impresionează fu lungul șir de genunchi trandafirii, care păreau bucăți de carne de porc atîrnate în cîrliche la o măcelărie. Nu mai făcu nici un pas către tejghea, ci se dădu înapoi speriată și intră din nou în ascensor.

– Să mergem la alt etaj, zise.

– Ăsta-i singurul care are sală de mese, *signora*, spuse hamalul.

– Nu contează, spuse ea.

Hamalul făcu un gest de încuviințare, închise ușa ascensorului și cîntă fragmentul care lipsea din arie pînă la hotelul de la etajul cinci. Acolo totul părea mai puțin strict, proprietăreasa era o matroană primăvăritică, vorbind o spaniolă fluentă, iar în fotoliile din hol nu-și făcea nimeni siesta. Nu exista sală de mese, într-adevăr, dar hotelul avea o înțelegere cu o bodegă din apropiere ca să-i servească clienții la un preț special.

Așa încît doamna Prudencia Linero hotărî să rămînă o noapte, convinsă deopotrivă de elocvența și de simpatia proprietăresei, ca și de ușurarea că nu există nici un englez cu genunchii trandafirii dormind în hol.

Dormitorul avea jaluzelele trase la două după-amiaza, iar penumbra păstra răcoarea și liniștea unei dumbrăvi ascunse, fiind tocmai bun ca să poată plînge. Nu rămase bine singură, că și trase cele două zăvoare și se duse să urineze pentru prima dată de dimineată, anevoie și cu un firicel subțire, ceea ce-i permise să-și recapete identitatea pierdută în timpul călătoriei. Apoi își scoase sandalele și cordonul de la rasă și se întinse pe partea stîngă, pe patul dublu prea lat și prea mare pentru ea, și dădu drumul altui izvor al lacrimilor ei întîrziate.

Nu numai că era pentru prima oară cînd pleca din Riohacha, dar era și una dintre puținele dați în care ieșise din casă după ce copiii se căsătoriseră și plecaseră, iar ea rămăsese singură cu două indience desculțe, îngrijind trupul fără suflet al soțului ei. Își prăpădi jumătate din viață în dormitor, în fața rămășițelor singurului bărbat pe care îl iubise și care stătuse în letargie vreme de aproape treizeci de ani, întins pe patul iubirii lor din tinerețe, pe o saltea din piei de ied.

În octombrie anul trecut, bolnavul deschise ochii într-o tresărire subită de luciditate, îi recunoscu pe toți ai lui și ceru să fie chemat un fotograf. Îl aduseră pe bătrînul din parc, cu uriașu-i aparat cu burduf, manivelă neagră și cu placă de

magneziu pentru pozele făcute în casă. Bolnavul însuși conduse fotografiatul. „Una pentru Prudencia, pentru dragostea și fericirea pe care mi le-a dăruit în viață“, spuse. Făcură poza cu prima străfulgerare de magneziu. „Acum încă două pentru fiicele mele adorabile, Prudencia și Natalia“, spuse. Le făcură și pe acestea. „Alte două pentru băieții mei, care sînt o pildă a familiei prin iubirea și judecata lor chibzuită“, spuse. Și tot așa pînă se termină hîrtia, iar fotografia a fost nevoit să se ducă acasă ca să se aprovizioneze. La patru după-amiaza, cînd nu mai puteai respira în dormitor din cauza fumului de magneziu și a iureșului rudelor, prietenilor și cunoștilor, care veniră să-și primească fiecare copia portretului lui, invalidul începu să-și piardă cunoștința, stînd în pat, și se despărți treptat de toți, făcînd cu mîna semne de adio, parcă dispărînd de pe lume pe puntea cu balustradă a unui vapor.

Moartea lui n-a însemnat pentru văduvă alinarea așteptată de toți. Dimpotrivă, a fost atît de îndurerată, că toți copiii ei se adunară s-o întrebe cum ar putea s-o consoleze, iar ea le-a răspuns că nu voia nimic altceva decît să se ducă la Roma să-l cunoască pe Papă.

– Mă duc singură și cu rasa Sfîntului Francisc, îi anunță. E un legămînt.

Singurul lucru plăcut care i-a rămas din anii aceia de veghe a fost desfătarea de a plînge. Pe vapor, cît a trebuit să împartă cabina cu două călugărițe clarise, care rămaseră la Marsilia, zăbovea la baie ca să plîngă fără a fi văzută. Astfel, camera de la hotelul din Napoli a fost singurul loc potrivit pentru a plînge după pofta inimii, de cînd plecase de la Riohacha. Și ar fi plîns pînă a doua zi cînd pleca trenul spre Roma, dacă proprietărea nu i-ar fi bătut în ușă la ora șapte s-o anunțe că o să rămînă nemîncată, dacă nu ajungea la timp la bodegă.

Omul de la hotel o însoți. O briză răcoroasă prinse să adie dinspre mare și pe plajă tot mai stăteau cîțiva amatori de scăldat, sub soarele palid de la ora șapte. Doamna Prudencia

Linero îl urmă pe omul de la hotel pe coclauri, pe niște străduțe povîrnite și înguste, care abia începeau să se trezească din siesta de duminică, și se pomeni brusc sub o boltă umbroasă, unde pe mesele cu fețe în pătrățele roșii se aflau borcane de murături, pe post de vase, cu flori de hîrtie. Singurii comeseni la ora aceea, atît de devreme, erau chiar chelnerii și un preot foarte sărman care mîncă ceapă cu pîine, retras într-un colț. Cînd intră, simți ațintită asupra-i privirea tuturor, din pricina rasei cafenii, dar nu se tulbură, căci era conștientă că ridicolul făcea parte din penitență. Chelnerița, în schimb, îi stîrni un dram de milă, fiindcă era blondă și frumoasă și vorbea ca și cum ar fi cîntat, iar ea se gîndi că o duceau de bună seamă tare greu în Italia după război, dacă o fată ca aceea trebuia să servească într-o bodegă. Se simți însă mai bine în atmosfera bolții de viță în floare și aroma de mîncare cu foi de dafin de la bucătărie îi stîrni foamea amînată de neliniștea din timpul zilei. Pentru prima oară de mai multă vreme nu avea chef să plîngă.

Totuși, nu putu mîncă relaxată. În parte, fiindcă i-a fost greu să se înțeleagă cu chelnerița cea blondă, cu toate că era simpatcă și răbdătoare, și, în parte, pentru că singura carne pe care o aveau era a unor păsărele cîntătoare, din acelea pe care le creșteau în colivii prin casele din Riohacha. Preotul care mîncă în colț și care ajunsese să le slujească drept tîlmaci, se strădui s-o facă să înțeleagă că lipsurile războiului nu se sfîrșiseră în Europa și că trebuiau să considere o adevărată minune că aveau măcar păsărelele de pădure ca hrană. Însă ea refuză.

– Pentru mine, spuse, ar fi ca și cum mi-aș mîncă un copil.

Așa încît a fost nevoie să se mulțumească doar cu o supă cu fidea, o mîncare de dovlecei fierți cu niște felii de slănină rîncedă și cu o bucată de pîine ce părea de marmură. Pe cînd mîncă, preotul veni s-o roage fierbinte să-l invite la o ceașcă de cafea și se așeză lîngă ea. Era iugoslav, dar fusese misionar în Bolivia, și vorbea o spaniolă greoaie, dar expresivă. Doamna Prudencia Linero i se păru un om de rînd și fără cea mai mică

urmă de indulgență, observînd că avea niște mîini vrednice de dispreț, cu unghiile rupte și murdare, și un iz de ceapă atît de persistent, că părea mai curînd un atribut al făpturii lui. Dar, la urma urmei, îl sluja pe Domnul și era o plăcere nouă să găsească pe cineva cu care să se înțeleagă, fiind atît de departe de casă.

Stătură de vorbă pe îndelete, străini de rumoarea adîncă de staul care-i înconjură pe măsură ce clienții ocupau celelalte mese. Doamna Prudencia Linero își făcuse deja o părere de ne-strămutat despre Italia: nu-i plăcea. Și nu pentru că oamenii ar fi fost cam exagerați, ceea ce oricum conta mult, și nici fiindcă mîncau păsări, ceea ce era prea de tot, ci din cauza felului nepăsător de a-i lăsa pe înecați în derivă.

Preotul, care pe lîngă cafea ceru să i se aducă pe socoteala ei și un păhărel de *grappa*, încercă s-o facă să vadă cît de superficială îi era părerea. Căci în timpul războiului se stabilise un serviciu foarte eficace pentru a recupera, identifica și înmormînta în pămînt sfințit nenumărații înecați care apăreau în zori, plutind în golful din Napoli.

– De veacuri, conchise preotul, italienii și-au dat seama că nu există decît o viață și încearcă s-o trăiască așa cum pot mai bine. Asta i-a făcut calculați și volubili, dar i-a și vindecat de cruzime.

– Nici măcar n-au oprit vaporul, spuse ea.

– Și nu pot decît să anunțe prin radio autoritățile portului, spuse preotul. La ora asta trebuie să-l fi scos deja și să-l fi înmormîntat în numele Domnului.

Discuția le schimbă dispoziția amîndurora. Doamna Prudencia Linero terminase de mîncat și numai atunci își dădu seama că toate mesele erau ocupate. La cele mai apropiate stăteau turiști aproape goi și, printre ei, cîteva perechi de îndrăgostiți care se sărutau în loc să mănînce. La mesele din fund, aproape de tejghea, stătea lumea din cartier, jucînd zaruri și bînd un vin fără culoare. Doamna Prudencia Linero înțelese că avea un singur motiv pentru care se afla în țara aceea de nedorit.

– Credeți că-i foarte greu să-l văd pe Papă? întrebă.

Preotul îi răspunse că nimic nu era mai ușor vara. Papa era în vacanță la Castelgandolfo, iar miercurea după-amiaza primea în audiență colectivă pelerinii din lumea întreagă. Intrarea era foarte ieftină: douăzeci de lire.

– Și cît ia ca să spovedească pe cineva? întrebă ea.

– Sfîntul Părinte nu spovedește pe nimeni, răspunse preotul cam scandalizat, numai pe regi, bineînțeles.

– Nu văd de ce i-ar refuza favoarea aceasta unei biete femei venite de atît de departe, spuse ea.

– Chiar și unii regi, cît au fost ei de regi, au murit așteptînd, zise preotul. Dar spuneți-mi: trebuie să fie un păcat îngrozitor dacă ați făcut dumneavoastră singură o astfel de călătorie numai pentru a i-l mărturisi Sfîntului Părinte.

Doamna Prudencia Linero se gîndi o secundă și preotul o văzu zîmbind pentru prima oară.

– *Ave Maria Purísima!* spuse. Mi-ar fi de ajuns să-l văd. Și adăugă cu un suspin ce păru să-i iasă din suflet: A fost visul vieții mele!

De fapt, era mai departe supărată și tristă și nu voia decît să plece imediat, nu numai din locul acela, ci și din Italia. Preotul se gîndi, probabil, că de la nebuna aceea nu mai scotea nimic, așa încît îi ură mult noroc și se duse la altă masă ca să ceară de pomană o cafea.

Cînd plecă de la bodegă, doamna Prudencia Linero găsi orașul schimbat. O surprinse lumina soarelui la nouă seara și o sperie mulțimea stridentă care năvălise pe străzi alinată de briză. Nu se putea trăi cu păcăniturile atîtor motociclete înnebunite. Le conduceau bărbați fără cămașă, ducîndu-și în spate nevestele frumoase, care le înlănțuiau mijlocul, și-și croiau drum în salturi, șerpuiind printre porcii atîrnați și mesele cu pepene verde.

Atmosfera era sărbătorească, dar doamnei Prudencia Linero îi păru dezastruoasă. Se rătăci. Se pomeni pe neașteptate pe o

stradă dubioasă, cu femei taciturne, stînd în poarta caselor lor, toate la fel, ale căror lumini roșii și intermitente îi stîrniră o înfiorare de groază. Un bărbat bine îmbrăcat, cu un inel de aur masiv și un diamant la cravată, o urmări mai multe străzi, spunîndu-i ceva în italiană, apoi în engleză și în franceză. Fiindcă nu obținu nici un răspuns, îi arătă o carte poștală dintr-un pachet pe care-l scoase din buzunar, iar ei i-a fost de ajuns o singură privire pentru a simți că străbătea iadul.

Fugi înspăimîntată și la capătul străzii întîlni iar întinderea de apă crepusculară, cu același iz de fructe de mare stătute al portului din Riohacha, și inima îi veni la loc. Recunosc hotelurile colorate în dreptul plajei pustii, taxiurile funebre, diamantul celei dintîi stele pe cerul imens. În fundul golfului, singuratic la chei, recunosc vaporul cu care sosise, uriaș și cu punțile luminate, și-și dădu seama că nu mai avea nici o legătură cu viața ei. Acolo făcu la stînga, dar n-a mai putut înainta din pricina unei mulțimi de curioși ținuți la distanță de o patrulă de carabinieri. Un șir de ambulanțe așteptau cu ușile deschise în fața clădirii în care se afla hotelul ei. Aplecată peste umărul unuia dintre curioși, doamna Prudencia Linero îi revăzu atunci pe turiștii englezi. Îi scoteau pe targă, unul după altul, și toți erau nemișcați și demni, și păreau mai departe unul și același, repetat de mai multe ori, cu costumul pus pentru cină: pantaloni de lînă, cravată în dungi diagonale și haină de culoare închisă cu emblema de la Trinity College brodată pe buzunarul de la piept. Vecinii iviți pe la balcoane și curioșii blocați în stradă îi numărau în cor, ca pe un stadion, pe măsură ce îi scoteau. Erau șaptesprezece. Îi urcară în ambulanțe, doi cîte doi, și îi duseră cu zgomot de sirene de război.

Năucită de atîtea pricini de stupoare, doamna Prudencia Linero urcă în ascensorul înțesat de clienții de la alte hoteluri care vorbeau limbi de neînțeles. Coborîră treptat pe la toate etajele, în afară de al treilea, care era deschis și luminat, dar nu era nimeni la teighea și nici în fotoliile din hol, unde văzuse

genunchii trandafirii ai celor șaptesprezece englezi adormiți. Proprietăreasa de la etajul cinci comenta dezastrul, cuprinsă de o exaltare nestăpînită:

– Au murit cu toții, îi spuse doamnei Prudencia Linero în spaniolă. S-au otrăvit cu supa de stridii de la cină. Stridii în august, închipuiți-vă!

Îi dădu cheia de la cameră, fără să-i mai acorde atenție, pe cînd le spunea altor clienți în dialectul lor: „Cum aici nu există sală de mese, toți cei care se culcă se scoală teferi în zori!“ Din nou cu nodul de lacrimi în gît, doamna Prudencia Linero trase zăvoarele camerei. Apoi fixă ușa cu măsuta de scris și cu fotoliul, iar la sfîrșit puse cufărul ca baricadă de netrecut împotriva groazei inspirate de țara aceea unde se întîmplau atîtea lucruri în același timp. Apoi își puse cămașa de noapte de văduvă, se întinse cu fața în sus pe pat și făcu șaptesprezece rugăciuni pentru veșnica odihnă a sufletelor celor șaptesprezece englezi otrăviți.

aprilie 1980

TRAMONTANA

L-am văzut o singură dată la *Boccacio*, cabaretul la modă din Barcelona, cu câteva ceasuri înaintea morții lui îngrozitoare. Era încolțit de un grup de tineri suedezi care încercau să-l ia cu ei, la două noaptea, să termine petrecerea la Cadaqués. Erau unsprezece și cu greu îi puteai deosebi, fiindcă băieții și fetele păreau toți la fel: frumoși, cu șolduri înguste și plete lungi, aurii. El nu avea probabil mai mult de douăzeci de ani. Avea capul acoperit cu bucle lucioase, pielea măslinie și netedă a antilienilor deprinși de mămica să meargă pe la umbră și o privire arabă menită parcă să le înnebunească pe suedeze, ba poate chiar și pe unii suedezi. Îl așezară pe tejgheaua barului ca pe o păpușă de ventriloc și-i cântau șlagăre moderne în ritmul bătăilor din palme, ca să-l convingă să vină cu ei. El, îngrozit, le explica motivele. Cineva interveni spunând în gura mare să-l lase în pace, dar unul dintre suedezi îl înfruntă, prăpădindu-se de râs:

– E al nostru, strigă. L-am găsit la lada de gunoi.

Eu intrasem de puțină vreme cu un grup de prieteni, după ultimul concert al lui David Oistrach la *Palau de la Música*, și neîncrederea suedezilor m-a făcut să mă înfior. Căci motivele băiatului erau sacre. Stătuse la Cadaqués pînă vara trecută, unde fusese angajat să cînte melodii din Antile într-un bar la modă, pînă cînd l-a gonit tramontana. Izbuti să fugă a doua

zi, hotărît să nu mai revină nicicînd, cu tramontana sau fără ea, încredințat că, dacă s-ar întoarce vreodată, l-ar aștepta moartea. Era o credință antiliană ce nu putea fi înțeleasă de o bandă de nordici raționaliști, înflăcărați de vară și de vinurile tari catalane de pe atunci, care făceau să încolțească în cuget gînduri smintite.

Eu îl înțelegeam ca nimeni altcineva. Cadaqués era unul dintre satele cele mai frumoase de pe Costa Brava și, totodată, cel mai bine păstrat. Aceasta se datora în parte faptului că șoseaua de acces era un fel de cornișă strîmtă și întortocheată pe marginea unei prăpăstii fără fund, pe unde, ca să conduci cu peste cincizeci de kilometri la oră, trebuia să fii bărbat, nu glumă. Casele erau veșnic albe și scunde, în stilul tradițional al satelor de pescari de pe coasta Mediteranei. Cele noi erau construite de arhitecți renumiți care respectaseră armonia originală. Vara, cînd căldura părea a veni din deșerturile africane de peste drum, Cadaqués se prefăcea într-un Babel infernal, cu turiști din toată Europa, care vreme de trei luni își disputau paradisul celor din partea locului și al străinilor care avuseseră norocul să-și cumpere o casă la un preț bun cînd încă mai era cu putință. Totuși, primăvara și toamna, adică în perioadele cînd Cadaqués era cel mai adecvat, nimeni nu înceta să se gîndească plin de teamă la tramontana, un vînt de uscat neîndurător și tenace care, după cum cred localnicii și unii scriitori pățiți, aducea cu sine germeii nebuliei.

Acum vreo cincisprezece ani, eu eram unul dintre vizitatorii stăruitori ai satului, pînă cînd tramontana a intervenit în viețile noastre. Am simțit-o înainte de a se apropia, într-o duminică după-amiaza, copleșit de presimțirea inexplicabilă că avea să se îndeplinească ceva. M-am simțit vlăguit și trist fără motiv și-am avut impresia că băieții mei, care pe atunci nu împliniseră încă zece ani, mă urmăreau prin casă cu priviri ostile. La puțină vreme intra portarul cu lădița de scule și niște

frînghie marinărească, să fixeze ușile și ferestrele, și n-a fost surprins de starea mea de apatie.

– E tramontana, îmi spuse. În mai puțin de un ceas o să fie aici.

Era un fost lup de mare, foarte bătrîn, care mai păstra de pe cînd era în serviciu haina impermeabilă, șapca și pipa, și avea pielea arsă de toată sarea de pe lume. În orele-i de răgaz, juca popice cu veteranii unor războaie pierdute și bea cîte ceva cu turiștii prin cîrciumile de pe plajă, fiindcă avea darul de a se face înțeles în orice limbă cu catalana-i de tunar. Se fălea c-ar cunoaște toate porturile planetei, dar nici un oraș de pe uscat. „Nici Parisul din Franța, cu toate că-i Parisul“, spunea. Căci n-avea încredere în nici un vehicul în afara celor de pe mare.

În ultimii ani îmbătrînise pe neașteptate și nu prea mai ieșise din casă. Își petrecea mai tot timpul în bîrlogu-i de portar, de unul singur, cum trăise mereu. Își pregătea cu mîna lui mîncarea, într-o cratiță pe un reșou, iar acestea-i erau de ajuns ca să ne răsfețe pe toți cu minunățiile bucătăriei sale fără cusur. De cum se făcea ziua se ocupa de chiriași, luînd apartamentele la rînd, și era unul dintre oamenii cei mai serviabili pe care i-am cunoscut, cu acea generozitate spontană și duioșie reținută a catalanilor. Vorbea puțin, dar într-un fel direct și chibzuit. Cînd nu mai avea nimic de făcut, își petrecea ore în șir completînd formulare de pronosport pe care numai arareori le trimitea.

În ziua aceea, în vreme ce fixa uși și ferestre ca să preîntîmpine dezastrul, ne vorbi de tramontana ca despre o femeie înfricoșătoare, dar fără de care viața i-ar fi fost lipsită de sens. M-a mirat că un om al mării cîntea astfel un vînt de uscat.

– Păi asta-i mai vechi, spuse.

Lăsa impresia că pentru el anul nu era împărțit în zile și luni, ci în perioadele cînd bătea tramontana. „Anul trecut, cam la trei zile după a doua tramontană, am avut o criză de stomac“, îmi spusese odată. Așa se explica poate convingerea lui că fiecare tramontană te îmbătrînea cu cîtiva ani. Obsesia-i era atît de mare,

că ne-a insuflat dorința tulburătoare de a cunoaște acest vînt și-l așteptam așa cum aștepți o vizită fatală și fascinantă.

N-am avut mult de așteptat. Abia plecă portarul, că se auzi un șuierat ce devenea tot mai pătrunzător și puternic, ca să se topească apoi într-un zgomot asurzitor de cutremur. Atunci se dezlănțui vîntul. Mai întîi în rafale, la răstimpuri tot mai dese, pînă cînd una nu mai conteni, stăruind fără răgaz, cu o tărie și o sălbăcie care avea ceva supranatural. Apartamentul nostru, spre deosebire de cum se obișnuiește în Antile, dădea spre munte, poate din pricina gustului ciudat al catalanilor neoași care iubesc marea, dar fără s-o vadă. Așa încît vîntul ne bătea în față și amenința să smulgă frînghiile de la ferestre.

Cel mai tare m-a impresionat vremea, care continua să fie de o frumusețe neasemuită, cu un soare de aur și cerul limpede. Într-atît, încît m-am hotărît să ies în stradă cu copiii să vedem cum era marea. În definitiv, ei crescuseră printre cutremurele din Mexic și uraganele din Marea Caraibilor, și un vînt mai mult sau mai puțin nu ni s-a părut ceva care să ne poată tulbura. Ne-am strecurat pe vîrfuri, pe dinaintea bîrlogului portarului, și-l zărirăm înmărmurit în fața unei farfurii de fasole cu cîrnați, contemplînd vîntul pe fereastră. Nu ne văzu ieșind.

Izbutirăm să facem cîtiva pași la adăpostul casei, însă cînd dădurăm colțul, am fost nevoiți să strîngem în brațe un stîlp ca să nu ne doboare furia vîntului. Stăturăm așa, admirînd marea neclintită și diafană în toiul cataclismului, pînă cînd portarul, ajutat de cîtiva vecini, dădu fuga să ne salveze. Numai atunci ne-am convins că singurul lucru cuminte era să rămînem închiși în casă pînă cînd o vrea Dumnezeu. Și nimeni n-avea pe atunci habar cînd se va întîmpla asta.

După două zile, aveam cu toții senzația că vîntul acela înspăimîntător nu era un fenomen teluric, ci un afront personal pe care cineva ni-l făcea dinadins numai nouă. Portarul ne vizita de mai multe ori pe zi, îngrijorat de starea noastră

de spirit, și ne aducea fructe de sezon și turtă dulce pentru copii. Marți, la prînz, ne desfătă cu piesa de rezistență a bucătăriei catalane, pregătită în cratiță: iepure cu melci. A fost un festin în toiul urgiei.

Miercuri, cînd n-a mai apărut nimic în afară de vînt, a fost ziua cea mai lungă din viața mea. Dar a fost, pesemne, ca un fel de negură dinaintea ivirii zorilor, pentru că după miezul nopții ne-am trezit toți deodată, copleșiți de o liniște absolută ce putea fi doar prevestitoare de moarte. Înspre munte nu se clintea nici o frunză în copaci. Astfel că am ieșit în stradă cînd încă nu era lumină în încăperea portarului și ne-am bucurat de cerul răsăritului cu toate stelele-i aprinse și de marea fosforescentă. Deși nu se făcuse încă ora cinci, mulți turiști savurau liniștea pe pietrele de pe plajă și velierele începeau să se pregătească după trei zile de penitență.

La plecare nu luaserăm aminte că la portar era beznă. Cînd ne-am întors însă acasă, văzduhul avea aceeași fosforescență ca marea, iar la el era tot întuneric. Uimit, am bătut de două ori și, cum nu răspundea, am împins ușa. Cred că-l văzură copiii înaintea mea și sloboziră un strigăt de groază. Bătrînul portar, cu insignele de navigator destoinic prinse pe reverul hainei marinărești, atîrna spînzurat de bîrna din mijloc, legănat de ultima suflare a tramontanei.

În plină convalescență și cu un sentiment de nostalgie anticipată, plecarăm din sat înainte de momentul prevăzut, cu hotărîrea nestrămutată de a nu ne mai întoarce niciodată. Turiștii ieșeau iar pe străzi și se auzea muzică în piața veteranilor, care abia mai aveau tragere de inimă să lovească popicele. Prin geamul prăfuit de la barul *Maritim* apucarăm să vedem cîtiva prieteni supraviețuitori, care-și începeau din nou viața în primăvara strălucitoare a tramontanei. Însă toate acestea aparțineau acum trecutului.

De aceea, în tristul revărsat de ziuă de la *Boccacio*, nimeni nu înțelegea mai bine ca mine teroarea cuiva care se împotriva

să se întoarcă la Cadaqués, fiind sigur că avea să moară. N-a fost totuși chip să-i fac să se răzgîndească pe suedezii, care, pînă la urmă, îl luară pe băiat cu forța, cu pretenția europeană de a aplica un remediu strașnic superstițiilor lui africane. Îl băgară într-o camionetă de bețivani, în timp ce el se zbătea dînd din picioare, în aplauzele și fluierăturile clienților împărțiți în două tabere, și-și începură lunga călătorie spre Cadaqués.

Dimineața mă trezi telefonul. Uitasem să trag perdelele cînd m-am întors de la chef și n-aveam habar cît putea fi ceasul, însă dormitorul era năpădit de strălucirea verii. Glasul tulburat de la telefon, pe care n-am fost în stare să-l recunosc pe dată, m-a deșteptat de-a binelea:

– Ți-amintești de băiatul pe care l-au dus azi-noapte la Cadaqués?

Nu mi-a trebuit să aud mai mult. Atîta doar că nu s-a întîmplat așa cum îmi imaginasem eu, ci într-un fel încă și mai tragic. Băiatul, îngrozit de fatalitatea întoarcerii, profită de o clipă de neatenție a suedezilor țicniți și se aruncă în prăpastie din camioneta în goană, încercînd astfel să scape de o moarte inevitabilă.

ianuarie 1982

VARA FERICITĂ A DOAMNEI FORBES

După-amiaza, întorcându-ne acasă, am dat peste un țipar de mare, un exemplar uriaș, ținut de gît pe pragul de sus al porții; era negru și fosforescent și părea vrăjitoria unui țigan, cu ochii încă vii și dinții ca ferăstrăul în fălcile larg căscate. Aveam pe atunci nouă ani și am simțit o spaimă atît de cumplită în fața acelei apariții de coșmar, că mi-a pierit graiul. Iar fratele meu, care era cu doi ani mai mic, aruncă tuburile de oxigen, măștile și aripioarele de înot, și o rupse la fugă cu un strigăt de groază. Doamna Forbes îl auzi de pe scara șerpuitoare de piatră, care se cățara pe stînci, de la debarcader pînă acasă, și ne ajunse din urmă gîfîind, lividă; i-a fost însă de ajuns să vadă animalul crucificat în poartă ca să înțeleagă pricina ororii noastre. Obişnuia să spună că atunci cînd doi copii sînt împreună, amîndoi sînt vinovați de ceea ce face fiecare în parte, așa că ne dojeni pentru strigătele fratelui meu, muștrîndu-ne apoi pentru lipsa noastră de stăpînire. Vorbi în germană, nu în engleză, cum prevedea contractul ei de guvernantă, poate fiindcă era și ea speriată, deși refuza să recunoască. Dar, îndată ce-și trase sufletul, se întoarse la engleza ei bolovănoasă și la obsesia pedagogică.

– Este o *muraena helena*, ne spuse, numită astfel pentru că a fost animal sacru la vechii greci.

Oreste, băiatul din partea locului care ne învăța să înotăm sub apă, se ivi pe neașteptate de după niște tufe de caperi. Avea masca de scafandru pe frunte, un slip minuscul și un brîu de piele cu șase cuțite, de forme și mărimi diferite, căci nu concepea alt mod de a vîna sub apă decît lupta corp la corp cu vietățile. Avea cam douăzeci de ani; petrecea mai multă vreme pe fundul mării decît pe uscat și el însuși părea un animal marin, cu trupul veșnic mînjit de ulei de motor. Cînd îl văzuse prima oară, doamna Forbes le spusese părinților mei că nu era cu putință să-ți imaginezi o făptură omenească mai frumoasă. Cu toate acestea, frumusețea nu-l punea la adăpost de severitate: a fost nevoit și el să înghită un perdaf în italiană pentru că atîrnase țiparul de mare în poartă, fără altă explicație posibilă decît intenția de a-i speria pe copii. Apoi doamna Forbes i-a poruncit să-l desprindă din cui cu tot respectul convenit unei creaturi legendare și ne-a trimis să ne îmbrăcăm pentru cină.

Ne-am executat îndată, străduindu-ne să nu facem nici o greșeală, fiindcă după două săptămîni de regim instituit de doamna Forbes învățaserăm că nu-i nimic mai greu decît să trăiești. Pe cînd făceam duș în baie, în penumbră, mi-am dat seama că fratele meu era tot cu gîndul la țipar. „Avea ochi de om“, mi-a zis. Eram de aceeași părere, dar l-am făcut să creadă dimpotrivă, și-am reușit să schimb subiectul pînă am terminat cu spălatul. Cînd am ieșit de la duș, m-a rugat să rămîn să-i țin de urît.

– E încă lumină, i-am spus.

Am dat la o parte perdelele. Eram în toiul lui august și prin fereastră se vedea torida cîmpie lunară pînă la capătul celălalt al insulei și soarele neclintit pe cer.

– Nu de-asta, zise fratele meu. Mi-e frică să nu-mi fie frică.

Totuși, cînd ajunserăm la masă, părea liniștit, și-și dăduse silința să se dichisească cu atîta grijă, încît merită o felicitare specială din partea doamnei Forbes și încă două plusuri în

punctajul lui din săptămîna aceea. Mie, în schimb, îmi scăzu două din cele cinci pe care le cîştigasem, deoarece în ultimul moment m-a găsit zorul și-am ajuns în sufragerie cu sufletul la gură. Fiecare cincizeci de plusuri ne dădeau dreptul la o porție dublă de desert, dar nici unul dintre noi nu izbutise să treacă de cincisprezece.

Era mare păcat, căci n-am mai mîncat niciodată budinci atît de minunate precum cele ale doamnei Forbes.

Înainte de a începe să mîncăm, ne făceam rugăciunea în picioare, în fața farfuriilor goale. Doamna Forbes nu era catolică, dar „contractul” prevedea să ne pună să ne rugăm de șase ori pe zi și ne învățase rugăciunile ca să-l respecte. Apoi ne așezam toți trei, ținîndu-ne respirația în timp ce ea verifica pînă în cele mai mici amănunte felul în care ne prezentam, și numai cînd găsea totul în perfectă ordine suna din clopoțel. Atunci intra Fulvia Flaminea, bucătăreasa, cu veșnica supă de tăiței din vara aceea îngrozitoare.

La început, cînd eram singuri cu părinții, mîncarea era o sărbătoare. Fluvia Flaminea ne servea cotcodăcind în jurul mesei, cu o vocație a neorînduiei care făcea viața veselă, și la sfîrșit se așeza cu noi și termina prin a ciuguli cîte ceva din farfuriile tuturor. De cînd doamna Forbes a preluat însă destinul nostru, ne servea într-o tăcere atît de întunecată, că puteam distinge bolboroseala supei care fierbea în oală. Mîncam cu șira spinării sprijinită de spătarul scaunului, mestecînd de zece ori pe o parte și de zece ori pe cealaltă, fără să ne luăm ochii de la femeia tomnatică, dură și istovită, care recita pe de rost o lecție de comportare civilizată. Era la fel ca slujba de duminică, însă fără mîngîierea de a auzi lumea cîntînd.

În ziua în care ne pomenirăm cu țiparul atîrnat în poartă, doamna Forbes ne vorbi despre datoria față de patrie. Fluvia Flaminea, aproape plutind în aerul rărit parcă din pricina vocii, ne aduse după supă un grătar dintr-o carne albă ca zăpada, cu un miros îmbietor. Mie, care de pe atunci preferam

peștele oricărei alte hrane de pe pămînt sau din cer, amintirea casei noastre din Guacamaya mi-a mers la suflet. Dar fratele meu refuză farfuria fără să guste.

– Nu-mi place, spuse.

Doamna Forbes întrerupse lecția.

– N-ai cum să știi, nici măcar n-ai gustat.

Aruncă bucătăresei o privire de avertisment, însă era prea tîrziu.

– Țiparul de mare este peștele cel mai delicios din lume, *figlio mio*, îi spuse Fulvia Flaminea. Gustă-l și ai să vezi.

Doamna Forbes nu se tulbură. Ne povesti, cu metoda sa neîndurătoare, că în antichitate țiparul de mare era o mîncare regească și că războinicii își disputau fierea lui, pentru că insufla un curaj supraomenesc. Apoi ne repetă, ca în atîtea rînduri într-un răstimp atît de scurt, că bunul-gust nu e o facultate în-născută, dar că nici nu se învață la vreo vîrstă, ci se impune din copilărie. Așa că nu există nici un motiv valabil ca să nu mîncăm. Eu, care gustasem din țipar înainte să știu ce era, am rămas pentru totdeauna cu o senzație contradictorie: avea un gust pur, chiar dacă ușor melancolic, dar imaginea șarpelui țintuit de buiandrug era mai puternică decît pofta mea de mîncare. Fratele meu făcu o sfortare supremă la prima înghițitură, dar n-a fost în stare să îndure și a vărsat.

– Te duci la baie, îi spuse doamna Forbes fără să clipească, te speli bine și vii să mănînci mai departe.

M-a cuprins o neliniște adîncă pentru el, căci știam cît îl costa să traverseze toată casa în întunericul care începea să se lase și să stea singur în baie atît cît era nevoie să se spele. Dar se întoarse foarte curînd, cu o cămașă curată, palid și scuturat imperceptibil de un tremur ascuns și făcu față foarte bine examenului sever privitor la curățenia lui. Atunci doamna Forbes tăie o bucată de țipar și ne porunci să mîncăm mai departe. Eu am mai luat o înghițitură, cu chiu, cu vai. În schimb, fratele meu nici nu se atinse de tăcîmuri.

– Nu mănînc, zise.

Hotărîrea lui era atît de neclintită, că doamna Forbes dădu înapoi.

– Bine, spuse, dar n-ai să mănînci desert.

Uşurarea pe care o simţi fratele meu îmi dădu curaj. Am încrucişat tacîmurile în farfurie, așa cum ne învățase doamna Forbes că trebuia să facem cînd terminam de mîncat, și am spus:

– Nici eu n-o să mănînc desert.

– Nici n-o să vă uitați la televizor, replică ea.

– Nici n-o să ne uităm la televizor, am spus.

Doamna Forbes puse șervetul pe masă și toți trei ne scularăm să spunem rugăciunea. Apoi ne trimise în dormitor, avertizîndu-ne că trebuia să adormim pînă cînd ea avea să termine de mîncat. Toate plusurile noastre au fost anulate și ne-a spus că numai de la douăzeci ale lunii ne vom mai putea desfăta iar cu prăjiturile ei cu cremă, tarteles cu vanilie și cu nemaipomenitele fursecuri cu prune, cum nu ne-a mai fost dat să gustăm tot restul vieții.

Mai curînd sau mai tîrziu trebuia să ajungem la această ruptură. Un an întreg așteptaserăm cu nerăbdare vara aceea de libertate pe insula Pantelaria, în partea cea mai de sud a Siciliei, și am trăit-o aievea în prima lună, cînd părinții erau cu noi. Încă mi-amintesc ca într-un vis cîmpia solară de roci vulcanice, marea eternă, casa în alb pînă la brîul de cărămizi, de la ferestrele căreia se zăreau, în nopțile fără vînt, razele luminoase ale farurilor din Africa. Explorînd cu tata adîncurile încremenite din jurul insulei descoperiserăm un șir de torpile galbene, împotmolite de pe vremea ultimului război; recuperaserăm o amforă grecească de aproape un metru, cu ghirlande pietrificate, pe fundul căreia zăcea drojdia unui vin străvechi și otrăvitor, și ne scăldaserăm într-o baltă aburindă, ale cărei ape erau atît de dense, că aproape se putea merge pe ele. Dar revelația cea mai minunată pentru noi a fost Fulvia Flaminea. Avea un aer de episcop fericit și era înconjurată de

o liotă de pisici somnoroase care o stinghereau la mers, însă ea spunea că nu din dragoste le îngăduia, ci pentru că în felul acesta nu aveau s-o mănînce șobolanii. Noaptea, pe cînd părinții vedeau la televizor programele pentru adulți, Fulvia Flaminea ne lua acasă la ea, la mai puțin de o sută de metri de locuința noastră, și ne învăța să distingem vîietele îndepărtate, cîntecele, rafalele tînguitoare ale vînturilor din Tunis. Bărbatu-său era un om prea tînăr pentru ea, care lucra în timpul verii pe la hoteluri, în celălalt capăt al insulei și se întorcea acasă numai ca să doarmă. Oreste locuia cu părinții puțin mai departe și apărea totdeauna seara cu peștii înșirați pe funii și cu coșuri pline cu languste prinse de curînd, pe care le agăța în bucătărie, pentru ca bărbatul Fulviei Flaminea să le vîndă a doua zi la hotel. Apoi își puneia iar lanterna de scafandru pe frunte și ne ducea să vînam șobolani mari ca niște iepuri, care pîndeau resturile de la bucătărie. Uneori, ne întorceam acasă cînd părinții erau deja culcați și abia de puteam adormi de zgomotul șobolanilor ce-și disputau resturile prin curți. Însă chiar și deranjul acela era un ingredient magic al verii noastre fericite.

Ideea de a angaja o guvernantă nemțoaică nu i se putea năzări decît tatălui meu, scriitor din Caraibi cu mai multe pretenții decît talent. Obsedat de cenușa gloriilor din Europa, părea mereu prea dornic să i se treacă neobservată obîrșia, atît în cărți, cît și în viața de toate zilele, și-și impusese fantezia ca în fiii lui să nu mai dăinuie nici o urmă din propriul său trecut. Mama a fost mereu la fel de simplă ca pe vremea cînd era învățătoare, colindînd toată Guajira, și nu și-a închipuit niciodată că bărbatul ei ar putea concepe o idee care să nu fie providențială. Așa încît nici unul dintre ei nu s-a întrebat în adîncul inimii cum avea să fie viața noastră cu o femeie-sergent din Dortmund, care se înversuna să ne deprindă cu de-a sila cu cele mai vechi obiceiuri ale societății europene, pe cînd ei, împreună cu patruzeci de scriitori la modă, făceau o croazieră culturală de cinci săptămîni în zona insulelor Mării Egee.

Doamna Forbes sosi în ultima sîmbătă a lui iulie, cu vapo-
rașul ce făcea curse regulate de la Palermo, și de cum am vă-
zut-o ne-am dat seama că sărbătoarea se sfîrșise. Purta pe
căldura aceea meridională niște cizme soldățești și o rochie cu
reverele petrecute și avea părul tuns scurt, băiețește, sub pălă-
ria de fetru. Mirosea a urină de maimuță. „Așa miros toți euro-
penii, mai ales vara“, ne spuse tata. „Este mirosul civilizației.“
Dar, în ciuda îmbrăcăminte sale marțiale, doamna Forbes era
o creatură plăpîndă, care ne-ar fi stîrnit o oarecare milă dacă
am fi fost mai mari sau dacă ea ar fi avut vreun dram de
duioșie. Lumea deveni cu desăvîrșire alta. Cele șase ore de
scăldat, care de la începutul verii fuseseră un neîntre-
rupt exercițiu de imaginație, se prefăcuseră într-o singură oră iden-
tică, repetată de mai multe ori. Cînd eram numai cu părinții,
tot timpul era al nostru ca să înotăm cu Oreste, uimiți de
măiestria și de îndrăzneala cu care înfrunta sepiile, în propriul
lor mediu tulbure de cerneală și sînge, fără alte arme decît
cuțitele sale de luptă. Continua să sosească tot la unsprezece,
ca de obicei, în bărcuța lui cu motorul deasupra bordului, dar
doamna Forbes nu-i dădea voie să mai rămînă cu noi nici un
minut mai mult decît era strict necesar pentru ora de înot sub-
marin. Ne interzisese să ne ducem după cină acasă la Fulvia
Flaminea, întrucît considera că asta era o familiaritate prea
mare cu servitorimea, și-am fost nevoiți să dedicăm lecturii
analitice din Shakespeare timpul în care înainte ne desfătăm
vîînd șobolani. Obişnuieți să furăm fructe din manglierii de
prin curți și să omorîm cîinii cu pietre, pe ulițele încinse din
Guacamayal, pentru noi era cu neputință de scornit o tortură
mai crudă decît viața aceea de prinți.

Totuși, ne-am dat seama foarte curînd că doamna Forbes
nu era așa strictă cu ea însăși cum era cu noi, și asta a fost
prima fisură a autorității sale. La început rămînea pe plajă sub
umbrela multicoloră, îmbrăcată ca de război, citind balade de
Schiller, pe cînd Oreste ne învăța să ne cufundăm, și apoi ne

preda teoria manierelor elegante în societate, ceasuri în șir,
pînă la pauza de prînz.

Într-o zi, îi ceru lui Oreste s-o ducă cu bărcuța cu motor la
magazinele pentru turiști de prin hoteluri și se întoarse cu un
costum de baie întreg, negru cu violet, ca o piele de focă, dar
nu intra niciodată în apă. Se însorea pe plajă, în vreme ce noi
înotam, și-și ștergea sudoarea cu prosopul fără să treacă pe la
duș, așa încît după trei zile părea un rac fiert, iar mirosul ei de
civilizație devenise irespirabil.

Noaptea însă își făcea de cap. Încă de la începutul manda-
tului ei, auzeam pe cineva pășind în bezna din casă, bîjbîind
prin întuneric, iar fratele meu ajunsese să se sperie la gîndul că
erau înecații rătăcitori de care ne tot povestise Fulvia Flaminea.
Am descoperit foarte curînd că era doamna Forbes care-și
petrecea noaptea trăindu-și viața reală de femeie singuratică,
pe care ea însăși ar fi dezaprobat-o în timpul zilei. Într-o
dimineață, în zori, am surprins-o în bucătărie, în cămașă de
noapte de școlăriță, pregătind deserturile acelea extraordinare,
mîîjită cu făină pe tot trupul, pînă și pe față, și bîînd un pahar
de Porto într-o dezordine mintală ce-ar fi stîrnit un scandal
din partea celeilalte doamne Forbes. Pe atunci știam deja că,
după ce ne trimitea la culcare, nu se ducea la ea în dormitor,
ci cobora să înoate pe ascuns, sau rămînea pînă foarte tîrziu în
salon, vîînd filme interzise minorilor la televizorul fără
sonor, în vreme ce mîîca torturi întregi și bea chiar și o sticlă
din vinul special pe care tata îl păstra cu atîta zel pentru ocazii
deosebite. Contrazicîîndu-și propriile predici despre austeri-
tate și cumpătare, se înfrupta fără răgaz, cu un fel de pasiune
nestăvilită. O auzeam vorbind singură în camera ei, o auzeam
recitîînd într-o germană melodioasă fragmente întregi din
Die Jungfrau von Orleans, o auzeam cîîîînd, o auzeam suspi-
nîînd pînă în zori, iar apoi apărea la micul dejun cu ochii
umflați de plîîns, tot mai lugubră și mai autoritară. Nici fratele
meu, nici eu n-am fost vreodată așa de nefericiți ca atunci, dar

eu eram gata s-o suport pînă la sfîrșit, căci știam că oricum temeiurile ei aveau să fie mai puternice decît ale noastre. Fratele meu, în schimb, o înfrunta cu toată ardoarea firii lui și vara fericită ajunsese să fie un iad. Episodul cu țiparul a fost ultima picătură. Chiar în noaptea aceea, pe cînd auzeam din pat acel du-te-vino neîntrerupt al doamnei Forbes prin casa adormită, fratele meu slobozi deodată toată povara urii care-i clocotea în suflet.

– O s-o omor, zise.

Mă luă prin surprindere, nu atît hotărîrea lui, cît faptul că și mie îmi stătea gîndul tot la asta, de la cină încoace. Totuși, am încercat să-l fac să se răzgîndească:

– Or să-ți taie capul, i-am spus.

– În Sicilia nu există ghilotină, răspunse el. Pe deasupra, nimeni n-o să știe cine a făcut-o.

Se gîndea la amfora recuperată din mare, unde mai era pe fund un rest din vinul acela ucigător. Tata îl păstra deoarece voia să-l cerceteze mai atent, ca să afle natura otrăvii din el, pentru că nu putea fi doar rezultatul trecerii timpului. Era foarte ușor să i-l dăm doamnei Forbes, întrucît nimănui nu i-ar fi trecut prin cap c-a fost altceva decît accident sau sinucidere. Așa încît, în zori, cînd am auzit-o căzînd istovită de veghea ei zgomotoasă, am turnat vinul din amforă în sticla cu vinul special al tatălui nostru. După cum aflaserăm, o doză era suficientă să omoare un cal.

Luam gustarea de dimineată în bucătărie, la nouă fix: ne-o servea chiar doamna Forbes, dîndu-ne brișele pe care Fulvia Flaminea le lăsa foarte devreme pe plită. La două zile după ce înlocuiserăm vinul, cînd eram la micul dejun, fratele meu îmi atrase atenția, cu o privire dezamăgită, că sticla otrăvită era intactă pe bufet. Asta a fost vineri, iar sticla rămăsese neatinsă tot acel sfîrșit de săptămînă. În noaptea de marți însă, doamna Forbes bău jumătate, pe cînd se uita la niște filme deșuchate la televizor.

Cu toate acestea, miercuri coborî la gustarea de dimineată la fel de punctuală ca oricînd. Avea obișnuita față trasă după o noapte de nesomn, iar ochii îi erau neliniștiți ca întotdeauna, în spatele lentilelor masive, și deveniră și mai neliniștiți cînd găsi în coșulețul cu brișe o scrisoare cu timbre din Germania. O citi bîndu-și cafeaua, cum ne spusese în atîtea rînduri că nu se cade, și, în vreme ce o citea, pe chip îi jucau luminile împrăștiate de cuvintele scrise. Apoi rupse timbrele de pe plic și le puse în coșulețul cu brișele rămase, pentru colecția bărbatului Fulviei Flaminea. În pofida nereușitei sale experiențe inițiale în explorarea adîncurilor, în ziua aceea ne însoți și rătăcirăm pe fundul unei mări transparente pînă începu să ni se termine oxigenul din tuburi și ne întoarserăm acasă fără să mai ținem lecția de bune maniere. Doamna Forbes nu numai că a fost într-o dispoziție îngerească toată ziua, dar la ora cinci părea mai însufletită ca oricînd. Cît despre fratele meu, nu era în stare să îndure acalmia. Îndată ce-am primit ordinul să începem, împinse la o parte farfuria cu supa de tăiței cu un gest provocator.

– Sînt sătul pînă în gît de apa asta cu viermi, zise.

A fost ca și cum ar fi aruncat pe masă o grenadă. Doamna Forbes păli, buzele ei se crispară pînă prinse a se împrăștia fumul exploziei, și lentilele ochelarilor i se aburiră de lacrimi. Și-i scoase, îi șterse cu șervetul și, înainte de a se ridica, îi puse pe masă cu amărăciunea unei capitulări fără glorie.

– Faceți ce poftiți! Eu nu mai exist.

Se închise de la șapte în camera ei. Dar înainte de miezul nopții, cînd ne credea adormiți, am văzut-o trecînd în cămașa de noapte de școlăriță și ducîndu-și în dormitor o jumătate de tort de ciocolată și sticla cu mai bine de patru degete din vinul otrăvit. Mă scutură un fior de milă.

– Biata doamnă Forbes, am spus.

Fratele meu răsuflă neliniștit:

– Bieții de noi dacă nu moare la noapte, spuse.

În zorii zilei vorbi iar singură un lung răstimp, declamă din Schiller în gura mare, inspirată de o nebunie frenetică, și culmină cu un strigăt final ce umplu toată casa. Apoi suspină adânc de mai multe ori și căzu răpusă, cu un șuierat trist și neîntrerupt ca al unui vapor în derivă. Când ne-am trezit, încă istoviți de tensiunea din ajun, săgețile soarelui răzbăteau prin jaluzele, dar casa părea cufundată într-un bazin. Ne-am dat seama că era aproape zece și nu fuseserăm deșteptați de rutina matinală a doamnei Forbes. Nu auzisem apa trasă la toaletă la ora opt, nici robinetul chiuvetei, nici zgomotul jaluzelelor, nici placheurile cizmelor și cele trei bătaii fatale în ușă cu palma ei de traficant de sclavi negri. Fratele meu își lipi urechea de perete, ținându-și respirația pentru a putea desluși cel mai mic semn de viață din camera de alături, și în cele din urmă scoase un suspin de ușurare.

– S-a făcut, zise. Nu se aude decât marea.

Ne pregătirăm gustarea cu puțin înainte de unsprezece și coborîrăm pe plajă cu doi cilindri de oxigen pentru fiecare și încă doi de rezervă, mai înainte ca Fulvia Flaminea să apară, cu liota ei de pisici, să deretice prin casă. Oreste se afla deja la debarcader, spintecînd o doradă de șase livre pe care tocmai o prinsese. I-am spus că o așteptaserăm pe doamna Forbes pînă la unsprezece și că, deoarece continua să doarmă, ne-am hotărît să coborîm singuri pe plajă. I-am povestit că aseară suferise o criză de plîns la masă și că poate dormise prost și preferase să rămînă în pat. Pe Oreste nu-l prea interesea explicația, cum ne și așteptam, și hoinărirăm împreună mai bine de un ceas pe fundul mării. Apoi ne sfătui să ne ducem să mîncăm și plecă în bărcuța lui cu motor să vîndă dorada la hotelurile de turiști. De pe scările de piatră fluturărăm din mîna în semn de rămas-bun, făcîndu-l să creadă că eram gata să urcăm spre casă, pînă cînd dispăru după o cotitură a țărmului abrupt. Atunci ne-am pus tuburile pline cu oxigen și am înotat mai departe, fără permisiunea nimănui.

Ziua era înnorată și în zare se auzea un bubuit de tunete nedeslușite, dar marea era netedă și diafană, iar propria-i lumină îi era parcă de ajuns. Înotarăm la suprafață pînă la linia farului din Pantelaria, o luarăm apoi cam o sută de metri spre dreapta și ne cufundarăm în locul unde socoteam că văzuserăm la începutul verii torpilele de război. Erau acolo: șase, vopsite în galben strălucitor, cu numerele de serie intacte, întinse pe fundul vulcanic într-o ordine atît de perfectă, că nu putea să pară întîmplătoare. Ne învîrtirăm apoi mai departe în jurul farului, în căutarea orașului scufundat despre care Fulvia Flaminea ne vorbise atît de mult și cu atîta uimire, dar n-am putut da de el. După două ceasuri, încredințați că nu mai existau alte taine de descoperit, ieșirăm la suprafață cu ultimele sorbituri de oxigen.

Pe cînd înotam în adînc, afară se dezlănțuise o furtună de vară; marea era agitată și o puzderie de păsări de pradă se roteau cu țipete feroce deasupra șuvoiului de pești muribunzi de pe plajă. Dar lumina după-amiezei părea că se înfiripase de curînd și viața era frumoasă fără doamna Forbes. Totuși, cînd izbutirăm să urcăm anevoie scările povîrnite, văzurăm o grămadă de lume în casă și două mașini ale poliției în fața porții și atunci am realizat pentru prima oară ce făcuserăm. Fratele meu începu să tremure și dădu să se întoarcă.

– Eu nu intru, spuse.

Eu, în schimb, am avut inspirația confuză că numai văzînd cadavrul vom fi la adăpost de orice bănuială.

– Fii cuminte, i-am spus. Respiră adînc și gîndește-te la un singur lucru: noi nu știm nimic.

Nimeni nu ne dădu atenție. Lăsarăm pe verandă tuburile de oxigen, măștile și labele și intrarăm prin galeria laterală, unde erau doi bărbați care fumau, stînd jos lîngă o targă. Atunci ne-am dat seama că la ușa din spate se afla o ambulanță și mai mulți militari înarmați cu carabine. În salon, femeile din vecinătate spuneau rugăciuni în dialect, așezate pe scaunele care fuseseră trase toate la perete, iar bărbații lor

se îngrămădiseră în curte, vorbind despre tot felul de lucruri care n-aveau nici o legătură cu moartea. Am strâns și mai tare mâna fratelui meu, care era înțepenită și înghețată, și am intrat în casă prin ușa din spate. Dormitorul nostru avea ușa deschisă și era în aceeași stare cum îl lăsaserăm de dimineață. În cel de alături, al doamnei Forbes, un carabinier înarmat păzea intrarea, dar ușa era dată de perete. Dădurăm să intrăm, cu inima grea, dar nu făcurăm bine doi pași, că Fulvia Flaminea ieși ca din pușcă din bucătărie și închise ușa cu un strigăt de spaimă:

– Pentru Dumnezeu, *figlioli*, nu vă uitați la ea!

Era însă prea târziu. Niciodată, în tot restul vieții noastre, n-aveam să uităm clipa aceea fugară. Doi bărbați în civil măsurau cu o ruletă distanța dintre pat și perete, în vreme ce altul făcea poze cu un aparat acoperit cu o pânză neagră, ca fotografii de prin parcuri. Doamna Forbes nu se afla în patul răvășit. Era trântită pe jos, într-o rină, goală, într-o baltă de sînge uscat care mînjise toată pardoseala camerei, și trupul ei era ciuruit de lovituri de cuțit. Erau douăzeci și șapte de răni mortale, și după numărul și sălbăticia lor se vedea că fuseseră făcute cu furia unei iubiri înverșunate și că doamna Forbes le primise cu aceeași pasiune, fără măcar să strige, fără să plîngă, recitînd din Schiller cu vocea-i frumoasă de soldat, conștientă că era prețul inexorabil al verii sale fericite.

1976

LUMINA E CA APA

De Crăciun, copii cerură din nou o bărcuță cu vîsle.

– De acord, zise tătcul, o să v-o cumpărăm cînd ne întoarcem la Cartagena.

Totó, de nouă ani, și Joel, de opt, erau mai hotărîți decît credeau părinții lor.

– Nu, spuseră în cor. Avem nevoie de ea acum și aici.

– Să fie clar, zise mama, aici nu-i altă apă de navigat decît cea de la duș.

Și ea și soțul ei aveau dreptate. În casa lor din Cartagena de Indias era o curte ce da spre golf și un refugiu pentru două iahturi mari. În schimb, aici, la Madrid, locuiau îngheșuiți la etajul cinci de pe Paseo de la Castellana, la numărul 47. Dar, pînă la urmă, nici el, nici ea n-avură încotro, fiindcă le făgăduiseră o bărcuță cu vîsle, cu sextant și busolă, cu tot, dacă aveau să cîștige premiul întîi cu coroniță la sfîrșitul clasei a treia primare, și ei îl cîștigaseră. Așa încît tătcul cumpără totul fără să-i spună nimic soției lui, care se lăsa mai greu cînd era vorba de plătit ceva. Era o mîndrețe de bărcuță de aluminiu, cu o dungă aurită în dreptul liniei de plutire.

– Barca e în garaj, înștiință tătcul în timpul prînzului. Însă treaba e că nu-i chip s-o urcăm nici cu liftul, nici pe scară, iar în garaj nu mai e loc.

Totuși, sîmbăta următoare, după-amiază copiii își invitară acasă colegii ca să urce barca pe scări și izbutiră astfel s-o aducă pînă în camera de serviciu.

– Felicitări, le spuse tăticul. Și acum ce-o să mai faceți?

– Nimic, răspunseră copiii. Tot ce voiam era să aducem barca în cameră și am făcut-o.

În seara de miercuri, ca în fiecare miercuri, părinții se duseră la cinema. Băieții, rămași singuri și stăpîni pe casă, închiseră ușile și ferestrele și sparseră becul aprins de la o lampă din salon. Un șuvoi de lumină aurie și proaspătă ca apa începu să curgă din becul spart, și-l lăsară să se reverse pînă cînd nivelul ajunsese de patru palme. Atunci întrerupseră curen-
tul, scoaseră bărcuța și navigară după pofta inimii printre insulele din casă.

Aventura aceasta nemaipomenită a fost rezultatul unei nechibzuințe de-ale mele, de pe vremea cînd participam la un seminar despre poezia obiectelor de uz casnic. Totó mă întrebă cum se face că lumina se aprinde printr-o simplă apăsare de buton, iar eu n-am avut prudența să mă gîndesc cu luare aminte.

– Lumina este ca apa, i-am răspuns. Dai drumul la robinet și curge.

Așa încît continuă să navigheze în fiecare miercuri seara, deprinzîndu-se să mînuiască sextantul și busola, pînă cînd părinții se întorceau de la cinema și-i găseau adormiți ca niște îngerași pe uscat. După cîteva luni, dornici să meargă mai departe, cerură un echipament de pescuit submarin. Cu tot ce-i trebuia: măști, aripioare, butelii de oxigen și puști cu aer comprimat.

– Nu se cade să ții în camera de serviciu o bărcuță cu vîsle care nu vă e de nici un folos, spuse tatăl. Dar e și mai rău să vrei și un echipament de scafandru.

– Și dacă luăm gardenia de aur pe primul semestru? zise Joel.

– Nu, răspunse speriată mama. Nici atunci.

Tatăl i-a reproșat intransigența.

– Copiii ăștia nu cîștigă nimic de dragul învățaturii, spuse ea, dar dintr-un capriciu sînt în stare să cîștige chiar și scaunul învățătorului.

Pînă la urmă părinții n-au spus nici da, nici nu. Însă Totó și Joel, care fuseseră codași clasei doi ani la rînd, cîștigaseră în iunie două gardenii de aur și felicitările în public ale directorului. Chiar în după-amiaza aceea, fără ca ei să le mai fi cerut, găsiră în dormitorul lor două echipamente de scafandru în ambalajul original. Prin urmare, miercurea următoare, pe cînd părinții vedeau *Ultimul tangou la Paris*, umplură apartamentul cam la nivelul a două brațe și înotară ca niște rechini blînzi pe sub mobile și paturi, recuperînd din adîncurile luminii lucruri care se pierduseră de ani de zile în întuneric.

La serbarea cu premii de sfîrșit de an, amîndoi frații au fost lăudați și dați ca exemplu în școală, și li s-au dat diplome de merit. De data asta n-au avut nevoie să mai ceară nimic, fiindcă părinții i-au întrebat ce-și doreau. Ei se arătaseră atît de cuminți, încît tot ce au cerut a fost o petrecere acasă, pentru colegii de clasă.

Tatăl, între patru ochi cu nevastă-sa, radia de bucurie.

– E o dovadă de maturitate, zise.

– Să dea Domnul, spuse mama.

Miercurea următoare, în vreme ce părinții erau la *Bătălia pentru Alger*, lumea care trecea pe Castellana văzu o cascadă de lumină ce se revărsa de pe o clădire veche, ascunsă printre copaci. Ieșea prin balcoane și curgea năvalnic pe toată fațada, scurgîndu-se pe marele bulevard într-un torent de aur ce lumina orașul pînă spre munții Guadarrama.

Chemați de urgență, pompierii forțară ușa de la etajul cinci și se pomeniră cu casa plină de lumină pînă-n tavan. Canapeaua și fotoliile tapițate cu blană de leopard pluteau prin salon la niveluri diferite, printre sticlele de la bar și pianul cu coadă, acoperit cu șalul de Manila ce filfia pe la jumătatea

nivelului precum o cuvertură de aur. Obiecte casnice, în plinitudinea lor poetică, zburau cu aripi proprii pe cerul bucătăriei. Instrumentele fanfarei, pe care băieții le foloseau când aveau chef să danseze, pluteau în derivă printre peștii colorați din acvariul mamei, acum în libertate, singurii care zburdau vii și fericiți în uriașa baltă iluminată. În baie pluteau periuțele de dinți ale întregii familii, prezervativele lui tăticu', flacoanele cu cremă și dantura de rezervă ale mamei, iar televizorul din dormitorul mare plutea într-o rîină, încă aprins, cu ultimul episod din filmul de la miezul nopții interzis copiilor. În capătul coridorului, navigînd de zor, Totó stătea la pupa, cu mîinile încleștate pe vîsle și cu masca pe față, în căutarea farului din port, pînă cînd i s-a terminat oxigenul din butelii, iar Joel plutea la prova, încă cercetînd cu sextantul la ce înălțime era steaua polară, și prin toată casa pluteau cei treizeci și șapte de colegi de clasă, eternizați în clipa în care unii făceau pipi în glastrele cu mușcate, alții cîntau imnul școlii cu cuvintele schimbate cu niște versuri batjocoritoare la adresa directorului, iar alții beau pe ascuns un păhărel de coniac din sticla lui tăticu'. Fiindcă aprinseseră atîtea lumini dintr-o dată, încît casa s-a revărsat și toată clasa a patra primară de la școala „San Julián el Hospitalario“ se înecase la etajul cinci de la numărul 47 de pe Paseo de la Castellana. În Spania, la Madrid, un oraș îndepărtat, cu veri toride și vînturi înghețate, fără mare ori rîu, și ai cărui locuitori trăind pe uscat nu fuseseră niciodată maeștrii în arta de a naviga pe lumină.

decembrie 1978

URMA SÎNGELUI TĂU PE ZĂPADĂ

Spre seară, cînd ajunseră la graniță, Nena Daconte își dădu seama că degetul cu inelul de nuntă tot îi mai sîngera. Polițistul cu o pătură groasă de lînă peste tricornul lăcuit cercetă pașapoartele la lumina unei lanterne cu carbid, luptîndu-se din răspuțeri cu vîntul ce sufla turbat dinspre Pirinei. Deși era vorba de două pașapoarte diplomatice în regulă, omul ridică totuși lanterna să verifice asemănarea dintre fotografii și chipuri. Nena Daconte era aproape o fetiță – cu ochi de pasăre fericită și cu o piele ca de melasă ce iradia încă reverberația soarelui din Caraibi în sumbra înserare de ianuarie –, înfofolită pînă la gît într-o blană de vizon ce nu putea fi cumpărată nici cu solda pe un an a întregii garnizoane grănicerești. Billy Sánchez de Avila, soțul ei, care conducea mașina, era cam cu un an mai tînăr și aproape la fel de frumos; purta o scurtă în carouri și o șapcă de jucător de pelotă. Spre deosebire de soția lui, era înalt și athletic și avea maxilarele de fier ale spadasinilor tineri. Condiția lor era însă dezvăluită mai ales de automobilul argintiu, cum nu se mai văzuse altul la granița aceea de sărăntoci, al cărui interior exala o răsufare de animal viu. Locurile din spate erau ticsite de geamantane și de o sumedenie de cadouri încă nedesfăcute. Tot acolo era și saxofonul tenor, pasiunea atotstăpînitoare în viața Nenei

Daconte înainte ca ea să se lase pradă iubirii fulgerătoare a tânărului ei tovarăș din banda de la malul mării.

Cînd polițistul le înapoie pașapoartele ștampilate, Billy îl întreabă unde pot găsi o farmacie pentru rana de la degetul soției; omul le strigă în bătaia vîntului să întrebe la Hendaye, în partea franceză. Polițiștii din Hendaye stăteau însă la masă, în cămașă, jucînd cărți și mîncînd pîine, pe care o înmuiau în niște stacane cu vin, într-o gheretă de sticlă încălzită și bine luminată, și le-a fost de ajuns să vadă mărimea și marca mașinii ca să le arate prin semne că pot trece în Franța. Billy Sánchez claxonă de mai multe ori, dar polițiștii nu pricepură ce voia, ba unul din ei deschise geamul și strigă, mai furios decît vîntul:

– *Merde! Allez-vous-en!*

Atunci Nena Daconte ieși din automobil, înfășurată în blană pînă la urechi, și-l întreabă pe polițist de o farmacie, într-o franceză fără cusur. Polițistul îi răspunse cum îi era felul, cu gura plină de pîine, că nu era treaba lui, mai ales pe o asemenea furtună, și închise geamul. Mai apoi se uită însă cu atenție la fata ce-și sugea degetul vătămat, învăluită în strălucirea vizonului, și poate că o confundă cu o apariție fermecată în noaptea aceea de groază, fiindcă își schimbă pe dată atitudinea. O lămuri că orașul cel mai apropiat era Biarritz, dar că în miez de iarnă și cu vîntul acela nenorocit s-ar putea să nu găsească nici o farmacie deschisă pînă la Bayonne, puțin mai departe.

– E ceva grav?

– O nimica toată, surîse Nena Daconte, arătîndu-i degetul cu inelul de diamante, în vîrful căruia abia dacă se zărea zgîrietura pricinuită de trandafir. E doar o înțepătură.

Înainte de Bayonne ninsoarea se porni iar. Cu toate că nu trecuse de ora șapte, găsiră străzile pustii și casele încuiate de urgență furtunii, și după ce căutară îndelung, fără să dea de o farmacie, hotărîră să meargă mai departe. Hotărîrea îl bucură pe Billy Sánchez. Avea o pasiune nestăvilită pentru automobilele scumpe; nicîcînd nu condusesese ceva asemănător acestui Bentley

decapotabil, pe care un tată cu prea multe remușcări și cu mijloace din belșug ca să-i facă pe plac i-l oferise ca dar de nuntă. Încîntarea care-l cuprindea la volan era atît de mare, încît pe măsură ce conducea se simțea tot mai puțin obosit. Era în stare să ajungă în noaptea aceea la Bordeaux, unde aveau rezervat apartamentul nupțial la hotelul „Splendid“, și nu-l împiedica nici vîntul potrivnic, nici toată zăpada din cer. În schimb, Nena Daconte era istovită, mai ales că pe ultima bucată a șoselei dinspre Madrid bătuse grindina. Așa că după Bayonne își înfășură o batistă în jurul degetului cu inelul, strîngînd bine ca să se oprească sîngele ce nu înceta să curgă, și adormi adînc. Billy Sánchez nu-și dădu seama decît pe la miezul nopții, după ce ninsoarea a stat și vîntul s-a oprit deodată printre pini, iar cerul landelor a fost năpădit de stele de gheață. Trecuse prin fața luminilor amortite ale Bordeaux-ului, dar se opri doar cît să-și umple rezervorul la o benzinărie de pe șosea, căci mai avea încă putere să ajungă la Paris fără să-și tragă sufletul. Era așa de fericit la volanul jucăriei sale mari, de 250 000 de lire sterline, că nici măcar nu se întreabă dacă făptura strălucitoare care dormea lîngă el, cu legătura de la deget îmbibată de sînge, și al cărei somn de adolescentă era străbătut pentru întîia oară de tresăriri de nesiguranță, era și ea fericită.

Se căsătoriseră de trei zile, la zece mii de kilometri depărtare, la Cartagena de Indias, spre uimirea părinților lui și dezamăgirea alor ei, cu binecuvîntarea personală a arhiepiscopului primat. Nimeni, în afară de ei doi, nu înțelegea temeiul real, nici nu cunoștea începutul acestei iubiri neprevăzute. Se înfiripase cu trei luni înainte, la mare, într-o duminică în care banda lui Billy Sánchez luase cu asalt vestiarele femeilor de pe plaja de la Marbella. Nena Daconte abia împlinise optsprezece ani, sosise de curînd de la pensionul Châtellenie din Saint-Blaise, Elveția, vorbind patru limbi fără accent și dominînd magistral saxofonul tenor, iar aceea era prima ei duminică la mare de cînd se întorsese. Se dezbrăcase de tot ca să-și pună costumul

de baie, cînd se stîrni explozia de panică și strigăte de asalt în cabinele vecine, dar nu înțelese ce se petrece pînă cînd zăvorul de la ușa ei nu a sărit în țandări și l-a văzut pironit în prag pe cel mai frumos bandit care se putea închipui. N-avea pe el decît un slip minuscul din imitație de leopard, iar trupul lui neted și suplu avea culoarea aurie a oamenilor de pe malul mării. Pe încheietura de la mîna dreaptă, unde avea o brățară simplă, metalică, de gladiator roman, își înfășurase un lanț de fier drept armă cumplită, iar la gît îi spînzura un medalion fără nici un sfînt, care tresărea domol o dată cu teama din inimă. Făcuseră împreună școala primară și dansaseră adesea la aniversări, pentru că amîndoi făceau parte din protipendada provinciei, care mînuia după bunul plac soarta orașului încă de pe vremea coloniei, dar nemaivăzîndu-se atîția ani nu s-au recunoscut imediat. Nena Daconte rămase în picioare, fără să facă nimic ca să-și ascundă goliciunea strigătoare. Billy Sánchez și-a urmat atunci ritualul copilăros: și-a desprins slipul de leopard și i-a arătat respectabila-i vietate încordată. Ea l-a privit în ochi fără uimire:

– Am văzut mai mari și mai vîrtoase, zise, stăpînindu-și teama. Așa încît gîndește-te bine ce faci, căci cu mine trebuie să te porți mai dihai ca un negru!

De fapt, Nena Daconte nu numai că era fecioară, dar nici nu mai văzuse pînă atunci un bărbat gol, însă provocarea a avut efect. Lui Billy Sánchez nu i-a trecut nimic altceva prin cap decît să izbească atît de furios în perete cu lanțul, încît și-a rupt mîna. Ea l-a dus cu mașina ei la spital, l-a ajutat să suporte convalescența și, pînă la urmă, au învățat să facă dragoste cum trebuie. Au petrecut serile anevoioase de iunie pe terasa interioară a casei în care muriseră șase generații de strămoși iluștri ai familiei Nenei Daconte, ea cîntînd la saxofon melodii la modă, iar el, cu mîna în ghips, contemplînd-o din hamac cu o uimire nepotolită. Casa avea nenumărate ferestre cu geamuri imense care dădeau spre balta stătută

a golfului, fiind una dintre cele mai mari și mai vechi din cartierul La Manga și, neîndoielnic, cea mai urîță. Terasa cu dale ca tabla de șah, unde Nena Daconte cînta la saxofon, era însă o oază în arșița după-amiezei și dădea spre o grădină cu umbră din belșug, cu manglieri și bananieri sub care se afla un mormînt cu o lespede fără nici un nume, mai veche decît casa și decît amintirile familiei. Chiar și cei mai nepricepuți la muzică socoteau că sunetul saxofonului era nepotrivit într-o casă de asemenea rang. „Sună ca un vapor“, spuse bunica Nenei Daconte cînd îl auzi prima oară. Mama ei s-a străduit zadarnic s-o convingă să cînte altfel, nu așa cum făcea ea, din comoditate, cu fusta sumeasă pe coapse și cu genunchii depărtați, cu o senzualitate care mamei nu i se părea esențială pentru muzică. „Nu-mi pasă la ce instrument cînti“, îi spuse ea, „numai să cînti cu picioarele lipite“. Dar sunetul acesta de rămas-bun vestit de vapoare și înverșunarea aceasta pasionată au ajutat-o pe Nena Daconte să frîngă carapacea amară a lui Billy Sánchez. Dincolo de trista reputație de om dur, pe care el și-o cultivase cu sîrg din unirea a două nume de familie ilustre, ea descoperi un orfan temător și tandru. Ajunseră să se cunoască atît de bine în vreme ce i se sudau oasele de la mînă, încît el însuși s-a mirat de ușurința cu care s-au iubit, cînd ea l-a adus în patul ei de fecioară, într-o seară ploioasă, fiind singuri în casă. În fiecare zi, la ceasul acela, timp de aproape două săptămîni, se zbenguiră goi sub privirea uluită a portretelor de războinici îmbrăcați civil și de bunici nesățioase care i-au precedat în paradisul aceluia pat istoric. Chiar și în clipele de răgaz ale iubirii rămîneau goi, cu ferestrele deschise, respirînd briza epavelor din golf, mirosul lor fetid și ascultînd în liniștea saxofonului zgomotele zilnice din curte, nota de neconfundat a broaștei sub bananieri, picătura de apă căzînd pe mormîntul nimănui, pașii firești ai vieții pe care nu avuseseră timp să o cunoască înainte.

Cînd părinții Nenei Daconte se întoarseră acasă, tinerii înaintaseră într-atît în ale iubirii, că nu le mai ajungea lumea

pentru altceva și făceau dragoste la orice oră și în orice loc, încercînd de fiecare dată să o redescopere. La început s-au iubit cum au putut mai bine în mașinile sport cu care tatăl lui Billy Sánchez încerca să-și răscumpere propriile vinovații. Apoi, cînd mașinile ajunseră să li se pară banale, se furișau noaptea în cabinele pustii de la Marbella, unde soarta îi pusese față-n față pentru prima dată, ba chiar se strecurară deghizați, la vremea carnavalului din noiembrie, în camerele cu chirie din vechiul cartier de sclavi Getsemani, ocrotiți de prostituatele care, abia cu cîteva luni în urmă, erau nevoite să-l suporte pe Billy Sánchez și pe cei din banda lui, cu lanțuri cu tot. Nena Daconte se dăruia iubirii ei tainice cu aceeași ardoare frenetică pe care înainte o irosise cu saxofonul, pînă într-atît încît banditul ei domesticit se dumiri, în sfîrșit, ce a înțeles ea cînd îi zisese că trebuia să se comporte ca un negru. Billy Sánchez îi răspunse pe măsură, întotdeauna prompt și cu sîrg, împărțîndu-i entuziasmul. Odată căsătoriți, își făcură datoria de a se iubi cînd stewardesele dormeau, la jumătatea Atlanticului, închizîndu-se cu greu în toaleta avionului, gata să se prăpădească mai mult de rîs decît de plăcere. Numai ei știau atunci, la douăzeci și patru de ore după nuntă, că Nena Daconte era însărcinată în două luni.

Astfel încît, atunci cînd au ajuns la Madrid, se simțeau foarte departe de a fi doi amanți potoliți, dar aveau destulă prudență să se comporte ca niște tineri căsătoriți neprihăniți. Părinții amîndurora prevăzuseră tot. Înainte de a se da jos din avion, un funcționar de la protocol urcă în cabina de clasa întîi ca să-i aducă Nenei Daconte blana de vizon alb cu dungi de un negru luminos, darul de nuntă al părinților ei. Lui Billy Sánchez îi adusese o scurtă de miel, noutatea din iarna aceea, și cheile unei mașini surpriză care-i aștepta la aeroport.

Misiunea diplomatică a țării lor îi primi în salonul oficial. Ambasadorul și soția lui erau mai mult decît prieteni de o viață cu familiile celor doi, diplomatul fiind medicul care asistase

la nașterea Nenei Daconte. O așteptă cu un buchet de trandafiri atît de strălucitori și de proaspeți, încît stropii de rouă păreau artificiali. Ea îi sărută pe amîndoi, glumind puțin, stîngerită de condiția prematură de tînără căsătorită, și apoi luă trandafirii. Apucîndu-i, se întepă la deget în spinul de pe o tulpină, dar făcu față necazului într-un chip încîntător:

– Am făcut-o dinadins, spuse, ca să-mi remarcați inelul.

Într-adevăr toată misiunea diplomatică a admirat splendoarea inelului, calculînd că trebuie să coste o avere, nu atît prin felul diamantelor, cît prin vechimea lor bine păstrată. Dar nimeni n-a observat că degetul începea să sîngereze. Atenția tuturor s-a îndreptat apoi către mașina nouă. Ambasadorul avusese ideea nostimă să o aducă de la aeroport învelită în foiță de celofan, cu o imensă fundă aurie. Billy Sánchez nu i-a apreciat ingeniozitatea. Era atît de nerăbdător să vadă mașina, că a rupt brusc ambalajul și a rămas fără suflare. Era Bentley-ul decapotabil din acel an, cu tapițeria din piele veritabilă. Cerul părea un vâl de cenușă, dinspre Guadarrama bătea un vînt tăios și înghețat de nu-ți venea să stai afară, dar lui Billy Sánchez nu-i păsa de frig. A ținut misiunea diplomatică în parcare descoperită fără să-și dea seama că se congelau din politețe, pînă a terminat de cercetat mașina în amănuntele ei cele mai ascunse. Apoi ambasadorul s-a urcat lîngă el ca să-l conducă la reședința oficială unde urma să aibă loc prînzul. Pe parcurs, i-a arătat locurile cele mai cunoscute din oraș, dar el părea atent numai la vraja mașinii.

Era prima oară cînd pleca de pe meleagurile lui. Se perindase prin toate liceele particulare și publice, repetînd mereu aceleași clase pînă cînd a rămas plutind într-un nimb de lipsă de iubire. Prima imagine a unui oraș diferit de al lui, blocurile de case cenușii cu luminile aprinse în plină zi, copacii desfrunziți, marea îndepărtată, totul îi accentua descumpănirea pe care se străduia să o stăvilească în adîncul inimii. Totuși, după puțină vreme, a căzut fără să-și dea seama în prima

capcană a uitării. Pe neașteptate, se iscă o furtună liniștită, prima din acel anotimp, și, când au ieșit după prânz din casa ambasadorului ca să pornească spre Franța, au găsit orașul acoperit de o zăpadă strălucitoare. Billy Sánchez uită atunci de mașină și, de față cu toți, scoțînd chiote de bucurie și aruncîndu-și pumni de zăpadă peste creștet, se tăvăli în mijlocul străzii cu scurta pe el.

Nena Daconte și-a dat seama pentru prima dată că degetul îi sîngera când au părăsit Madridul, într-o după-amiază ce devenise transparentă după furtună. A fost surprinsă, căci o acompaniasse la saxofon pe soția ambasadorului, căreia îi plăcea să cînte arii din opere în italiană după prînzurile oficiale, și abia a simțit o jenă la inelar. Apoi, în timp ce-i arăta bărbatului ei drumul cel mai scurt pînă la graniță, își tot sugea inconștient degetul ori de cîte ori îi sîngera și doar când ajunseră la Pirinei îi trecu prin cap să caute o farmacie. Curînd, a fost răzbită de somnul întîrziat din ultimele zile, iar când s-a trezit brusc, cu impresia de coșmar că mașina mergea prin apă, nu și-a mai amintit o bucată de vreme de batista legată la deget. Văzu pe ceasul luminos de la bord că era trei și ceva, socoti în gînd și numai atunci înțelese că trecură pe lîngă Bordeaux, Angoulême și Poitiers, iar acum străbăteau digul Loarei, inundat de flux. Lumina lunii se filtra prin ceață, iar siluetele castelelor dintre pini păreau desprinse din basmele cu năluci. Nena Daconte, care cunoștea regiunea pe dinafară, socoti că se aflau cam la trei ceasuri de Paris, iar Billy Sánchez continua neclintit la volan.

– Ești un sălbatic, îi zise. Conduci de mai bine de unsprezece ore fără să mănînci nimic.

Îl stăpînea încă beția mașinii noi. Deși în avion dormise puțin și prost, se simțea treaz și plin de putere ca să ajungă la Paris în zori.

– Nu mi-e încă foame după masa de la ambasadă, zise. Și adăugă, fără nici o noimă: La urma urmelor, la Cartagena abia se iese de la cinema. Trebuie să fie cam zece.

Totuși, Nenei Daconte îi era teamă ca el să nu adoarmă la volan. Desfăcu o cutie dintre multele cadouri pe care le primiseră la Madrid și încercă să-i bage în gură o felie de portocală glasată. Dar el întoarse capul.

– Bărbații nu mănîncă dulciuri, spuse.

Puțin înainte de Orléans, ceața se risipi și o lună imensă lumină cîmpurile ninse, dar traficul deveni mai anevoios din pricina camioanelor enorme cu legume și a cisternelor de vin ce se îndreptau spre Paris. Nena Daconte ar fi vrut să-și ajute soțul la condus, dar nici măcar nu îndrăzni să i-o sugereze, căci el o avertizase de prima oară când ieșiseră împreună că nu-i umilintă mai mare pentru un bărbat decît să se lase condus de nevastă. Se simțea lucidă după aproape cinci ore de somn bun și, pe deasupra, era mulțumită că nu opriseră la un hotel din provincia franceză, pe care o cunoștea de mică din nenumăratele călătorii cu părinții. „Nu există priveliști mai frumoase pe lume“, zicea, „dar poți să mori de sete fără să găsești pe careva să-ți dea gratis un pahar cu apă“. Era atît de convinsă, încît în ultima clipă a pus un săpun și un sul de hîrtie igienică în geanta de voiaj, fiindcă în hotelurile din Franța nu găseai niciodată săpun, iar ca hîrtie pe la toalete erau ziare de săptămîna trecută, tăiate în pătrate și agățate într-un cîrlig.

Tot ce regreta în momentul acela era faptul că irosise o noapte întregă fără să facă dragoste. Răspunsul bărbatului veni prompt:

– Mă gîndeam ce grozav trebuie să fie să te iubești în zăpadă, zise. Chiar aici, dacă vrei.

Nena Daconte chibzui. La marginea șoselei, zăpada sub lună părea afinată și caldă, dar pe măsură ce se apropiau de suburbiile Parisului traficul devenea tot mai intens și apăreau nuclee de fabrici luminate și numeroși muncitori pe biciclete. Dacă n-ar fi fost iarnă, s-ar fi aflat în plină zi.

– Ar fi mai bine să așteptăm totuși pînă la Paris, zise Nena Daconte. La căldurică și într-un pat cu cearșafuri curate, ca oamenii căsătoriți.

- E prima oară cînd nu ești de părerea mea, spuse el.
- Te cred, răspunse ea. E prima oară cînd sîntem căsătoriți.

Cu puțin înainte de ivirea zorilor, s-au spălat pe față, au mers la toaleta unui restaurant de peste drum și au băut cafea cu brișe calde la barul unde camionagii luau micul dejun stropit cu vin roșu. Nena Daconte observase la toaletă că avea pete de sînge pe bluză și pe fustă, dar nu încercă să le spele. Aruncă la gunoi batista îmbibată, schimbă inelul pe mîna stîngă și își spală bine cu apă și cu săpun degetul rănit. Întepătura era aproape invizibilă. Totuși, îndată ce se întoarseră la mașină, începu iar să sîngereze, așa încît Nena Daconte lăsă brațul să atîrne afară pe geam, încredințată că aerul înghețat al cîmpiei avea virtutea de a opri sîngele. Și acest leac se dovedi zadarnic, dar nu se îngrijoră încă. „Dacă vrea să ne găsească cineva o să-i fie foarte ușor“, zise cu farmecul ei firesc. „N-ar avea decît să se ia după urma sîngelui meu pe zăpadă“. Apoi se gîndi mai bine la ce spusese și chipul ei înflori în lumina zorilor.

- Imaginează-ți, spuse, o dîră de sînge pe zăpadă de la Madrid la Paris. Nu ți se pare frumos pentru un cîntec?

N-avu timp să se mai gîndească. În suburbiile Parisului, degetul devenise un izvor de nestăvilit, iar ea simți cu adevărat că i se scurge sufletul prin rană. Încercă să oprească sîngele cu sulul de hîrtie igienică pe care-l avea în geanta de voiaj, dar zăbovea mai mult înfășurîndu-și degetul decît aruncînd pe geam bucățile de hîrtie însîngerată. Îmbrăcămintea de pe ea, blana, scaunele mașinii se îmbibau încet-încet, dar implacabil. Billy Sánchez se sperie de-a binelea și insistă să caute o farmacie, dar ea știa că acum povestea asta nu mai era treabă de farmaciști.

- Sîntem aproape de Poarta Orléans, zise. Ține-o tot înainte, pe bulevardul Général Leclerc, acela lung și cu mulți pomi, iar apoi îți spun eu ce să faci.

A fost traseul cel mai îngrozitor din toată călătoria. Bulevardul Général Leclerc era un nod infernal de automobile

mici și de motociclete, oprite în ambele sensuri, și de camioane uriașe care încercau să ajungă la piețele centrale. Billy Sánchez s-a enervat în așa hal de larma inutilă a claxoanelor, încît s-a înjurat în gura mare, în limba celor din banda lui, cu mai mulți șoferi, ba chiar a încercat să se dea jos din mașină să se bată cu unul, dar Nena Daconte izbuti să-l convingă că francezii sînt oamenii cei mai grosolani din lume, dar că nu sar la bătaie niciodată. A fost o dovadă de chibzuință din partea ei, căci în clipa aceea făcea mari eforturi să nu-și piardă cunoștința.

Numai ca să iasă din rondul Lion de Belfort le-a trebuit mai bine de o oră. Cafenelele și magazinele erau luminate de parcă ar fi fost miezul nopții, fiindcă era o zi de marți tipică pentru lunile ianuarie la Paris, întunecat și murdar, cu o burniță persistentă care nu reușea să se transforme în zăpadă. Bulevardul Denfer-Rochereau era însă mai liber și, după cîteva străzi, Nena Daconte îi indică bărbatului ei s-o ia la dreapta și se opriră la intrarea de urgență a unui spital imens și sumbru.

Avu nevoie de ajutor ca să iasă din mașină, dar nu-și pierdu seninătatea, nici luciditatea. Pînă cînd sosi doctorul de gardă, întinsă pe targa cu roțile, răspunse infirmierei la chestionarul de rutină despre identitatea și antecedentele sănătății ei. Billy Sánchez îi ținea geanta și-i strîngea mîna stîngă unde purta acum inelul, și o simți vlăguită și rece, iar buzele ei își pierduseră culoarea. A rămas lîngă ea, cu mîna ei într-a lui, pînă cînd apărură medicul de gardă și examină rapid degetul rănit. Era un bărbat foarte tînăr, cu pielea de culoarea aramei vechi și cu capul ras. Nena Daconte nu-i dădu atenție, ci-i surîse livid soțului ei:

- Nu te speria, îi zise cu umorul ei de neînvins. Tot ce se poate întîmpla e ca acest canibal să-mi taie mîna ca s-o mănînce.

Medicul își sfîrși examenul și atunci îi surprinse cu o spaniolă foarte corectă, deși cu un accent asiatic ciudat.

– Nu, copii, spuse. Canibalul moare mai curînd de foame decît să taie o mîna așa de frumoasă.

S-au simțit prost, dar medicul i-a liniștit cu un gest amabil. A dat apoi ordin să fie dusă targa și Billy Sánchez vru să meargă și el, ținînd mîna soției. Medicul l-a prins de braț.

– Dumneavoastră nu, îi spuse. Merge la tratament intensiv.

Nena Daconte îi zîmbi iar soțului și-i făcu semne de rămas-bun cu mîna, pînă cînd targa se pierdu la capătul culoarului. Medicul zăbovi cercetînd datele pe care infirmiera le scrisese pe o tăbliță. Billy Sánchez i-a strigat:

– Doctore, îi spuse, e însărcinată.

– De cîtă vreme?

– De două luni.

Medicul nu dădu faptului importanța la care se aștepta Billy Sánchez. „Ați făcut bine că mi-ați spus“, zise și plecă după targă. Billy Sánchez rămase nemișcat în camera lugubră mirosind a transpirație de bolnavi, privind fără să știe ce să facă spre culoarul îngust pe unde o duseseră pe Nena Daconte, apoi se așează pe banca de lemn unde mai stăteau și alte persoane, așteptînd. Nu-și dădu seama cît timp a stat acolo, dar cînd s-a hotărît să plece din spital era iar noapte și burnița nu încetase, și el mergea fără să știe măcar ce avea de făcut, copleșit de toate grijile de pe lume.

Nena Daconte s-a internat la ora 9.30, marți, pe 7 ianuarie, după cum am putut să constat cîtiva ani mai tîrziu din arhivele spitalului. În acea primă noapte, Billy Sánchez a dormit în mașina staționată în fața porții de urgență și, foarte devreme a doua zi, a mîncat șase ochiuri și a băut două cești de cafea cu lapte la birtul cel mai apropiat, pentru că nu mai mîncase ca lumea de la Madrid. S-a întors apoi la salonul de urgență ca s-o vadă pe Nena Daconte, dar îi dădură a înțelege că trebuie să se adreseze la intrarea principală. Acolo a găsit în sfîrșit un asturian, om de serviciu, care l-a ajutat să poată vorbi cu portarul, și acesta a confirmat că, într-adevăr, Nena

Daconte era înregistrată în spital, dar i-a spus să vizitele erau permise numai marțea, de la nouă la patru după-amiaza. Adică după șase zile. A încercat să-l vadă pe doctorul care vorbea spaniola, descriindu-l drept un negru cu capul ras, dar nimeni nu-l luă în seamă cu două amănunte atît de simpliste.

Liniștit de vestea că Nena Daconte era trecută în registru, s-a întors la locul unde lăsase mașina, și un agent de circulație l-a obligat să staționeze două străzi mai înainte, pe un drum foarte îngust și pe partea numerelor fără soț. Pe trotuarul din față era o clădire restaurată cu o firmă: „Hotel Nicole“. Avea o singură stea și un hol de primire foarte mic unde nu se afla altceva decît o sofa și un pian vechi, însă proprietarul, cu vocea lui subțire, se putea înțelege cu clienții în orice limbă, cu condiția ca ei să aibă cu ce plăti. Billy Sánchez s-a instalat cu unsprezece valize și nouă cutii cu cadouri în singura cameră liberă, o mansardă triunghiulară, la etajul nouă, la care ajungeai fără suflare pe o scară în spirală trăsînd a sufleu de conopidă fiartă. Pereții erau ticsiți de ilustrații triste și prin singura fereastră nu răzbătea decît lumina tulbure din curtea interioară. Mai erau un pat dublu, un dulap mare, un scaun fără spătar, un bideu portabil și un lavoar cu ligheanul și cana respectivă, astfel că în cameră nu puteai sta decît culcat în pat. Totul era nu vechi, mai rău, prăpădit, dar foarte curat și cu un iz sănătos de medicament proaspăt.

Lui Billy Sánchez nu i-ar fi ajuns toată viața ca să deslușească enigmele acestei lumi întemeiate pe talentul avariției. Niciodată n-a pătruns taina luminii de pe scară, care se stingea înainte de a ajunge la el în cameră, nici n-a descoperit cum s-o aprindă iar. I-a trebuit o jumătate de dimineată ca să învețe că pe palierul fiecărui etaj era o săliță cu un closet cu lanț, și cînd s-a hotărît să-l folosească pe întuneric, a descoperit din întîmplare că lumina se aprindea dacă trăgeai zăvorul pe dinăuntru, ca nimeni să n-o uite aprinsă. Dușul de la capătul coridorului, pe care el se încăpățîna să-l folosească de două ori

pe zi, ca acasă, se plătea separat cu bani gheață, iar apa caldă, controlată de la administrație, se termina după trei minute. Cu toate acestea, Billy Sánchez a avut judecata destul de limpede pentru a pricepe că orînduiala aceea, atît de diferită de a lui, era oricum mai bună decît urgia lui ianuarie și, pe deasupra, se simțea așa de nefericit și de singur că nu reușea să înțeleagă cum de putuse trăi vreodată fără ajutorul Nenei Daconte.

Îndată ce urcă în cameră, în dimineața zilei de miercuri, se trînti pe pat cu fața în jos, cu scurta pe el, gîndindu-se la făptura minunată care sîngera neconținut în clădirea de peste drum, și foarte curînd căzu într-un somn atît de firesc, că atunci cînd se deșteptă, ceasul arăta ora cinci, dar nu-și putu da seama dacă era cinci după-amiaza ori cinci dimineața, nici în ce zi a săptămîinii se afla, nici în ce oraș cu geamurile biciuite de vînt și ploaie. Așteptă treaz în pat, cu gîndul veșnic la Nena Daconte, pînă a putut să vadă că, de fapt, se crăpa de ziuă. Atunci s-a dus să mănînce la același birt unde mai fusese cu o zi înainte și acolo a aflat că e joi. Luminile spitalului erau aprinse și ploaia încetase, astfel că rămase sprijinit de trunchiul unui castan în fața porții principale, pe unde intrau și ieșeau doctori și infirmiere în halate albe, cu speranța să-l zărească pe medicul asiatic care o primise pe Nena Daconte. Nu l-a văzut nici după-amiaza, cînd a fost silit să renunțe să mai aștepte fiindcă îngheța. La șapte a băut iar o cafea cu lapte și a mîncat două ouă fierte pe care le-a luat chiar el din galantar, după patruzeci și opt de ore de mîncat același lucru în același loc. Cînd s-a întors la hotel să se culce, și-a găsit mașina singură pe un trotuar și toate celelate pe trotuarul de vizavi, iar pe parbriz avea înștiințarea cu amenda. Portarul Hotelului Nicole și-a bătut capul să-i explice că, în zilele fără soț ale lunii, se putea staționa pe trotuarul cu numere fără soț, iar a doua zi pe trotuarul celălalt. Atîtea matrapazlîcuri raționaliste erau de neînțeles pentru un Sánchez de Avila din vița cea mai veche, care abia cu doi ani în urmă intrase într-un cinematograf de

cartier cu automobilul oficial al primarului general și produse stricăciuni de neimaginat în fața polițiștilor încremeniți. Pricepu și mai puțin cînd portarul hotelului îl sfătui să plătească amenda, dar să nu-și mute mașina din loc la ora aceea, fiindcă ar trebui să o schimbe iar la miezul nopții. În zori, pentru prima dată, nu se mai gîndi doar la Nena Daconte, ci se zvîrcoli în pat fără să poată adormi, amintindu-și de nopțile lui de zbugium în bodegile cu homosexuali din piața publică, la Cartagena del Caribe. Își amintea gustul peștelui prăjit și al pilafului de cocos din cîrciumile de pe cheiul la care acostau goetele din Aruba. Își aminti de casa cu zidurile invadate de flori de *bougainvillea*, unde acum era abia șapte seara, și-l văzu pe tatăl lui într-o pijama de mătase, citind ziarul în răcoarea terasei.

Își aminti de maică-sa, despre care nu se știa niciodată unde se afla, la nici o oră, maică-sa cea ispititoare și vorbăreată, cu o rochie de duminică și un trandafir după ureche, la asfințit, sufocîndu-se de căldură sub povara îmbrăcăminte superbe. Într-o seară, cînd el avea șapte ani, intrase pe nepusă masă în camera ei și o surprinsese goală în pat, cu unul dintre amanții de ocazie. Întîmplarea aceea despre care nu vorbiseră niciodată a stabilit între ei o legătură de complicitate mult mai folositoare decît dragostea. Totuși, el nu fusese conștient de asta, nici de atîtea alte lucruri îngrozitoare din singurătatea-i de copil unic, pînă în noaptea asta cînd s-a pomenit zvîrcolindu-se în pat, într-o mansardă tristă din Paris, fără nici un suflet căruia să-i povestească nenorocirea sa, și cu o înversunare feroce împotriva lui însuși pentru că nu putea să-și înfrîneze dorința de a plînge.

A fost o veghe cu folos. Vineri s-a sculat frînt după o noapte proastă, dar hotărît să-și orînduiască viața. S-a decis în sfîrșit să violeze încuietorea valizei ca să-și schimbe hainele, deoarece cheile se aflau în geanta Nenei Daconte, cu cea mai mare parte din bani și cu agenda unde ar fi găsit poate

numărul vreunui cunoscut din Paris. În birtul obișnuit constată că învățase să salute în franceză și să ceară sandvișuri cu șuncă și cafea cu lapte. Știa însă că niciodată n-ar fi în stare să comande unt sau ouă de nici un fel, fiindcă n-o să învețe vreodată să le numească, dar untul se servea totdeauna cu pâinea, iar ouăle răskoapte stăteau la vedere în galantar și puteau fi luate de acolo după plac. Pe deasupra, după trei zile, personalul care servea se obișnuise cu el și îl ajuta să se facă înțeles. Așa încît, vineri la prînz, pe cînd încerca să-și limpezească gîndurile, a comandat un mușchi de vițel cu cartofi și o sticlă de vin. Se simțea atît de bine, că mai ceru o sticlă, o bău pe jumătate și trecu strada cu hotărîrea neclintită să intre în spital cu forța. Nu știa unde s-o caute pe Nena Daconte, dar în capul lui dăinuia imaginea providențială a medicului asiatic, fiind sigur că avea să-l găsească. N-a intrat pe poarta principală, ci pe cea de la urgență, care i-a părut mai puțin păzită, dar n-a izbutit să ajungă mai departe de coridorul unde Nena Daconte îi făcuse cu mîna semne de rămas-bun. Un paznic cu halatul mînjit de sînge l-a întrebat ceva cînd ajunse în dreptul lui, dar el nu i-a dat atenție. Paznicul s-a luat după el, repetîndu-i întruna aceeași întrebare pe franțuzește, și în cele din urmă l-a apucat de braț cu atîta forță, că l-a oprit brusc. Billy Sánchez a încercat să se desprindă cu o figură pe care o știa de cînd mînuia lanțul, dar atunci paznicul l-a înjurat de mamă pe franțuzește, i-a răsucit brațul la spate cu o lovitură de maestru și, fără a înceta să-l înjure de mamă de mii de ori, l-a împins cu de-a sila pînă la poartă, făcîndu-l să turbeze de durere, și l-a azvîrlit în mijlocul străzii ca pe un sac de cartofi.

În după-amiaza aceea, necăjit de lecția primită, Billy Sánchez începu să fie adult. S-a hotărît, așa cum ar fi făcut Nena Daconte, să apeleze la ambasadorul lui. Portarul de la hotel care, în ciuda căutăturii posomorîte, era foarte serviabil și pe deasupra foarte răbdător cu limbile străine, i-a găsit numărul și adresa ambasadei în cartea de telefon și i le-a notat pe un

cartonaș. A răspuns o femeie deosebit de amabilă, în vocea căreia, molcomă și fără strălucire, Billy Sánchez a recunoscut imediat felul de a vorbi din Anzi. A început prin a-și spune numele în întregime, convins că o impresionează cu cele două nume de familie ale lui, dar vocea nu s-a tulburat la telefon. O auzi explicîndu-i lecția învățată pe dinafară: că domnul ambasador lipsea în acel moment din biroul său și nu era așteptat pînă a doua zi; dar că, oricum, nu-l putea primi decît cu întîlnire fixată în prealabil și numai pentru un caz deosebit. Billy Sánchez a priceput atunci că nici drumul acesta n-avea să-l ducă la Nena Daconte și i-a mulțumit pentru informație cu aceeași amabilitate cu care i-a fost dată. Apoi a luat un taxi și s-a dus la ambasadă.

Era la numărul 22 de pe Elisée, într-unul dintre arondismentele cele mai liniștite ale Parisului; singurul lucru care-l impresiona însă pe Billy Sánchez, așa cum mi-a povestit el însuși în Cartagena de Indias după mulți ani, a fost că pentru prima dată de la venirea lui soarele era la fel de limpede ca în Caraibi și că Turnul Eiffel se deslusea deasupra orașului, pe un cer strălucitor. Funcționarul care l-a primit în locul ambasadorului părea abia restabilit după o boală mortală, nu numai din pricina costumului de stofă neagră, a gulerului strîmt și a cravatei de doliu, ci și prin cumpătarea gesturilor și înțelepciunea vocii. A înțeles nerăbdarea lui Billy Sánchez, dar i-a amintit, fără să-și piardă blîndețea, că se aflau într-o țară civilizată, ale cărei norme stricte se întemeiau pe criteriile cele mai vechi și înțelepte, spre deosebire de Americile barbare, unde era de-ajuns să dai bacșiș portarului ca să intri în spital. „Nu, dragul meu tînăr“, îi zise. Nu era altceva de făcut decît să se supună imperiului rațiunii și să aștepte pînă marți.

– La urma urmelor nu mai sînt decît patru zile, încheie. Între timp duceți-vă la Luvru. Merită osteneala.

Cînd ieși, Billy Sánchez se pomeni în piața Concorde, fără să știe ce să facă. Văzu Turnul Eiffel pe deasupra acoperișurilor

și i se păru atât de aproape, că încercă să ajungă pînă la el mergînd pe chei. Dar foarte curînd și-a dat seama că era mai departe decît părea și își mai schimba și locul pe măsură ce-l căuta. Așa încît a început să se gîndească la Nena Daconte, așezat pe o bancă pe malul Senei. Văzu remorcherele trecînd pe sub poduri, dar nu-i păsură vase, ci case rătăcitoare cu acoperișuri colorate și ferestre cu ghivece de flori pe pervaz, și sîrme cu rufe întinse la uscat pe șleपुरi. Se uită îndelung la un pescar încremenit, cu undița nemișcată și firul imobil în apă, se plictisi așteptînd să se miște ceva, pînă începu să se întunece și se hotărî să ia un taxi ca să se întoarcă la hotel. Abia atunci a constatat că nu știa numele și adresa hotelului și că n-avea habar în ce arondisment din Paris se afla spitalul.

Cuprins de panică intră în prima cafenea pe care o găsi, ceru un coniac și se strădui să-i adune gîndurile. Pe cînd stătea acolo, s-a văzut reflectat de multe ori și din unghiuri diferite în oglinzile fără număr de pe pereți, s-a simțit speriat și solitar și, pentru prima oară de cînd era pe lume, s-a gîndit la realitatea morții. Dar cu al doilea pahar s-a simțit mai bine și i-a venit ideea providențială să se întoarcă la ambasadă. A căutat cartonașul în buzunar ca să-și amintească numele străzii și a descoperit că pe dos erau tipărite numele și adresa hotelului. Experiența aceea îl impresionă atât de neplăcut, că tot sfîrșitul de săptămînă și-l petrecu în cameră, ieșind numai cît să mănînce și să miște mașina pe trotuarul corespunzător. Vreme de trei zile a continuat să cadă aceeași burniță murdară ca în dimineața sosirii. Billy Sánchez, care nu citise niciodată o carte întreagă, ar fi dorit să aibă una, să nu se mai plictisească stînd trîntit în pat, dar singurele pe care le-a găsit în valizele soției erau în alte limbi decît spaniola. Prin urmare așteptă mai departe ziua de marți, contemplînd păunii ce se repetau pe tapetul de pe pereți, fără a înceta nici măcar o clipă să se gîndească la Nena Daconte. Luni și-a făcut puțină ordine în cameră, imaginîndu-și ce-ar spune ea dacă l-ar găsi în asemenea hal și

doar atunci a descoperit că blana de vizon era pătată cu sînge uscat. Și-a petrecut după-amiaza spălînd-o cu săpunul parfumat găsit în geanta de voiaj, pînă izbuti să o facă la fel ca atunci cînd o aduseseră în avion la Madrid.

Marțea se ivi tulbure și înghețată, dar fără burniță, și Billy Sánchez se sculă de la șase și așteptă la poarta spitalului, împreună cu o grămadă de rude de-ale bolnavilor, încărcate cu pachete și buchete de flori. Intră cu gloata, ducînd pe braț blana de vizon, fără să întrebe nimic și fără să aibă habar unde se afla Nena Daconte, dar susținut de convingerea că avea să dea de medicul asiatic. A străbătut o curte interioară foarte mare, cu flori și păsări sălbatice, pe laturile căreia se aflau pavilioanele bolnavilor: femeile la dreapta, bărbații la stînga. Luîndu-se după vizitatori, a intrat în pavilionul femeilor. A văzut un șir lung de bolnave așezate pe paturi, cu cămăși de noapte date de spital, luminate de strălucirea puternică din ferestre, și s-a gîndit că totul era mai vesel decît se putea închipui de afară. După ce a ajuns la capătul culoarului și l-a străbătut iar în sens invers, s-a încredințat că nici una dintre bolnave nu era Nena Daconte. Apoi a trecut din nou prin galeria exterioară, privind prin fereastră pavilioanele de bărbați, pînă crezu că-l recunoaște pe medicul pe care-l căuta.

El era, într-adevăr. Stătea cu alți medici și cîteva infirmiere examinînd un bolnav. Billy Sánchez a intrat în pavilion, a dat-o la o parte pe una dintre surorile din grup și s-a oprit în fața medicului asiatic, care stătea aplecat peste bolnav. L-a strigat. Medicul și-a ridicat ochii triști, s-a gîndit o clipă și atunci l-a recunoscut.

– Dar unde naiba ați fost? zise.

Billy Sánchez rămase perplex.

– La hotel, răspunse. Aici, în apropiere.

Atunci a aflat. Nena Daconte murise pierzînd sînge în seara de joi, 9 ianuarie, la 7.10, după șaptezeci de ore de eforturi zadarnice ale celor mai competenți specialiști din Franța.

Pînă în ultima clipă fusese lucidă și senină și dăduse instrucțiuni să fie căutat bărbatul ei la Hotelul Plaza Athenée, unde aveau o cameră rezervată, și să se ia legătura cu părinții ei. Ambasada fusese anunțată vineri printr-o telegramă urgentă primită la cancelarie, cînd părinții Nenei Daconte zburau deja spre Paris. Ambasadorul în persoană s-a ocupat de formalitățile de îmbălsămare și a rămas în legătură cu Prefectura Poliției din Paris ca să fie găsit Billy Sánchez. Un comunicat urgent cu datele sale personale a fost transmis din noaptea de vineri pînă duminică seara la radio și la televiziune, și în răstimpul acestor patruzeci de ore a fost omul cel mai căutat din Franța. Poza lui, găsită în geanta Nenei Daconte, era expusă pretutindeni. Fuseseră localizate trei Bentley-uri decapotabile același model, dar nici unul nu era al lui.

Părinții Nenei Daconte sosiseră sîmbătă la prînz și au vegheat corpul în capela spitalului, așteptînd pînă în ultima clipă să fie găsit Billy Sánchez. Fuseseră anunțați și părinții lui, care s-au pregătit să ia avionul spre Paris, dar în ultimul moment au renunțat, din pricina unei încurcături de telegrame. Slujba a avut loc duminică la ora două, la numai două sute de metri de camera sordidă de hotel unde Billy Sánchez agoniza în singurătate, tînjind după dragostea Nenei Daconte. Funcționarul care-l primise la ambasadă mi-a spus, cîtiva ani mai tîrziu, că el însuși deschisese telegrama sosită la cancelarie, la o oră după ce Billy Sánchez ieșise din biroul său, și l-a tot căutat prin barurile ascunse din Faubourg St. Honoré. Mi-a mărturisit că nu-i dăduse prea mare atenție cînd l-a primit, căci nu și-ar fi închipuit niciodată că provincialul acela zăpăcit de noutatea Parisului și cu o scurtă de miel așa de neglijentă ar avea o origine atît de ilustră. Chiar în noaptea aceea de duminică, pe cînd el își înfrîna dorința de a plînge de furie, părinții Nenei Daconte au renunțat să-l mai caute și au luat corpul îmbălsămat în coșciugul de metal, iar cei care au putut să-l zărească repetară ani în șir că nu văzuseră nicicînd femeie mai frumoasă,

vie ori moartă. Așa încît marți dimineață, cînd Billy Sánchez intră în sfîrșit în spital, înmormîntarea avusese deja loc în tris-tul cavou din La Manga, la numai cîtiva metri de casa unde ei deslușiseră primele tîlcuri ale fericirii. Medicul asiatic care l-a pus pe Billy Sánchez la curent cu tragedia a vrut să-i dea în sala spitalului niște calmante, dar el le-a refuzat. Plecă fără să spună un cuvînt, fără nimic pentru care să mulțumească, gîndindu-se că tot ce-i trebuia în acel moment era să dea de cineva căruia să-i rupă cu lovituri de lanț figura, ca să se răzbune pe nenorocirea lui.

Cînd ieși din spital nici nu-și dădu măcar seama că din cer cădea lin o zăpadă fără urme de sînge, cu fulgi proaspeți și puri ce păreau mici pene de porumbel, iar pe străzile Parisului domnea un aer de sărbătoare, fiindcă era prima ninsoare zdravănă după zece ani.

1976

CUPRINS

PROLOG

*De ce douăsprezece,
de ce povestiri și de ce călătoare* 5

DRUM BUN, DOMNULE PREȘEDINTE 10

SFÎNTA 36

AVIONUL FRUMOASEI ADORMITE 50

MĂ OFER SĂ VISEZ 57

„AM VENIT DOAR SĂ DAU UN TELEFON“ 64

SPAIME DE AUGUST 80

MARIA DOS PRAZERES 84

ȘAPTESPREZECE ENGLEZI OTRĂVIȚI 99

TRAMONTANA 112

VARA FERICITĂ A DOAMNEI FORBES 118

LUMINA E CA APA 131

URMA SÎNGELUI TĂU PE ZĂPADĂ 135

biblioteca rao

De la clasici la contemporani, într-o formulă
grafică nouă, cei mai reprezentativi autori pentru

biblioteca dumneavoastră

Au apărut:

*Emily Brontë
Albert Camus*

LA RĂSCRUCI DE VÎNTURI
STRĂINUL/CIUMA/CĂDEREA
EXILUL ȘI ÎMPĂRĂȚIA
FAȚA ȘI REVERSUL/NUNTA/
MITUL LUI SISIF
OMUL REVOLTAT/VARA

*Hillary Rodham Clinton
Robin Cook
Clive Cussler
Nelson DeMille*

CARNETE
TEATRU
ISTORIE TRĂITĂ
RISC ASUMAT
SAHARA
FIICA GENERALULUI
PLUM ISLAND
DAVID COPPERFIELD (2 vol.)
CRIMĂ ȘI PEDEAPSĂ
DEMONII
IDIOTUL

*Joseph Finder
Colin Forbes*

PUTERI EXCEPȚIONALE
CATACLISMUL
PE MUCHIE DE CUȚIT
RINOCERUL

*André Gide
John Grisham*

FRUCTELE PĂMÎNTULUI
TESTAMENTUL
FRĂȚIA
CAMPIONUL DIN ARKANSAS
UN ALT FEL DE CRĂCIUN
MOȘTENITORII
MAESTRUL

Hermann Hesse

JOCUL CU MĂRGELE DE STICLĂ
NARCIS ȘI GURĂ-DE-AUR
LUPUL DE STEPĂ
SIDDHARTA/CĂLĂTORIA SPRE
SOARE-RĂSARE
KNULP. DEMIAN
CELE MAI FRUMOASE POVESTIRI

Franz Kafka

Dean Koontz

Thomas Mann

G. García Márquez

Virgil Măgureanu

Farah Pahlavi

Mario Puzo

Ernesto Sabato

A. de Saint-Exupéry

Jean-Paul Sartre

John Saul

Dinu Săraru

Stendhal

Alex Mihai Stoenescu

J.R.R. Tolkien

L.N. Tolstoi

I.S. Turgheiev

Mario Vargas Llosa

JURNAL

CASTELUL

UNICUL SUPRAVIEȚUITOR

DOCTOR FAUSTUS

MUNTELE VRĂJIT

POVESTIRI

UN VEAC DE SINGURĂTATE

TOAMNA PATRIARHULUI

DOUĂSPREZECE POVESTIRI

CĂLĂTOARE

DESPRE DRAGOSTE ȘI ALȚI DEMONI

INCREDBILA ȘI TRISTA POVESTE A

CANDIDEI ERÉNDIRA ȘI A

BUNICII SALE FĂRĂ SUFLET

DRAGOSTEA ÎN VREMEA HOLEREI

AVENTURA LUI MIGUEL LITTÍN,

CLANDESTIN ÎN CHILE

A TRĂI PENTRU A-ȚI POVEȘTI VIAȚA

DECLINUL SAU APOTEOZA PUTERII?

MEMORII

OMERTA

ÎNAINTE DE TĂCERE

CITADELA

TEATRU

PREZENȚA

MÎNA DREAPTĂ A DIAVOLULUI

TRILOGIA ȚĂRÂNEASCĂ

CIOCOII NOI CU BODYGUARD

ROȘU ȘI NEGRU

MĂNĂSTIREA DIN PARMA

ISTORIA LOVITURILOR DE STAT

ÎN ROMÂNIA (vol. I, II și III)

PATIMILE SFÎNTULUI

TOMMASO D'AQUINO

STĂPÎNUL INELELOR

· Frația Inelului

· Cele două turnuri

· Întoarcerea regelui

HOBBITUL

SILMARILLION

ROVERANDOM

CAZACII ȘI ALTE POVEȘTI

SONATA KREUTZER

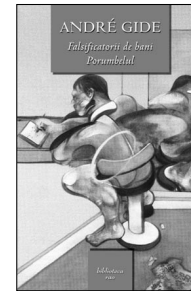
ȘI ALTE POVEȘTI

UN CUIB DE NOBILI

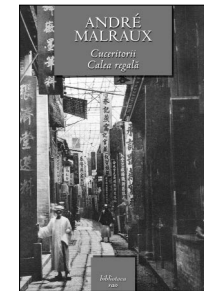
RĂZBOIUL SFÎRȘITULUI LUMII

CONVERSAȚIE LA CATEDRALA

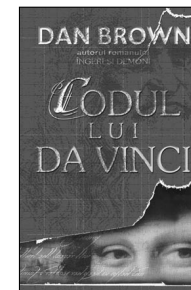
Noutăți

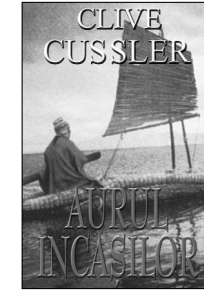
André Gide
FALSIFICATORII DE BANI
PORUMBELUL

André Malraux
CUCERITORII
CALEA REGALĂ

Dan Brown
CODUL LUI
DA VINCI

Clive Cussler
AURUL
INCAȘILOR

clubul cărții rao

Și dumneavoastră puteți deveni membru al CLUBULUI CĂRȚII RAO, beneficiind de următoarele avantaje:

Veți primi cu maximum de rapiditate cărțile comandate și veți fi informat cu regularitate despre ultimele apariții, planuri editoriale, oferte speciale. Pentru cărțile comandate, *editura suportă costurile de transport prin poștă*. În plus:

- pentru 2 cărți se acordă o reducere de 10%;
- de la 3 cărți în sus se acordă o reducere de 15% și titlul de membru al CLUBULUI CĂRȚII RAO.

Pentru detalii suplimentare ne puteți contacta la

tel/fax: (021) 224.12.31; 224.14.72; 224.18.47; 224.21.36

E-mail: club@raobooks.com

office@raobooks.com

Așteptăm scrisorile dumneavoastră pe adresa:

Editura RAO

C.P. 2-124 București

Acum ne puteți găsi și pe Internet:

www.raobooks.com

